

154388

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HALIÇ ve ÇEVRESİNDE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN
SANAYİ YAPILARININ ÇEVRE HALKLA ETKİLEŞİMİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ ve SİLAHTARAĞA
ELEKTRİK SANTRALİ İÇİN ÖNERİLER

154388

Mimar Cem AKBELEGE

F.B.E Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Savunma Tarihi :

Tez Danışmanı :

Jüri Üyeleri :

Doç. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER (YTÜ)

Doç. Dr. Deniz İncebay
(msü)

Yrd. Doç. Dr. Yavuzhan SAM. ÖZER

[Handwritten signatures and initials]

İSTANBUL, 2004

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç.....	2
1.2 Kapsam	3
1.3 Yöntem.....	5
2. TANIM ve KAVRAMLAR.....	7
2.1 Kentsel Dönüşüm.....	7
2.1.1 Kentsel Dönüşüm Tanımı	7
2.1.2 Kentsel Dönüşüm Teknikleri	8
2.1.3 Tarihsel Süreç İçinde Kentsel Dönüşüm.....	9
2.1.4 Dünyada Kentsel Dönüşüm Süreçleri ve Örnekleri.....	12
2.2 Sosyal Tasarım.....	19
2.2.1 Sosyal Devlet (Social State) Düşüncenin Evrimi	19
2.2.2 Toplumsalçı Düşüncenin Mimariğe Yansıması.....	20
2.2.3 Sosyal Tasarımın Gelişimi.....	22
2.3 Ekoloji ve Sürdürülebilirlik	24
2.3.1 Eski Binaların Ekolojik Tasarım Kapsamında Yeniden Değerlendirilmesi	27
2.4 Tarihsel Miras	27
3. MİMARİDE DÖNÜŞÜM ve DEĞERLENDİRME.....	29
3.1 Değerlendirmede Amaç, Ölçüt ve Düzeyler	30
3.1.1 Değerlendirmede Amaçlar	30
3.1.2 Değerlendirmede Ölçütler.....	31
3.1.3 Genel Bir Değerlendirme Ölçütü Olarak Karmaşıklık Düzeyi.....	33
3.2 Mimariğe Değerlendirme.....	34
3.2.1 Mimariğe Kalite Kavramı.....	35
3.3 Yeniden Kullanım Projeleri İçin Değerlendirmeye Yardımcı Olacak Kriterlerin Önemi.....	37
3.4 Yeniden Kullanım Projeleri İçin Değerlendirmeye Yardımcı Olacak Kriterler	38
3.4.1 İşlevsel Uygunluk	39
3.4.2 Restorasyon ya da Dönüşüm Teknikleri	43
3.4.3 Yapılabilirlik ve Maliyet.....	44
3.4.4 Kullanım Sürecinin Değerlendirilmesi – Performans.....	45

3.4.5	Katılım ve İşbirliği.....	48
3.4.6	Yeniden Dönüştürülebilirlik	52
4.	HALIÇ	53
4.1	Tarihçe	53
4.2	Haliç'in Önemi.....	58
4.3	Haliç'in Problemleri.....	59
4.4	Haliç Projeleri	60
5.	HALIÇ'TEKİ DÖNÜŞÜM PROJELERİ ve DEĞERLENDİRMELERİ	64
5.1	Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası - Kadir Has Üniversitesi	64
5.1.1	Kadir Has Üniversitesi Değerlendirme Sonuçları.....	65
5.2	Feshane-i Amire - Feshane Kongre, Sergi ve Fuar Merkezi	74
5.2.1	Feshane Binası Değerlendirme Sonuçları.....	78
5.3	Sütlüce Mezbahası - Sütlüce Kültür Merkezi	84
5.4	Lengerhane ve Hasköy Tersanesi - Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi	85
5.4.1	Rahmi Koç Sanayi Müzesi Değerlendirme Sonuçları	88
6.	SİLAHTARAĞA ELEKTRİK SANTRALİ YENİDEN İŞLEVLENDİRME PROJESİ İÇİN ÖNERİLER	93
6.1	Tarihçe	93
6.2	Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları	94
6.3	Benzer Bir Örnek: Tate Modern, Modern Sanatlar Müzesi, Londra	98
6.4	Silahtarağa Elektrik Santrali ile İlgili Belediye ve Siyasi İdarenin Planları	99
6.5	Silahtarağa Elektrik Santrali İçin Dönüşüm Önerileri	99
6.5.1	Tasarım Ekibi ve Çalışmaları.....	101
6.5.2	Genel Tasarım Önerileri	102
6.5.3	Yönetim.....	103
6.5.4	İşlevsel Öneriler	103
7.	SONUÇ.....	107
	KAYNAKLAR.....	111
	EKLER	115
Ek 1	Anket A	116
Ek 2	Anket B	120
Ek 3	Anket C	121
Ek 4	Gazete başlıkları.....	122
	ÖZGEÇMİŞ.....	123

KISALTMA LİSTESİ

IBA	Uluslararası Yapı Sergisi
İHT	İmar Haklarının Topplulaştırılması
İHTr.	İmar Hakları Transferi
İŞAT	İstanbul Şehircilik Atölyesi
KDP	Kentsel Dönüşüm Projesi
KDS	Kentsel Dönüşüm Sertifikaları
POE	Kullanım Sonrası Değerlendirme (Post-Occupancy Evaluation)
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistics Program For Social Sciences)
UNA	Kullanıcı İhtiyacı Analizi

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 IBA Emscher Park Kentsel Dönüşümü	14
Şekil 2.1 Peckham Kütüphanesi (Güzer, 2001).....	21
Şekil 2.2 Peckham Kütüphanesi (Güzer, 2001).....	22
Şekil 3.1 Karar Nitelik Eğrileri, (Çakın, 1988-Hormann'dan uyarılama,1972).....	32
Şekil 3.2 Çevre Tasarımında Ölçütler (Çakın, 1988)	33
Şekil 3.3 Çevre Değerlendirme Modeli (Çakın, 1988).....	36
Şekil 3.4 Un Fabrikası – Zürih-Plan ve Kesitler (Tönük, 2001).....	40
Şekil 3.5 İnsan ve Bina Sisteminin Kavramsal Şeması (Markus, 1972).	47
Şekil 3.6 Değer Biçme (Appaisal) (Markus, 1972).	47
Şekil 3.7.Tasarım sürecinde kimlerin sözü geçiyor ? (Önal, 1994).....	50
Şekil 4.1 Haliç, Moltke 1852 (Kayra, 1990,s.110).....	54
Şekil 4.2 I. Saadabad Sarayı ve Kağıthane Mesiresi, 1790 (Haliç, 2003).....	57
Şekil 4.3 Haliç Projeleri (Yatırım Planlama Müdürlüğü, 2001).....	62
Şekil 5.1 Kadir Has Üniversitesi Deniz Cephesi 1	70
Şekil 5.2 Kadir Has Üniversitesi Maketi	70
Şekil 5.3 Kadir Has Üniversitesi Deniz Cephesi 2	71
Şekil 5.4 Kadir Has Üniversitesi Arka Sokak.....	71
Şekil 5.5 Kadir Has Üniversitesi Bahçesi	72
Şekil 5.6 Kadir Has Üniversitesi Yan Cephesi	72
Şekil 5.7 Kadir Has Afiş ve Tanıtımları	73
Şekil 5.8 Feshane Genel Görünüş.....	75
Şekil 5.9 Feshane Girişi ve İç Mekan	76
Şekil 5.10 Feshane Binası Zemin Kat Döşeme Planı (Tasarım, 2000).....	76
Şekil 5.11 Feshane Dünyası Çocuk Eğlence Parkı	83
Şekil 5.12 Feshane Binası	83
Şekil 5.13 Sütlüce Kültür Merkezi	84
Şekil 5.14 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi.....	86
Şekil 6.1 Silahtarağa Elektrik Santrali Plan Şeması	94
Şekil 6.2 Tate Modern, Londra ([9]).....	98
Şekil 6.3 Silahtarağa Elektrik Santrali-2002.....	104
Şekil 6.4 Silahtarağa Elektrik Santrali-2002.....	105
Şekil 6.5 Silahtarağa Elektrik Santrali İç Mekan-2002	106

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1 Yeniden Oluşumun Gelişimi (Akalin, 2003-Roberts ve Skyes, 2000).....	17
Çizelge 2.2 Sosyal tasarım ile Biçimci (Formalist) Tasarım Arasındaki Anahtar Farklılıklar ([1]).	24
Çizelge 5.1 Kadir Has Üniversitesi ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları - 1	66
Çizelge 5.2 Kadir Has Üniversitesi ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları - 2	67
Çizelge 5.3 Kadir Has Üniversitesi ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları - 3	68
Çizelge 5.4 Feshane ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 1	79
Çizelge 5.5 Feshane ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 2.....	80
Çizelge 5.6 Feshane ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 3.....	81
Çizelge 5.7 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 1	89
Çizelge 5.8 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 2	90
Çizelge 5.9 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 3	91
Çizelge 6.1 Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 1.....	95
Çizelge 6.2 Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 2.....	96
Çizelge 6.3 Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 3.....	97

ÖNSÖZ

Fiziksel ve toplumsal çevremiz, davranışlarımız ve eğilimlerimizle etkileşim içinde, sürekli değişen yönleriyle sadece araştırmacılar için değil; çevre tasarımcıları, insan ve toplum bilimcileri, öğrenciler ve çevresine duyarlı her aydının dikkatle incelemesi gereken bir konu özelliğindedir.

Çevre tasarımcılarından olan mimarların değişmekte olan dünyadaki gelişmelerden haberdar olması ve yeni dünyanın gerçeklerinin farkında olarak hizmet vermesi gerekmektedir. Bütün teknolojik ve bilimsel gelişmeler ışığında keşiflerin yapılması ve yeni problemlerin ortaya konulması yeni çalışma alanlarını doğurmuştur. Mimarlık alanında da ülkemizde yeni incelenmeye başlayan 'Endüstri Arkeolojisi' ve 'Yeniden İşlevlendirme ile Kullanım' kavramlarının farklı yönleriyle incelenmesi gerekmektedir. Bu alanda ülkemizin taşıdığı potansiyel sebebiyle bu tür bir birikime ihtiyaç vardır.

Mimarlık mesleğinin hayatın içindeki bütün alanlarla doğrudan ilişkili olması, mimarları sadece tasarım konusunun da değil, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, yönetim gibi konularda da etkin düşünmeye itmeli.

Son zamanlarda yaşanan örnekler, meslek hayatının içinde eksikliğini gördüğüm bu konuda, Haliç ve çevresinde çalışmaya karar vermeme sebep olmuştur. Tez konumun gelişmesinde yardımlarını ve hoşgörüsünü eksik etmeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Deniz Erinsel ÖNDER'e teşekkür ederim. Ayrıca bütün çalışma boyunca desteğini hiç eksik etmeyen dostum Umut EKMEKÇİ ve Oğuz Filik'e, anket çalışmalarındaki yardımları için dostum Umut SARI, Deniz Yılmaz ve Hülya Bayındır'a çok teşekkür ederim.

ÖZET

Dünya üzerinde kentler sürekli değişim geçirmekte ve dinamik bir yapı sergilemektedir. Kentsel dönüşüm sürecini en hızlı ve yoğun yaşayan kentlerin biri de İstanbul metropolüdür. Ekonomik dönüşümlerin yarattığı mekansal ihtiyaçlar, göç, fiziksel eskime ve değişen dünya düzeni İstanbul kentinin bazı bölgelerinde köhneme olgusunun yaşanmasına yol açmıştır.

Bu çalışmada; İstanbul Avrupa Yakası'ndaki Haliç bölgesinde çeşitli sebeplerden dolayı köhneleşme yaşayan bölgelerde yaşanan kentsel dönüşüm anlatılmaktadır. Kentsel dönüşümün bir alt basamağında, Haliç kıyıları boyunca yer alan yeniden işlevlendirilmiş sanayi yapıları ve çevre yerleşim bölgeleri incelenmektedir. Yapılan incelemelerde, yapıların yakın çevresiyle nasıl bir iletişim ve etkileşim içinde olduğu irdelenmiştir. Araştırma; yenilenme sonrası kullanım sürecini, bölge insanların sorunları, ihtiyaçları ve beklentileri noktasında çeşitli kriterleri göz önüne alarak incelemektedir. Bu çalışmaların sonucunda, bölgenin zaman içerisinde yaşadığı fiziksel ve sosyal değişimler ile bu değişimlerin olumlu - olumsuz yönleri, yapılan düzenlemelerin yeterliliği ve gerekliliği ortaya konulmuştur. Araştırmada, incelenen benzer örneklerden, uygulanan anket çalışmalarından ve görüşmelerden yola çıkarak; 'yeniden işlevlendirme ve kullanım' çalışmalarının değerlendirilmesinde tasarıma yardımcı olacak, tasarım ve yönetim ile ilgili öneriler oluşturulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Sosyal Tasarım, Ekoloji ve Sürdürülebilirlik, Tarihsel Miras., Etkileşim ve İletişim, Katılım

ABSTRACT

Cities worldwide go through constant changes and show dynamic structures. One of the cities that face a very rapid and intense urban transformation is Istanbul metropolitan area. Changing world order, spatial requirements, migrations and physical deteriorations caused by economic transformations have produced a dilapidated environment in some particular regions of Istanbul.

In this master thesis, the urban transformation in Istanbul European Side – Haliç (Golden Horn) Region, where dilapidation occurs due to various reasons, is explained. As a subsection of urban transformation, the industrial buildings which have been rehabilitated and re-functioned along Haliç shoreline and the residential areas in their surroundings are analyzed. Further, the interaction and communication process between industrial buildings and their periphery areas are explored. The research is carried out by considering various criteria about the problems, needs and expectations of residents living in periphery areas. In the conclusion of these researches, the physical and social transformations experienced in the region in time, their advantages and disadvantages, and the capability and necessity of reorganizations are examined. As a result of analysed similar examples, surveys and questionnaires, recommendations intended to contribute to the design in assessment of the concept of “re-functioning and re-use” are proposed.

Key Words: Urban Transformation, Social Design, Ecology and Sustainability, Historical Heritage, Interaction and Communication, Participation

1. GİRİŞ

Kentsel Dönüşüm kavramı, son yıllarda ilgili çevrelerde yoğun olarak tartışılan konulardandır. Geçmiş 19.yüzyıl Sanayi Devrimi'ne kadar dayanan bu kavram, şehirlerin dinamizmi sonucu olarak günümüzde de önemini sürdürmektedir. Türkiye'deki en güncel örneklerden biri Haliç'te temelleri 1985'te atılan Haliç Çevre Koruma Projesi'dir.

Haliç İstanbul'un ilk yerleşimlerinden itibaren şehrin önemli merkezlerinden biri olmuştur. Başlangıçta, liman özelliğinden dolayı ticari bir bölge iken, sonraları askeri tersanelerin yapımıyla bir donanma merkezi haline gelmiştir. Ayrıca İstanbul şehrinin yabancı istilalardan korunması amacıyla ilk şehir surlarının batı kıyıları boyunca yapıldığı; şehrin savunmasında stratejik konumu sebebiyle doğu yakası ile arasına çekilen demir zincirin koruduğu bir bölgedir. Haliç, Osmanlı döneminde müslüman olmayan kesimin de tercih ettiği önemli bir yerleşim bölgesi olmuştur. Gerileme döneminde ise, üst düzey devlet adamlarının tarihi yarımada dışında ilk defa ikamet etmesi, halk içine çıkması Haliç kıyılarındaki yazlık saraylarda ve gezi parklarında olmuştur. Bu bölge, aynı zamanda şehir halkının açık havaya, doğaya çıktığı ve tatlı su ihtiyacını karşıladığı bir sayfiye yeri olmuştur. Ünlü Sadaabad ve Lale Bahçeleri de bu döneme aittir.

Osmanlı'nın ilk batıya açılma hareketlerinin öncülüğünde sanayileşmenin de başladığı ilk yerleşimler Haliç ve çevresinde olmuştur. Ancak zamanla yanlış planlama ve sanayileşme sayesinde Haliç; doğal, tarihi, sosyal ve kültürel özelliklerini yitirmiştir.

İstanbul metropolünde de Haliç çevresinin; şehrin ticari, sosyal, kültürel merkezlere yakınlığı, topografyasının sağladığı avantajlar ve taşıdığı tarihsel mirası ile gereken ilgiyi hak etmektedir. Bu bölge, şehir içindeki konut alanlarının yeşil bir bant içinde sosyal, kültürel ve ticari aktiviteler ile içice yaşadığı bir çevreyi özlemektedir.

Haliç ve çevresinin kaybettiği değerlerinin yeniden kazanılması, çağa uygun yeni değerler oluşturulması amacıyla 1980'li yıllarda başlatılan kentsel dönüşüm çalışmaları birçok aşamalı olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu hedefte planlanan ve uygulanan projelerinin kullanım sürecinde beklenen etkiyi incelemek için, kentsel dönüşümün dayanak noktalarını ortaya çıkarmak, kentsel dönüşümün bir alt basamağında yer alan yeniden işlevlendirilen sanayi, bir başka ifade ile 'Endüstriyel Miras ve Arkeoloji-[10]' yapıları dönüşüm projelerinin sosyal çevre ile iletişimi araştırılmaktadır. Oluşturulacak yeni çevre senaryosunda, yeniden kurgulanan yapının çevre üzerindeki etkisi, üst ölçekteki kentsel dönüşümün temel ve dayanak noktasını oluşturacaktır.

İster tarihsel kent dokusunun, ister gecekondu bölgesinin isterse kentsel bölgelerin yeniden yapılanması olsun, kentsel yenileme süreçleri, içinde yaşayan tüm halkı da esas alan sosyal bir sorun olarak ele almak gerekmektedir. Kentin yeniden yapım ve oluşum sürecini, içinde yaşayanlarla birlikte gerçekleştirmek, çok kültürlülüğün, çeşitliliğin, demokrasinin ve kimlik oluşturmanın ve mimari yaratıcılığın nesnel kaynağı olacaktır.

1.1 Amaç

Dünyada değişen sosyo-ekonomik, kültürel ve fiziksel çevre şartları sebebiyle kullanılmayan yapıların, orijinal değerleri korunarak, çağdaş gereksinimler düşünülerek yenilenmesi hem yapının yeniden kazanımı hem de taşıdığı tarihsel miras açısından önemlidir.

İstanbul'da Haliç bölgesinin sanayileşme sürecinde yitirdiği doğal ve çevresel peyzaj kalitesinin, barındırdığı işlevini yitirmiş sanayi yapılarının yeniden kullanılmasıyla canlandırılması; master planda bölgeyi, sosyal ve kültürel açılardan İstanbul şehrinin yeni bir çekim noktası haline dönüştürme çabasıdır. Bu amaçla bir takım çalışmalar planlanmış ve uygulanmıştır. Haliç Çevre Koruma Projesi adı altında yeniden kullanımı ile çevreye katkı yapması düşünülen yapılar, zamanında Haliç'i kirlettiği ifade edilen sanayi yapılarıdır. Bu yapılar, Haliç'in yeniden İstanbul'un ticari, kültürel ve sosyal yaşantısına katkı sağlayacak yeni işlevler ile donatılarak taşıdığı tarihsel mirası günümüze taşıyacak yapılar olarak dönüştürülecektir.

Eğer topluma ait bir bölge, proje alanı olarak tanımlanıyor ve dönüşümü düşünülüyorsa, toplumun her kesimi, bu kentsel dönüşüm alanında hangi ürünlerden, hizmet ve mallardan yararlanabileceğini, bunların niteliklerinin nasıl olacağını bilmelidir. 'Halk, gelecekte kendisini etkileyecek olan çevresine istediği tarzda biçim verebilmelidir. Karar verici durumundaki planıcı, yönetici ve bürokratların kendi otoriteleri ile toplumu ilgilendiren problemleri çözmek için karar vermeleri demokratik değildir.' (Bayazıt, 1982-Eryoldaş, 2004)

Yapıların evrensel tasarım özelliklerinin yanında bulunduğu çevreye ait olan tarihi, sosyal, kültürel, ticari, psikolojik değerleri yansıtması ve beklentileri karşılayabilmesi, çevre halk için önemlidir. Yapıların bulunduğu sistemde ve çevrede taşıdıkları değerleri onları toplum için referans noktası haline getirir. Bu değerler, çevre halkın yaşadığı bölgede aidiyet hissini gelişmesini ve kentli insan bilincini kuvvetlendirir.

Bulduğu çevrede kabul edilmeyen ya da benimsenmeyen yapıların kısa sürede kullanım dışı kaldığı ve etkinliğini kaybettiği de görülmüştür. Bu sebeple 'ilgili yapıların çevre halka

ne ölçüde hitap ettiği ve sonraki dönüşüm uygulamalar için hangi kriterlere dikkat edilmesi gerektiği' sorularının araştırılarak cevaplanması benzer uygulamaların başarısı için yararlı olacaktır. Dolayısıyla Haliç'te uygulanan dönüşüm projelerinin çevre halkla etkileşim ve iletişiminin incelenmesi gerekli gözükmetedir.

Yapılan çalışma ile çevre tasarım projelerinde bilimsel yaklaşımların ağırlık kazanması, mimarlıkta deneme-yanılma yoluyla problemlerin çözümlerinin yetersizliği sebebiyle sistematik karar verme işlemlerini mimarlık disiplinine kazandırılması amaçlanmıştır. Bir taraftan bilimsel temellere oturan mimari tasarlama, yöntem ve araçları incelenirken, diğer taraftan mimari ürünü ortaya koyan sürecin aşamaları ve yapıda uygulanan çözümlerin, problemin belirlenmesinde ortaya konan amaçlara ne derecede uyduğu saptanması araştırılmaktadır. Bir başka ifade ile karar verme sürecini daha sistematik ve bilinçli kılmak için değerlendirme yöntemleri üzerine araştırmalar yapılmıştır.

Amaçlardan biri ise dünyada Türkiye'den çok önceleri başlayan endüstri yapılarının yeniden kullanımı çalışmalarında, uygulanan dönüşümün hangi tasarım ve çevre şartlarında gerçekleştirildiği, hangi tasarım kriterlerinin yapımda etkili olduğunun tespitidir. Çevrede belirlenen problemlere çözüm oluşturacak veriler fiziksel ve sosyal çevreden elde edilirken, bunların tasarıma nasıl yansıtılacağına ilişkin yöntemler de amaçlanan noktalardan biridir.

Yapılan çalışma dönüşüm çalışmalarını sosyal bir açıdan ele almakta ve Türkiye'de yeniden işlevlendirilerek kullanılan yapıların, çevre kullanıcılarının da sorunları, gereksinimleri ve beklentileri göz önüne alınarak değerlendirilmesini içermektedir. Bu, çevre halka uygulanan anket çalışmaları ve gözlemlerin sayısal analizinden (SPSS) elde edilen sonuçlara göre değerlendirilmiştir. Konu ile ilgili kaynak taraması ve benzer uygulama karşılaştırmaları da düşünülerek yeniden kullanımı düşünülen yapılar için bir dizi öneriler sunulmuştur.

1.2 Kapsam

Yapıların yeniden işlevlendirme ile kullanımı günümüzde sıklıkla uygulanmaktadır. Benzer uygulamalar ülkemizde de gerçekleşmektedir. Haliç bölgesinin 1985'den önceki durumu düşünüldüğünde, bölgenin taşıdığı tarihi, sosyal, kültürel ve teknolojik önem sebebiyle kentsel dönüşümü planlanmıştır. Çok aşamalı olarak planlanan master planda; noktasal olarak, kullanılmayan işlevini kaybetmiş sanayi yapılarının yeniden işlevlendirilerek kullanılması da bu planın bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, bugüne kadar uygulanmış ve uygulanması düşünülen yeniden kullanım

örneklerinin sayısı ve bölgenin ihtiyacı olan kentsel dönüşümü düşünüldüğünde Haliç'teki sanayi yapıları yapılan araştırmanın konusu olarak seçilmiştir. Her biri farklı tarihlerde ve özelliklerde dönüştürülmüş örneklerin, buldukları çevreye ve halka ne ölçüde katkıda bulunduğu araştırılmıştır. Yapıların dönüşümlerinde kullanılan teknik, maliyet hesapları, işlevsel uygunluk, yasal ve yönetsel durum konuları tanımlanmış fakat ayrıntılı olarak irdelenmemiştir. Tezin ayrıntılı olarak incelediği, konunun sosyal yönünü oluşturan 'kullanım süreci' (performans) ve 'halk katılımı' kavramları belirlenen kriterler düşünülerek geniş bir biçimde değerlendirilmiştir.

Kent merkezindeki yapıların yeniden işlevlendirme ve kullanımı, sosyal etkileşim boyutlarıyla inceleyen çalışma kapsamında; yeniden işlevlendirme ile yeniden kullanım kavramlarının kavramsal ve kuramsal açıklamaları yapılmış, başarı ile uygulandığı ülkelerden örnekler verilmiş, yasal ve yönetsel sistem değerlendirilerek eksikler ortaya konulmuştur. Seçilmiş bölgelerde analitik bir çalışma ile anketler uygulanmış, çıkarılan sonuçlara göre Silahtarağa'daki Elektrik Santrali'nin yeniden kullanımı için bir takım öneriler hazırlanmıştır.

Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın çıkış noktasını oluşturan problemin genel tanımı yapılmış; amaç, kapsam ve yöntemi hakkında genel bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde konunun ele alınışında önemli bazı tanım ve kavramların açıklamaları yapılmış ve örnekler verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde yeniden işlevlendirme ile yeniden kullanım örneklerinin değerlendirilmesi için genel değerlendirme kavramından bahsedilmiştir. Bununla beraber yeniden işlevlendirme ile yeniden kullanım projeleri için ilgili kaynaklardan çıkarılan değerlendirme kriterlerinin kuramsal açıklamaları yapılmıştır.

Dördüncü bölümde Haliç'in tarihi, sosyal, kültürel, teknolojik önemi ve geliştirilen projeler anlatılmıştır.

Beşinci bölüm ise Haliç'te uygulanmış yeniden işlevlendirme ile yeniden kullanım örnekleri tanıtılarak, sosyal etkileşim ekseninde alan çalışması yapılmıştır.

Altıncı bölümde incelenmiş Haliç ve yurt dışı örnekleri ışığında, konunun doğru uygulanmış yönleri ile, eksik kalmış yönleri belirlenmiş ve Silahtarağa'daki sosyal ve ekonomik yapıya uygun işlevler sıralanmıştır.

Son bölümde ise konunun değerlendirmesi yapılarak geleceğe yönelik öneriler sıralanmıştır.

1.3 Yöntem

Yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanımının, Haliç'teki dönüşüm ve dünyadan benzer örneklerin incelenmesi sonucunda, hangi tasarım kriterleri bağlamında ele alındığının incelenmesi tezin ana konusudur. Bu sorun, yapının bulunduğu çevredeki ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda tasarım grubu tarafından temel amaç ve hedeflerin gerçekleşmesiyle çözülür. Yapıların yakın çevresindeki halkla olan iletişiminin, o yapının fiziksel ve sosyal çevre ile uyumunun sağlanması temel amaçtır.

Tezin ikinci bölümde, konunun temel dayanak noktaları, kuramsal ve kavramsal olarak tanımlanmıştır. Literatürden elde edilen bilimsel kaynaklardan yararlanılarak, konunun farklı yönleri ele alınmış ve üçüncü bölümde, yeniden kullanım projeleri için değerlendirme kriterleri düzenlenmiştir. Bu kriterler ışığında yapılacak değerlendirme, yapıların yeniden işlevlendirme ile kullanımını bilimsel bir merceğe altına almaktadır.

Bu kriterlerin tespiti için uygulanan anketlerde; yapıların yakın çevresindeki halkın sosyal ve ekonomik durumu ile ihtiyaçları, beklentileri belirlenmiştir. Haliç'teki dönüştürülmüş her bir sanayi yapısı örneği, kent içindeki en küçük anlamlı birim olan mahalle ölçeğinde, bölgenin özellikleri tam olarak yansıtaacağı düşünülen kişilerle uygulanan anketler ve gözlemler ışığında incelenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda, bölge halkın ilgili yapılarla sosyal etkileşimini ve memnuniyeti ortaya konulmuştur.

Uygulanacak anket çalışmaları için Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden Araştırma Görevlisi Umut SARI, Psikolog Deniz YILMAZ ve Endüstri Mühendisi Hülya BAYINDIR ile yapılan ortak görüşmeler sonucunda ortaya çıkarılmış ve uygulanmıştır.

Yapıların bulunduğu çevre ve halk arasındaki iletişim uygulanan anket ve gözlem sonuçlarının, bir analiz ve istatistik programı olan SPSS (Statistics Program for Social Sciences) ile incelenmesi yapılmıştır.

Ayrıca konu dahilindeki idari yönetici, bilim adamları yapılan görüşmeler de yeniden işlevlendirme projeleri için veri teşkil etmektedir.

Literatürdeki bilimsel kaynaklar, konu ile ilgili idari yönetici, meslek ve bilim adamlarıyla yapılan görüşmeler, dünyadan ve Türkiye'den örnekler, yapılan anket ve gözlem çalışmaları veri alınarak ilgili yapıların değerlendirmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, yeniden işlevlendirme tasarımı, kullanım, yönetim kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterler, mekan tasarımı, kullanımını, yönetim, işletim, yasal ve yönetsel durum hakkında yapıların

gerçekleştirmesi önerilen başlıkları kapsar.

Son olarak da, Silahtarağa'daki Elektrik Santrali dönüşümünde, yapılan değerlendirmeler sonucundaki kriterler ekseninde, bir işlevlendirme çalışması için bir dizi öneri paketi sunulmuştur. Bu öneriler, yeniden işlevlendirme ile kullanıma ilişkin ilginin arttığı bir ortamda konunun bilimsel bir yöntemle ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, yeniden işlevlendirme ile kullanım ya da dönüşüm kavramının bilimsel bir süreç içinde köklerinin ve kazanımlarının belirlenmesi, uygulanan ve uygulanacak bir çok projede tasarımın boyutlarını ve ulaştığı noktalarını ortaya koyar.

2. TANIM ve KAVRAMLAR

Bu bölümde, binaların yeniden işlevlendirilerek kullanımı için düşünülen bir yöntem çalışmasının temel yapı taşlarının ve anahtar kavramlarının açıklamaları yapılmaktadır. Aşağıdaki başlıklar konunun hangi ölçütlere göre incelendiği açıklayacaktır;

- Kentsel Dönüşüm,
- Sosyal Tasarım,
- Ekoloji ve Sürdürülebilirlik,
- Tarihsel Miras,

Binaların yeniden işlevlendirilerek kullanımı; kentsel dönüşümün bir alt basamağı ve referans noktası olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, binaların bulunduğu çevreyi ve halkın ihtiyaçlarını karşılayabilecek sosyal tasarım kavramı irdelenmektedir. Ekolojik bir yaklaşımla sürdürülebilirlik ve ekolojik mimarlık arasındaki paylaşıma değinilmektedir.

2.1 Kentsel Dönüşüm

2.1.1 Kentsel Dönüşüm Tanımı

Geçmiş 19.yüzyıl Sanayi Devrimi'ne kadar dayanan kentsel dönüşüm, şehirlerin dinamizminin bir sonucu olarak, günümüzde sıkça karşılaştığımız önemli bir kavramdır. 19 yüzyılın önemli ve kökten sosyo-ekonomik değişimleri beraberinde getirdiği bilinen bir gerçektir. Bu sosyo-ekonomik değişimler, ardından geniş kapsamlı mekansal ve yapısal dönüşümlere yol açmıştır. Dolayısıyla kentsel dönüşümün kökenlerini 19.yüzyıl Sanayi Devrimi'yle başlayan İkinci Dünya Savaşı sonrası devam eden bir süreci tanımlayarak ifade etmek gerekir. Bu süreç, savaşın neden olduğu büyük yıkımların ve kentsel çöküntülerin giderilmesi, kentlerin yeniden yapılanması şeklinde gelişen profili sergilemektedir.

Tarihi kent merkezlerinin dönüşüm sürecinde, farklı ülkeler, farklı yöntem ve politikalar izlemişler, farklı stratejik yaklaşımları benimsemişlerdir. Genel olarak kentsel dönüşüm; fiziksel, sosyal ve ekonomik faktörlerden dolayı kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap veremeyen, ekonomik ve sosyal yönden sorunlar yaşayan, sağlıksız kent parçalarının yeniden yapılanmasını sağlanıp, kente kazandırılması olarak tanımlanabilir. Kentlerin veya kent parçalarının yeniden yapılandırılması adına uygulanan yöntemler yeniden canlandırma, sosyo-ekonomik yenileme, esenleştirme, yeniden gelişim ve yeniden oluşum şeklinde ifade edilmektedir (Akalin, 2003).

2.1.2 Kentsel Dönüşüm Teknikleri

- Yeniden Canlandırma (Revitalization)

Revitalization kelime anlamı olarak yeniden canlandırma, yaşam verme ve güçlendirme olarak tanımlanmaktadır. Kent merkezlerinde düzensiz göç hareketlerinden, ekonomik yapının programlı veya programsız yer değiştirmesinden, planlama sürecinin doğru işleyememesinden kaynaklanan sorunlar, kentin hassas noktalarındaki yapıya zarar vermekte, sosyo-ekonomik yapıdaki bu gerileme fiziksel çevrenin kötüleşmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda yeniden canlandırma; köhneme durumuna gelmiş yerleşmelerin temizlenerek, gelişmesini sağlamaktadır (Akalin, 2003-Alterman ve Cars , 1991).

- Sosyo-Ekonomik Yenileme (Gentrification)

Soylulaştırma olarak tanımlanan sosyo-ekonomik yenileme; şehrin belirli parçalarına sosyo-ekonomik yönden daha üst gelir grubu temsil eden konut sahiplerinin yerleştirilerek dolaylı olarak fiziksel çevrenin iyileştirilmesidir. Burada önemli olan fiziksel değişimden çok, bölgede yaşayan toplum sınıfının değişmesidir. Sosyo-ekonomik yenileme; orta ve üst gelir grubunun, alt gelir gruplarının yerini alarak, köhneme durumunda olan bölgeyi sosyo-ekonomik, fiziksel ve çevresel olarak üst seviyelere çıkarmaktır (Akalin, 2003).

- Yeniden-Yenilenme (Renewel-Renovation)

İngilizce'deki Renewel kelimesinin sözlük karşılığı; yenileme, onarma olarak ifade edilmiştir (Redhouse). Yenileme sürecinde eskime yaşayan kentsel bölgelerin yıkılmaları; altyapı projeleri, kentsel tasarım projeleri, alan düzenlemeleri ile yeniden gelişmenin sağlanması amaçlanmaktadır. Şehrsel yenileme; bir yerleşmenin yaşam standartların yükseltilmesi için, açık alan düzenlemeleri, trafik düzenlemeleri, altyapı düzenlemelerinin yapılıp fiziksel açıdan gelişmesinin sağlanmasıdır. Şehrsel yenileme, toplum yaşantısının doğal gidişatını aksatmadan sağlıklı koşulların yenilenmesidir (Akalin, 2003-Andersen, 1998).

- Esenleştirme (Rehabilitation)

Rehabilitasyon, sözlük anlamı olarak esenleştirme, ıslah etme, iyileştirme olarak tanımlanmaktadır. Rehabilitasyonu, yenilemeden ayıran en önemli özellik, kentsel bölgenin mevcut halk ile beraber korunup, yapılan çalışmalardan yararı bölge halkının görmesidir. Rehabilitasyon sürecinde arsa sahiplerin el değiştirmesi söz konusu olmadığından yenilemeye göre daha zor uygulanır. Rehabilitasyonda amaç bozulan mesken içi ve dışı çevre koşullarının iyileştirilmesidir. Kentsel mekandaki binaya yapılan müdahale bina strüktürüne dokunmadan, binanın yeniden organizasyonu şeklinde olmaktadır (Akalin, 2003-Andersen, 1998).

2.1.3 Tarihsel Süreç İçinde Kentsel Dönüşüm

Kentler, dinamik bir yapı sergileyip sürekli değişim gösterirler. Şehirler yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası güçler tarafından şekillenirler. Dinamik bir sistem olan dünya ekonomisi, politik düzenlemeler ve sosyal değişimler, kent mekanına farklı yansımalar getirmektedir.

Bu farklı yansımalar süreç içinde incelendiğinde, temellerinin sanayi devrimine kadar dayandığı görülmektedir. Sanayileşme ile şehirlerde oluşan çekim gücü hızlı göç olgusunun yaşanmasına yol açmıştır. Bu da şehrin demografik yapısının büyümesine ve fiziksel mekana yansımıştır. John Levy 19.yüzyıl teknolojisinin yoğun nüfusu merkezileştirdiğini ve 20.yüzyıl teknolojisinin bu dönüşümü tersine çevirdiğini vurgulamıştır (Akalin, 2003-Levy, 1997).

Otomobilin günlük kullanımı ile yoğun olan merkezden uzaklaşma (desantralizasyon) süreci başlamış, otomobil sayısının artması üretim-ticaret yer seçiminin demir yolu kenarından başka noktalara kaydırılmasını sağlamıştır. Bununla beraber gelir düzeyindeki artış, ulaşımaya daha fazla para harcamasına olanak vermiş, iletişim hizmetlerinde artan imkanlarla da yüz yüze görüşmenin gerekliliğini ortadan kalkmıştır. Bu süreç, ticaret ve üretim faaliyetleri için yer seçimin değişmesine yol açmıştır. 1930'larda Amerika'da federal hükümet ekonomiyi iyileştirmek üzere inşaat faaliyetlerinden doğacak işgücü artışını da düşünerek programlar oluşturmuştur. Bu programlarda inşaat kapasitesini arttırmak, kişilerin konut sahibi olmasını kolaylaştırmak amacıyla Federal Konut Yönetimi Mortgage sistemiyle kredi vermeye başlamıştır (Akalin, 2003-Claire, 1973).

II. Dünya Savaşı yıllarında İngiltere'deki sistem incelendiğinde; kentsel dönüşüm açısından farklı bir görüş karşımıza çıkmaktadır. Savaş sonrası, savaşın neden olduğu yıkımların giderilmesi ve kentlerin yeniden yapılandırılması gereğini doğurmuştur. 1941 ve 1945 yılları arasında; otomobil üretimi ve satışı azalmış, gaz vesikaya bağlanmıştır. Bununla beraber savaş sonrası ilk on yılda inşaat sayısı artmış, gelirler yükselmeye başlamıştır (Akalin, 2003-Alterman ve Cars, 1991).

1950'li yıllardan günümüze kadar olan değişim, kent mekanında çok büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Bu değişimlerin temelinde; üretim süreçlerinin farklılaşmasından kaynaklanan kentteki yer değiştirmeler ve nüfusun daha hızlı olarak artmaya devam etmesi gösterilir. II. Dünya Savaşı'ndan 1970'lerin sonlarına kadar uzanan dönem Fordizm olarak ifade edilmektedir. Bu dönem kentte sosyal ve kültürel farklılaşmalar yaratmıştır. Fordist süreçte, üretimde iş bölümünün farklılaşmasına karşın işin içeriğinde standartlaşma, teknolojiye gelişme sağlanmış, büyük ölçekli üretim bazı kentsel alanları sanayi bölgeleri

haline getirmiş ve bu alanlar üzerinde yoğunlaşma yaşanmaya başlamıştır. Sanayi bölgelerinde yaşanan bu yoğunlaşma kentte fonksiyonların uzmanlaşması sonucunu getirmiştir (Akalin, 2003-Levy, 1997).

II.Dünya Savaşı sonrası ekonomide canlanma başlamış, dünya ticaretinde önemli artışlar gözlenmiştir. Uluslararası ticaret binlerce yıldan beri var olmakla beraber, yeni taşımacılık ve iletişim araçları ile küresel ekonomi yaratmak amacı ile tüm dünyayı birbirine bağlamıştır. Ucuz hammadde arzının artması ile küreselleşme süreci hızlanmıştır. Üretim, ticaret ve mali sistemlerin küreselleşmesi ise paranın fiziksel özelliğini değiştirerek, elektronik bir araç haline getirmiştir. Yaşanan bu süreç, bankacılık, hizmetler, turizm gibi aracılık hizmetlerinin doğmasına sebep olmuştur (Akalin, 2003- Alterman ve Cars, 1991).

1960'ların sonlarına doğru Fordist üretim sürecinin mekan ve teknik açılardan sınırlamalarının olması sebebiyle ekonomik açıdan sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Bu sınırlamalar, sermaye yatırımlarının düşmesi ile petrol şoklarına kadar varan bir sürecin yaşanmasına yol açmıştır.

Kentsel mekanın farklılaşmasına sebep olan bir diğer önemli süreç post-fordizm dönemidir. 1973 petrol krizinden kurtulmak amacıyla, üretim ve karlılık oranlarını artırmak üzere ortaya çıkan süreçtir. Emek süreçleri, işgücü piyasaları, üretim ve tüketim kalıpları açısından farklılaşmaya dayanan esnek birikimin temel özelliklerinden biri; yepyeni üretim sektörlerinin, finans hizmetlerinde yeni yöntemlerin, yeni piyasaların ortaya çıkması ve hepsinden önemlisi ticari, teknolojik ve örgütsel yeniliklerin hızlanmış olmasıdır (Akalin, 2003-Jacobs, 1992).

Petrol krizi sonrası yaşanan yeniden yapılanma sadece sanayi faaliyetlerinin yer değiştirmesi olarak değil, yeni sanayide iş kollarının doğması olarak da tanımlanabilir. Servis sektörünün gelişimi, teknolojik açıdan gelişmiş sanayilerin kurulması, karlılık ve üretim açısından gözle görülür gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. Post-fordist olarak adlandırılan bu dönemde ileri teknoloji kompleksleri kurulmuş, sanayide yeni örgütlenme yöntemleri ortaya çıkmıştır. Böyle bir model toplumsal ve mekansal iş bölümünde büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Ayrıca bu dönemde yaşanan rekabet, güncel ve doğru bilgiye ulaşma isteği uzmanlaşmış danışmanlık, finans, sigorta ve aracılık hizmetlerinin doğmasına sebep olmuştur (Akalin, 2003-Jacobs, 1992).

Kentlerde üretim ile hizmet aktivitelerinin yer değiştirmesi ve süreçlerinin değişmesi olarak tanımlanan küreselleşme olgusu ulusal düzenlemelere göre değil, uluslararası ilişkilere göre

şekillenmektedir. Aynı durum finans sistemi içinde geçerlidir (Akalin, 2003-Newman ve Thornley, 1996).

Küreselleşme olgusu ile işgücü oranı, çalışanların türü, çalıştıkları sektörde de farklılıklar oluşturur. 1945 ve 1990 arası hizmet sektörü işgücü oranı %75 oranında artış göstermiştir. Hizmet sektöründeki artış ile iş saatlerinde esneklik yaratmış ve bayanların da sektörde çalışması sağlanmıştır. Buna karşılık, sanayi sektöründe toplam işgücünde bir iniş yaşanmıştır (Akalin, 2003).

1970'lerde Kuzey Amerika ve Avrupa'da bir çok ülkede sanayi şehirleri ekonomik sorunlar yaşamaya başlamıştır. Bu İngiltere'de 1970'lerden sonra şirketlerin kapanması, ekonomik faaliyetlerin azalması, işgücü kaybı, nüfusun azalması şeklinde ortaya çıkmıştır. İngiltere'de yaşanan ekonomik düşüşün bir çok nedeni bulunmaktadır. Küreselleşen dünyada yeni ekonomiler oluşması ve buna bağlı olarak yeni mekansal gereksinmelerin ortaya çıkması; kent mekanı üzerine etkiler yaratmıştır. Global ekonomide daha ucuz ve esnek üretimi sağlamak için daha az kentleşmiş mekanlar seçilmeye başlanmıştır. Bu da ekonomik yapının şehir mekanına doğrudan yaptığı etkiyi göstermektedir. Yeşil kuşak oluşturulması gibi planlı olarak geliştirilen politikalar, şirketleri şehir merkezlerinden uzaklaştırmak için destek sağlamaktadır. Bu yöntem ile şirketler şehir dışına çıkıp, orta sınıf konut alanları da banliyölere taşınmıştır. Böylece merkez, ekonomi ve gelişmelerden geri kalmış; gelirler ile yaşam biçimi değişmeye başlamıştır (Akalin, 2003).

1960 ve 1970'lerin aksine; 1980'lerde Avrupa ve Kuzey Amerika'daki büyük kentler nüfus kazanmaya ve ekonomik yönden gelişmeye başlamıştır. Bu yıllarda hizmet sektöründe de önemli artışlar yaşanmıştır. Bunun başlıca sebebi işyerlerinin özelleşmiş finanssal, yasal hizmet istemeleri ve koordinasyon sağlanmasının gerekliliğidir. Avrupa kent sisteminde yeni eğilimler oluşmuş, şehirler bu gelişmelere göre şekillenmiştir. Bu süreçte Londra, Paris, Amsterdam, Zürih gibi şehirler birbirleri arasında bağlantı kurmaya, global sistemin başlıca ekonomilerini oluşturmaya başlamışlardır (Akalin, 2003).

Bu süreç, Avrupa'da yeni bölünmeler yaratmış, gelişme yaşayan kentler ileri teknoloji kentleri, hizmet merkezleri olarak anılmışlar, aralarında iletişim koridorları oluşturmuşlardır. Üretici hizmetler sektörü, küreselleşme sürecinin mutlak bir sonucu olarak öne çıkan şirketlere yasal, finanssal, reklam, iletişim ve muhasebe hizmetleri sunan sektörlerdir. Bu servisler Avrupa ve Amerika'da ulusal ekonomide en hızlı gelişme kaydeden sektörleri oluşturmaktadır (Akalin, 2003-Robert ve Skyes, 2000).

Günümüzde küreselleşme süreci hakim iken, kent merkezleri; hizmet etkinliklerinin yoğun olarak yaşandığı, ihtisaslaşmanın önem kazandığı; tüm faaliyetlerinin yönlendirilip, yönetildiği; sosyal, ekonomik, kültürel faaliyetlerinin en üst düzeyde hissedildiği bölgeleri ifade etmektedir. Günümüzde birçok kent merkezi aynı duruma gelebilmek için birçok fiziksel, ekonomik, sosyal dönüşümler yaşamışlardır. Bu dönüşümleri tüm kenti etkileyen bir süreç olarak görmek gerekir.

2.1.4 Dünyada Kentsel Dönüşüm Süreçleri ve Örnekleri

Kentsel dönüşüm kavramı köklerinin, Sanayi Devrimi ve sonrasındaki İngiltere'deki ortamda aranması gerekir. İngiltere'de yaşanan kentsel dönüşüm süreçleri incelendiğinde; II. Dünya Savaşı'ndan bu yana farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Bombaların bitmesi ile yeni konut alanları kurma programları yürütülmüş, konut stoku sağlanmaya çalışılmış, 1950'li yıllarda ise gecekonduların temizleme programları hızlandırılmıştır. 1950'lerden 1990'lara kadar süren eski bölgelerin tamamen kaldırılıp, yeni konutların oluşturulması fikrinden uzaklaştırılmış; 1960'larda bu alanları koruyarak geliştirme programları yürütülmeye başlanmıştır (Akalin, 2003-Alterman ve Cars, 1991).

İngiltere'de savaşın ardından 1945'li yıllarda şehirler yeniden inşa edilmeye başlanmıştır. Bu uygulamalarda öncülük hükümet tarafından sağlanmış, Şehir ve Ülke Planlama Bakanlığı (Ministry of Town and Country Planning) yerel otoritelere 'merkezi alanlarda yapacakları yenileme planlarının prensip ve standartları' konusunda destek sağlamıştır. 1940 ve 1950'ler arası yeniden yapılanma, yer değiştirme, fiziksel problemlerin yok edilmesi üzerine yoğunlaşan bir dönemdir. Hükümet liderliğinde, yerel otoriteler ve özel sektörün desteğiyle çöküntü bölgelerinin temizleme ve yeniden yapılanma dönemi başlamıştır. Bu dönemde endüstrileşmiş inşaat teknikleri kullanımı ve yüksek katlı binalar yaygınlaşmıştır (Akalin, 2003-Roberts ve Skyes, 2000).

1970 yılında 'New Right' (Yeni Yasa) adı altında çıkan yasa ile yeniden yapılanmanın ekonomik olarak desteklenmesi sağlanmıştır. Ashford ve Davies'e göre 'Yeni Yasa' 1960'da Kuzey Amerika ve Avrupa'da korumacı ve neo-liberal hareketler için gelişen fikirlerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1974'de Konut ve Toplumsal Gelişme Yasası'nda (Housing and Community Development Act) yerel hükümete, Kent Yenilemesi Programı adı altında bazı aktiviteleri sürdürmesi için Toplumsal Gelişme Ödenekleri (Community Development Block Grants) fonu çıkarılmıştır. Bu yaklaşımla federal hükümetin yerel hükümetler üzerindeki rolü azalmaktadır. Toplumsal Gelişme Fonları nüfus, yaş, konut stoku ve

yoksulluk derecelerine göre formüle edilmekte, değerlendirme sonucu belediyelere verilmektedir. Belediye de bu fonu düşük ve orta gelirli ailelere hizmet için kullanmaktadır. Bununla beraber kanunda Konut Yardım Planı olması, her uygulamanın bu plana göre yapılması ve ailelerin bu takımda katılımcı olarak kalması gerekliliği vurgulanmıştır (Akalin, 2003).

İngiltere ve İskoçya'da 1981 yılında geliştirilen bir proje ile Serbest Bölgeler (Enterprise Zones) oluşturulmuş ve bunlara bazı teşvikler sağlanarak; şirketlerin kentin seçilmiş alanında faaliyet göstermesine olanak sağlanmıştır. Bu teşvikler bazı vergilerden muafiyet, bazı sınırlamaların kaldırılması, hükümet engellerinin hafifletilmesi şeklinde olmuştur. 1981'den beri yirmi sekiz ayrı bölge kurulup, ekonomik canlanma sağlanmaya çalışılmıştır. Girişim Bölgeleri'nde amaç, ekonomik açıdan gelişmenin sağlanıp, yeni iş alanları yaratılması ve bölgenin çekiciliğinin sağlanmasıdır (Akalin, 2003).

Muhafazakar partinin Yeni Yasa ideolojisi ile ortaya çıkardığı seçilmiş bölgelerin yeniden yapılandırılmasından sorumlu olan Şehirselsel Gelişme Kurulları (Urban Development Corporation); özel sektörü şehir merkezinde yeniden yatırım yapmak için teşvik etmek ve ekonomik altyapının yeniden kurulmasını sağlamak için çalışmalarda bulunmuştur. Kurullar yerel özel sektör temsilcileri ve az sayıda yerel kamu sektörü temsilcilerinden oluşmaktadır (Hall, 1998). 1991 yılında 15.800 hektar merkezi bölgenin şehir gelişme kurulları tarafından yapılandırılması sağlanmıştır (Akalin, 2003-Jacobs, 1992).

1989'da Yıllık İnceleme Komisyonu (Audit Commission) İngiltere'de 1979'dan bu yana geçerli olan politikanın yeniden değerlendirilmesini yapmış ve raporunu hazırlamıştır. Kentsel Dönüşüm ve Ekonomik Gelişme (Urban Regeneration and Economic Development) adı altında yayınlanan raporda, şehir politikasını yönlendiren çok fazla bölümün olması ve farklı politikaların içice geçmesi nedeniyle oluşan yerel ve merkezi hükümet arasındaki anlaşmazlıklar, başarıyı azaltan unsurlar olarak vurgulanmıştır (Akalin, 2003).

1990'larda şehir politikaları değişmeye, kamu-özel-vakıf ortaklıklarının olduğu emlak gelişimi, para akışına dayanan bir sisteme dönüşmeye başlamıştır. 1990'larda yaşanan büyük bir değişim 1991'de ortaya çıkan City Challenge ve 1993'de ortaya çıkan Yeniden Gelişme Bütçesi (Single Regeneration Budget) politikalarıdır. Bu politikaların amacı yerel halkın dönüşüm projelerine katılımını sağlamaktır. Böyle bir sistemde hükümet genel kuralları koymakta ve öneriler getirmektedir. Kişiler ise kendi bütçeleri ile katkıda bulunmaktadır. Böylece diğer kaynaklar ve özel sektörden katkılar maksimize edilmektedir (Akalin, 2003).

Almanya'da kentsel dönüşüm projeleri açısından savaş sonrası benzer bir süreç yaşamıştır. IBA (Internationale Bauausstellung: Uluslar arası Yapı Sergisi) adıyla kurulan , 1979-87 arası Berlin'e, 1989-99 arası Emscher'e yaptığı müdahalelerle farklı bağlamlardaki çöküntü bölgelerinin yeniden yapılanması problemini dünyanın gündemine taşımıştır. Berlin'de kentsel, Emscher Parkı'nda alt-kentsel ve endüstriyel bir bölgede neyin ve nasıl saklanacağını, yeninin kentsel veya alt-kentsel bir bağlam içine nasıl dahil edileceğinin çalışmaları yapılmıştır (Bilgin ve Korkmaz, 2000).

Şekil 2.1 IBA Emscher Park Kentsel Dönüşümü

Batı Berlin’de daha çok Türklerin yaşadığı Kreuzberg’de uygulanan ise tam bir kentsel dönüşüm projesidir. Bu projenin başında olan Prof. Hamer, yapılaşma sürecini demokratik bir süreç olarak yorumlayan ve planlamadan etkilenenlerin planlama süreçlerine katılımını ön plana çıkartan, yenilemenin amacını, mevcut sosyal ve kentsel dokuları koruyan, onlar için kent yenilemesi olarak belirleyen, yenilemeyi mümkün olduğunca kiracıların onayıyla, evlerinden mümkün olduğunca taşınma zorunluluğunu en aza indirerek uygulayan bir proje olarak tanımlamıştır (Gürsel, 2004).

Aynı süreç Amerika’da 1949’da Konut Yasası ile ülke için kentsel dönüşümün temel prensiplerini ve amaçlarının ortaya konulduğu tarihtir. Programda şehir yenilenmesinin amaçları;

- Düşük standartlarda konutların sayısının azaltılması,
- Şehir ekonomilerinin yeniden yapılandırılması,
- Sağlıklı konut alanlarının oluşturulması şeklindedir.

Bunların sağlanmasında için yeniden inşa etme ve temizleme uygulamaları yapılmakta, yerel kurullar tarafından yürütülen program, federal fonlar tarafından karşılanmaktadır (Akalin, 2003-Levy, 1997).

1950’li yıllarda imar planına göre şekillenmiş kent parçalarının yeniden yapılandırılması sağlanmış, programlarda yerel ve ulusal yönetim aktif rol oynamış, özel sektörün de katılımı hissedilmeye başlanmıştır (Akalin, 2003).

1960’lı yıllarda savaş sonrası çözümlerin, konumların dışarıdan alınması ve şehir problemlerinin ortaya konulmasını sağladığı görülmüştür. Şehir politikasının ilkelerindeki değişim, gelişme ve yenileme ilginin artmasıyla sonuçlanmıştır. 1960’larda kamu ile birlikte özel sektöründe yenilemeye katıldığı ve aktif rol aldığı dikkat çekmektedir (Akalin, 2003).

1970’lerden 1980’lere uygulamalar devam etmiş, önemli değişimler ve eklentiler olmuştur. 1980’lerde ‘merkezi hükümet yenileme için tüm kaynakları sağlamalıdır’ düşüncesinden uzaklaşmıştır. Bu yeni politika, işbirliğindeki rollerde önemli değişiklik olmasını sağlamıştır. Böyle bir konumda devlet politika üreten ve uygulamaları denetleyen, özel sektör de uygulamalarda ve ekonomik faaliyetlerde aktif rol alan taraf olmuştur. 1990’larda şehir politikasındaki form ve operasyonlarda değişiklik meydana gelmiş, daha birleşimci bir politika izlenmiştir. Dönemlere ait yaklaşımlar kısaca Çizelge 2.1’de anlatılmaktadır.

Avrupa Birliği, Avrupa ülkelerinde yeniden yapılanma amacıyla fon sağlayan önemli bir kaynaktır. Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu (European Regional Development Fund) 1975 yılında Avrupa ülkelerinde bölgesel dengesizlikleri ortadan kaldırmak üzere oluşturulmuştur ve bu amaçla finanssal destek sağlamaktadır (Akalin, 2003-Jacobs, 1992).

Gelişmiş dünya ülkelerinde yeniden yapılanma, çeşitli programlarla desteklenmekte, özel sektör, kamu sektörü, gönüllü kurum ve kişiler bir araya gelerek ortak çalışma yürütmektedir.

Buraya kadar çalışma bağlamında Avrupa'daki uygulamalardan söz ettik. Türkiye'de de kentsel yeniden yapılanma adına yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar gecekonduların altyapısı ve donatıları sağlanmış konut alanlarına, çöküntü alanlarının rekreasyon alanlarına dönüşüm projeleri, tek yapı ölçeğinde yapılan yenileme çalışmaları ile bölgenin çekiciliği ve gelişiminin sağlanması ile kentsel tasarım çalışmaları ile bölgenin gelişmesini sağlamayı hedefleyen projelerdir.

Türkiye'de kentsel dönüşüm çalışmaları genellikle İstanbul, Ankara ve Bursa gibi büyük şehirlerde görülmektedir. Uygulanmış örnekler incelendiğinde; kamunun kentsel tasarım projeleri ile açık alanları düzenleyerek bölgeye değer artışı sağlanması ve yeni fonksiyonların bölgede yer almaya başlaması; kamu alanlarının düzenlenmesi ve fonksiyon değişiklikleri yapılarak bölgenin çekiciliğinin artırılması; altyapının geliştirilmesi ve buna bağlı olarak rekreasyonel düzenlemelerin bölgenin gelişimini sağlanması; kentsel dönüşüm hazırlanarak, proje üzerine özel ortaklıklar oluşturularak gelişiminin sağlanması şeklindedir.

Ankara'da Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi ve Portakal Çiçeği Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi uygulanmış iki örnek olarak dikkat çekmektedir. Portakal Çiçeği Vadisi örneği, proje ortaklığı, kamu-özel sektör işbirliği, arsa sahipleri ve girişimcilerin de katılımı ile gerçekleşmiştir. Dikmen Vadisi projesinde proje yükümlülüğünü Ankara Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin katılımıyla oluşturulan şirket yürütmüştür (Göksu, 2004).

İstanbul'da uygulanan örnekler ise Haliç'te uygulanan Haliç Çevre Koruma Projesi, Ortaköy Meydanı Kentsel Tasarım Projesi ile birkaç açık alan düzenlemeleri, altyapı yenilemeleridir. Haliç'te yapılan altyapı çalışmaları, sahil yolu, kıyıda yapılan rekreasyon ve peyzaj çalışmaları bölgenin dönüşümünü başlatmıştır. Fener-Balat bölgesinde Fatih Belediyesi ve UNESCO tarafından desteklenen dönüşüm projesi de halen devam etmektedir.

Çizelge 2.1 Yeniden Oluşumun Gelişimi (Akalin, 2003-Roberts ve Skyes, 2000)

POLİTİKA TİPİ	1950'ler Yeniden İnşa Edilme Dönemi	1960'lar Canlandırma Dönemi	1970'ler Yenileme Dönemi	1980'ler Yeniden Geliştirme Dönemi	1990'lar Yeniden Oluşum Dönemi
Genel Strateji ve Oryantasyon	İmar planına göre şekillenmiş alanların yeniden yapılandırılması	1950'lerin teması devam ettirilmektedir. Kenar yerleşmelerin ile banliyölerin oluşması ve rehabilitasyonda ilk adımın atılması	Kurum (Insitu) yenilemesine odaklanma ve mahalle planlarının yapılması, yine banliyölerde gelişme sağlanması	Gelişme ve yeniden gelişmenin planlarının yapılması, öncü (flagship) projelerinin hazırlanması	Daha kapsamlı politika ve uygulamaların olduğu daha hassas planlar
Anahtar Kişiler	Yerel ve ulusal hükümet, özel sektörde yer alan girişimciler	Özel sektör ve kamu sektörü arasında denge kurulması	Özel sektörün rolünün artması ve yerel hükümet etkisinin azaltılması	Özel sektör ve özel aracılık hizmetlerinin gelişmesi ve ortaklıkların artması	Baskın yaklaşımla işbirliği
Uygulama Düzeyi	Yerel ve arsa ölçeği üzerine durma	Uygulamanın bölgesel seviyesi ortaya çıktı	İlk başları bölgesel ve yerel düzeyler, sonar yerel etki	1980'lerin ilk kısımlarında alan üzerinde yapılan çalışmalar,sonlara doğru yerel ölçekte yapılan çalışmalar	Stratejik perspektifin yeniden tanıtımı
Ekonomik Düzey	Özel sektörde az da olsa içinde bulunduğu kamu yatırımları	Özel sektörün 1950'lerden beri büyüyen ilgisi devam etti.	Kamu sektöründe kaynak kısıtlanması ve özel sektör yatırımları	Seçilmiş kamu yatırımlarında özel sektörün hakimiyeti bulunur.	Kamu,özel sektör ve gönüllüler arasında daha dengeli bir dağılım
Sosyal Doğunluk	Yaşam standartlarının ve iskanın geliştirilmesi	Sosyal ortam ve refahın gelişmesi	Katılımcı planlama ve daha geniş yetkiler verilmesi	Seçilmiş devlet desteği ve kişisel çaba ile (self-help) yapılması	Toplumun rolü etkindir
Fiziksel Vurgu	Merkez ve banliyödeki alanların yer değiştirmesi	Mevcut alanların rehabilitasyonun 1950'li yıllara paralel olarak devam etti.	Eski yerleşimlerin daha kapsamlı yenilenmesi	Yer değiştirme ve yeniden gelişme ana planlarının yapılması	1980'lerden daha makul ve akılda kalır
Çevresel Yaklaşım	Peyzaj düzenlemeleri ve yeşillendirme	Seçilmiş gelişmeler	Yeni buluşlarla yeni gelişmelerin sağlanması	Daha geniş kapsamlı çevre bilincinin oluşması	Çevresel sürdürülebilirlik açısından daha geniş kapsamlı

Ortaköy Meydanı Kentsel Tasarım Projesi, köhnemiş durumda olan bölgenin kamu alanlarında düzenlemeler yapılarak değer artışının sağlanması ve yeni fonksiyonların bölgeye çekilmesine örnektir. İstiklal Caddesi'nde gerçekleştirilen yayalaştırma çalışmaları ve cephe düzenleme çalışmaları ile fiziksel olarak yenilenen bölgelerin değişiminin sağlanması gözlenmiştir (Akalin, 2003).

1999 İstanbul depreminden sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Atölyesi (İŞAT) tarafından İstanbul Vizyon ve Mega Kentsel Dönüşüm Projesinin pilot çalışması olan Zeytinburnu Pilot Projesi başlatılmıştır (Yapıcı, 2004).

İstanbul'da kentsel dönüşüm çalışmalarını yönetmek ve organize etmek üzere bir müdürlük kurulmuştur. Bu kapsamda çalışan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Yerleşmeler Müdürlüğü İstanbul'daki mevcut yapıyı inceleyerek dönüşüm senaryoları üretmeye ve projeler hazırlamaya başlamıştır.

Başta İstanbul olmak üzere tüm kentlerimizde; bölgeler arası fiziki, ekonomik ve sosyal farklılıkların azaltılması, yapı yoğunluğunun azaltılması, deprem zarar riskinin azaltılması, kentsel standartların yeniden ele alınması, iş potansiyellerinin yaratılması amacıyla Kentsel Dönüşüm Projeleri'nin (KDP) uygulanmasına gereksinim vardır. KDP'lerin tasarlanması ve gerçekleştirilmesi için vizyon, proje ortaklığı, yenilikçi model ve yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Yenilikçi model ve yaklaşımlar içinde İmar Haklarının Toplulaştırılması (İHT), İmar Hakları Transferi (İHTr.), Kentsel Dönüşüm Sertifikaları (KDS) gibi kavramlardan bahsedilmektedir. (Göksu, 2004).

Sonuç olarak, kentsel dönüşüm projeleri oldukça geniş kapsamlı düşünülmesi gereken bir çok konuyu içermektedir. Bu konular içinde en fazla yer tutan kamusal değerler ve kullanımdır. Bu projelerin sosyal yönden hizmetinde bulunduğu topluluğa karşı sorumlulukları bulunmaktadır.

2.2 Sosyal Tasarım

‘Mimarlık, toplumun yapısına gereksinimlerine, ekonomik verilere, teknolojik gereksinimlere bağlı olan bir sanattır ve ‘mimarlık’, yalnızca mimarlara bırakılmayacak kadar önemlidir. Terör gibi toplumun bütününe ilgilendiren bir durumdur.’ Berthold Lubetkin (Önal, 1994).

Mimarlığın sadece bir yapı yapma sanatı ya da tekniği olmadığı, gerçek anlamda bir yaşam oluşturma çabasını ifade ettiğini belirtmek gerekir. Bu sebeple her türlü hizmetin yöneldiği insana yönelik ve insan orijinli yönünü unutmadan, bunu sosyal bir olgu olarak görmek mimarlığın algılanması ve toplum tarafından en temel sosyal problemler (örneğin ekonomi ya da terör gibi) kadar önemsenmesi oldukça önemlidir. Çünkü mimarlık hayatımızda en az ekonomi ya da terör kadar etkilidir.

2.2.1 Sosyal Devlet (Social State) Düşüncenin Evrimi

Sosyal Tasarım kavramının ikinci dünya savaşı sonrasında Avrupa’daki liberal devletlerin sosyal devlet anlayışından doğmuştur. Bu anlayışın da kökeni sosyalizm fikrine dayanır.

Sosyalizm ya da Toplumsalcılık Avrupa’da 200 yıldan fazladır varlığı sürdüren bir kavramdır. Temelleri Fransız Devrimi’nde burjuva sınıfının, aristokrat sınıf egemenliğini yıkmak için halkı da yanına alarak oluşturduğu iktidar mücadelesine dayanır.

Ardından yaşanan Sanayi Devrimi sonrasında üretim yöntemlerinin ve teknolojilerinin değişmesi sosyal, kültürel ve ticari bir çok yeniliği yaşama sokmuştur. 1950’lerden sonra ‘mass-production’ adı verilen kitlesel üretim şekliyle endüstrileşmiş standart üretim bantları oluşturulmuştur. Savaş sonrası ortaya çıkan talebi hızlı bir sürede karşılamaya çalışan bir üretim şeklidir. Burada önemli olan, üretim talebi yaratmak; hızlı ve çok sayıda mal üretmektir (Fordizm).

1980’lerden sonra Japonya ve Kore’nin öncülüğünde yeni üretim tekniği ile farklı insanlara göre üretim çeşitliliğini sağlayan küçük atölyeler ortaya çıkar. Bu dönem aynı zamanda dünyada değişen kimlik politikalarının (kadın hareketleri ve eşcinsel hareketleri) bir yansımasıdır. Her birey kendini ifade etme özgürlüğünü istemektedir. Küçük çaplı, direk olarak amaca yönelik bir üretim olan (Here and Now-Immediate Effect) bu yöntemle üretim çeşidi kimlik ifade çabalarının bir yansıması olmuştur.

Sosyal Devlet’ in oluşumuyla birlikte ‘Sosyal Politikalar’ da ağırlık kazanmaya başlamıştır. Sosyal devlet sosyal politikalar ile toplumun tümünü ilgilendiren, önceliği daha alt

kademedeki sosyal sınıfların seviyesini yükseltmek amaçlı hizmetleri planlamakta, kaynak yaratmakta ve hizmetler planlamaktadır. Kısaca hizmetlerde toplumsal eşitliği sağlamaya yönelik çalışmalarda bulunur. Bu sosyal devletin sorumluluğudur.

2.2.2 Toplumsalçı Düşüncenin Mimarlığa Yansıması

Sanayi Devrimi ve sonrasında ortamda, 1950'lerden sonra üretimsel olarak Fordist dönem olarak nitelendirilen dönemin mimarlık tarihindeki karşılığı Modern mimarlık geleneğidir. Oluşan yeni dünya düzeninde değişen çağa uygun mimarlık olarak, tamamen evrensel tasarım dönemi başlamıştır.

Ancak konu insan ve çevresi olduğunda, kişinin yaşadığı çevreye aidiyet, kimlik ifadesi modern mimarlık da eleştirilen bir durumdur. Ayrıca modern mimarlık dönemine ait olan sanayi tesislerinin olumsuz çevresel etkileri de bir başka eleştiri noktasıdır.

Bu bağlamda, eleştirilere yönelik çözümler zamanla kendini gösterir. Mario Botta, Stuart Wrede ile yaptığı bir görüşmede, 'İnancım odur ki, bugün mimarlığın imgelere, duygulara gereksinimi var; mimarlığın yeniden insanlarla konuşması, yeniden varlık bulması, maddi olması, bazen erotik olan bir anlamı yeniden kazanması gerek; mimarlığın fazlasıyla antiseptik, uzak olduğu, Uluslararası Üslup' un tüm iletişim olanaklarını yok ettiği onlarca yıldan sonra insanlarla ortaklığının yeniden kurulması gerek' demiştir (Roth, 2000).

Sonraları Yeni Dışavurumcu Mimarlık, Geç Modernizm, Post-modern Mimarlık, Çağdaş Yöresel mimarlık ve ekolojik mimarlık ile bu soruna farklı çözümler getirilmeye çalışılır.

İngiltere Londra'da yaşanan Peckham deneyimi, gündelik yaşamın bize dayattığı tüketimin yoğunlaştığı bölgelerde kentsel dönüşüm ve canlandırma adına sosyal bir yaklaşımı sorgulamamıza sebep olmuştur. Giderek suç oranının artış gösterdiği, çöküntü alanına yüz tutmuş bir bölgeyi canlandırmak için bir başlangıç noktası olarak bir kütüphane yapısının seçilmiş olması kadar, bugün projenin ulaştığı başarı da Peckham deneyimini çok boyutlu olarak incelemeye değer kılmaktadır.

İngiltere'de son yıllarda gerçekleşen bir yasa değişikliği ile, piyango gelirlerinin bir bölümü, kentsel dönüşümüne hizmet edecek kültür yapılarına ve sosyal içerikli projelere ayrılmış, Peckham Kütüphanesi de, bu fonun kullanılması sayesinde gerçekleşmiştir. Projede altı çizilmesi gereken, projenin sadece sosyal ve kültürel boyutları ile değil, mimari ve çevresel nitelikleri ile de dönüştürücü olmasıdır. Bir başka deyişle belli olanakların sağlanması dışında, çevre için fiziksel varlığı ile değer oluşturacak, yakın çevresindeki yaşamı

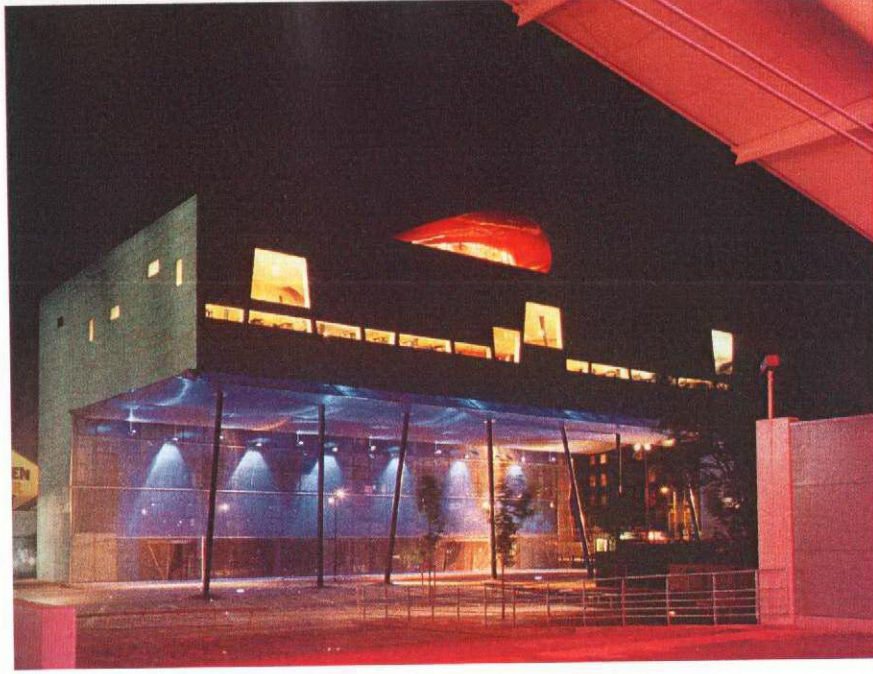
etkileyecek ve yerel kullanıcıların aidiyet duygusunu güçlendirecek bir kent parçasının yaratılması hedeflenmiştir (Baştemur, 2001).

Bu yapı, Londra'nın güneybatısında bir çöküntü bölgesi olan Peckham bölgesine bir giriş kapısı olarak hizmet ederken bölge insanını kendine yabancılaştırmadan, onların sahiplendiği bir yapı olarak hizmet vermektedir. Yapının bölgeyle bütünleşmesinin en büyük göstergesi ise, 3000 yeni okuyucunun kütüphaneye kayıt yaptırmış olmasıdır.

Güney Londra'nın en fakir, problemlili ve fiziksel çevre olarak yetersiz semtlerinden bir olan Peckham'daki yapı, renkli cepheleri, ilginç formu ile çevresini canlandıran, neşe veren bir yapıdır. Bu bakımdan, küçük bir ölçekte de olsa Guggenheim Müzesi'nin Bilbao'ya yaptığına benzer bir katkıyı, Peckham'a yaptığı söylenebilir. Peckham, Londra'nın Southwark Belediyesi'ne bağlı bir mahallede kütüphane işleviyle, belediye plancılarının Peckham merkezini geliştirmek için tasarladığı, bulunduğu meydanı tanımlayan iki yeni yapıdan biri olarak tasarlanmıştır. Kesiti ters L şeklindeki bu binanın bir kenarı yere oturmaktadır. Üçüncü kat yüksekliğindeki diğer kenarı ise ince uzun, farklı açılarda çelik kolonlar üzerinde taşınmak ve meydanın bir yanını genişleten, üstü kapalı bir geçiş alanı yaratmaktadır. Dış cephelerinden biri renkli camlarla kaplı, diğerleri yeşil bakır kaplamadır. Binanın çatısına da altındaki çatı penceresini gölgeleyen kırmızı bir bere oturtulmuştur (Baştemur, 2001)

Şekil 2.1 Peckham Kütüphanesi (Güzer, 2001)

Şekil 2.2 Peckham Kütüphanesi (Güzer, 2001)

Peckham'ın önemi taşıdığı sosyal ve mütevazi özelliklerden gelir. Yapı, sahip olduğu değerlerle modern mimarlığın çözülme noktalarında doğru çözümler üretmiştir.

2.2.3 Sosyal Tasarımın Gelişimi

Sosyal (toplumsal) tasarım hareketi mimarlıktaki Modernist akımın aldığı eleştiriler sonucunda ortaya çıkmış bir kavramdır. Modernist binalar, insanın psiko-sosyal gereksinimlerinden bağımsız yapılmış, daha çok bir heykel şeklindeki resmi yapılar olarak algılanır. Bunun üzerine, bina kullanıcılarının ihtiyaçları ve davranışları üzerine araştırma yapan bazı mimarlar ise sosyal (toplumsal) tasarım kavramını ortaya çıkarmışlardır. Sommer (1983) 'sosyal tasarım'; insanlar için çalışmaktan çok, onlarla çalışma şeklinde ifade eder. Bu bağlamda insanları, çevrelerinin planlanmasında ve organize edilmesinde etkin rol alması üzerine çalışır. İnsanın kendi çevresini daha bilinçli yaşaması amacıyla onları eğiterek; sosyal, fiziksel ve doğal çevresiyle uyumlu olmasını sağlayan 'sosyal tasarım' kavramını ortaya atar ([1]).

Bu kavram, katılımcı planlama metotları ile sosyal bilimler konseptinin kombinasyonunu yansıtır. Sosyal tasarım üzerindeki ana teorik etkiler ekoloji ve insan psikolojisinden gelir. Ekolojik teorinin temel kabulü, her şeyin birbiriyle bağlantılı ve ilişkili olduğudur. Herhangi bir etki su üzerindeki bir dalga gibi taşınarak yayılır. İnsan psikolojisinin kabulü ise, insanların dış çevreye saygı göstermesi ve geliştirmesidir.

Sommer'a göre, sosyal tasarımın bölümleri; kullanıcı verileri (user input), kontrol ve davranış bilimidir. Kullanıcı verileri ve kontrol katılımcı tasarımı (participatory design), yerel sanat ve mimarlık kavramlarını kapsar. Davranış bilimi ise, kullanıcı ihtiyaç analizini (user needs analysis), konsültasyon/danışma (consultation), kullanım sonrası değerlendirmeyi (post-occupancy evaluation) ve tasarım araştırmasını içerir.

Sosyal tasarımın bazı anahtar yöntemleri aşağıdaki gibi sıralanabilir ([1]).

- Kullanıcı İhtiyacı Analizi (UNA)

Bu analiz yöntemi bilgi toplama sürecinde (görüşme ve soruşturma) standart teknikler kullanır. Sosyal Tasarımcı çizim, maket, renk şemaları gibi açık ve basit yöntemleri kullanıcılara uygulayabilir. İhtiyaç değerlendirme anketi, sosyal tasarımcının kullanıcılar / katılımcılar (occupant) ile bir süre geçirmesinden sonra daha anlamlı hal alır.

- Davranış Bilimci Bir Danışman (Psikolog) Getirme

Sosyal bilim verilerini planlama evresine getirmenin en hızlı yolu sosyal bilim adamı olan bir danışmanla birlikte çalışmaktır. Projeye davranış bilimiyle ilgili bir danışman getirmek, kullanıcı ihtiyacı analizi sınırlarını iyileştirir; çalışma süresini ve maliyeti azaltır. Tanımlanmamış potansiyel kullanıcıları da tanımın içine alarak tasarımcı ve kullanıcılar arasındaki bilgi düzeyini dengeler.

- Doğrudan Kullanıcı Katılımı
- Kullanım Sonrası Değerlendirme (Post-Occupancy Evaluation- POE)

Sonuç olarak bina ölçeği, katılacak kullanıcının sayısını belirler. Daha küçük ölçekli planlama projelerinde katılımın sağlanması daha uygulanabilir bir durumdur. Başarılı bir katılım aşağıdaki şartlarda başarılı olur;

- Bilinçli olarak kullanıcılarının ihtiyacını ve geleceğini düşünen bir müşteri,
- Kullanıcının istek ve gereksinimlerine değer veren tasarımcı,
- Tasarıma katılmak için yeterli bilgi donanımına sahip istekli kullanıcı,
- Tasarımcılar ve kullanıcılara üretici bir çalışma yapmaları için baskıdan uzak yeterli zaman tanınması ([1]).

Meslek ve toplum arasındaki ilişki, tutarlı düşünsel temeller üzerinde sağlıklı geliştiğinde ve doğru yönlendirildiğinde kentleşme ve planlama alanında özgür düşüncenin seslendirilebildiği bir reform sürecinin adımı olabilmektedir. Katılım düşüncesi böyle bir yaklaşımla, küresel platformda sıklıkla tartışılan 'sürdürülebilirlik' kavramının da olmazsa olmaz koşulu olarak

değerlendirilebilir ve bu alanda gerçekleştirilecek çalışmalara yeni bir bakış açısı sunabilir. Giderek yeni bir insan-çevre modelinin ya da daha genel bir ifade ile, yeni bir ekolojik yaklaşımın oluşturulmasında bir adım olarak görülebilir (İncedayı, 2004).

Çizelge 2.2 Sosyal tasarım ile Biçimci (Formalist) Tasarım Arasındaki Anahtar Farklılıklar ([1]).

SOSYAL TASARIM	BİÇİMCİ TASARIM
Küçük ölçek	Büyük ölçek
Yerel-Yöresel	Ulusal-Uluslar arası
Belirli bir zamana ya da duruma uygun teknoloji	İleri teknoloji
İnsan merkezli	Kurum merkezli orijinli
Düşük maliyet	Yüksek maliyet
Anlam ve içerik ile ilgili	Stil ve yönelim (orient) ile ilgili
Aşağıdan yukarıya bir tasarım anlayışı	Yukarıdan aşağıya bir tasarım anlayışı
Demokratik ve katılımcı	Dayatmacı
Herkese yönelik	Özel ve belirli bir kesime yönelik

2.3 Ekoloji ve Sürdürülebilirlik

Dünyada yoğun olarak yaşanan çevre sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm arayışları insanların ve yaşamın devamını sağlayabilmek amacıyla sürekli gündemde bulunmaktadır. Günümüzde yaşam çevremiz ve planlama yaklaşımlarımız sorgulanmakta; daha kaliteli, daha sağlıklı yaşanabilen ve gelecek kuşaklarında gereksinimlerini karşılayabilmelerine olanak tanıyacak çevrelerin ölçütleri tartışılmaktadır. Bu gündem içerisinde 'ekolojik yaklaşımlar', 'ekolojik mimarlık', vb. kavramlar sık sık anılmaktadır.

Ekoloji terimini bilimsel literatüre Alman biyoloji uzmanı Ernst Haeckel kazandırmıştır (1866). Haeckel ekoloji sözcüğünü Yunanca yaşanan yer anlamına gelen oikos ile bilim ya da söylem anlamına gelen logia sözcüklerinden türetmiştir. Ekoloji etimolojik olarak yerleşme bilimi ya da yurt söylemi anlamlarını içermektedir. Günümüzde ise birçok farklı bilim

dallarınca farklı tanımları yapılmaktadır.

Ekoloji, insan ve diğer canlıların birbiriyle ve çevreleriyle olan ilişkisini inceleyen bilim dalıdır (Tönük, 2001)

Çevre kavramıyla ekoloji kavramı arasındaki farkı, çevre, yaşayan organizmaları çevreleyen tüm dışsal faktörleri belirtirken, ekoloji yaşayan organizmalarla çevre arasındaki ilişkilerin tanımlanmasıdır. Çevre kavramı bir durum ve yapı saptamaya yöneliktir. Göreli olarak durağandır. Buna karşılık ekoloji kavramında yaşayan canlılarla çevre arasındaki ilişkiler ve etkilenmeler çok yönlü, doğrudan veya dolaylı biçimleri ile yer almaktadır. Ekolojik süreçler dinamik, sürekli karşılıklı etkileşimler doğrultusunda değişen ilişkiler düzenini tanımlamaktadır (Eraydın, 1995).

Ekolojik sorunlara kalıcı çözümlerin bulunması için Birleşmiş Milletler tarafından tespit edilen çözüm ise sürdürülebilirlik kavramıdır. Sürdürülebilirliğin klasik ve en çok kullanılan tanımı Birleşmiş Milletler tarafından kurulan Brundtland Komisyonu'na aittir. Komisyon raporunda sürdürülebilir gelişmeyi 'Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarının karşılama imkanına zarar vermeden karşılama' olarak tarif eder. Sürdürülebilir geleceğe ulaşmak için verilmesi gereken en önemli kararlarda mimarlara da önemli pay düşmektedir. Çünkü yapıların servis, ulaşım gibi aktiviteleri dünyanın enerji kaynaklarının %75'ini tükettiği belirlenmiştir. Sorunun çözümü, yani yapılarda, yapı anlayışında aranmalıdır. Yapıların çevrede yarattıkları etkiler incelendiğinde aşağıdaki değerlere ulaşılmaktadır;

Binanın Çevre Sorunlarına Etkileri

- Enerji kullanımının % 50'si,
- Hammadde kullanımının % 40'ı,
- Ozona zararlı kimyasalların kullanımının % 50'si,
- Tarıma uygun arazi kaybının % 80'i,
- Kullanma suyunun % 50'si (Ayaz, 2002)

Minimum enerji kullanımı, çevrenin kirletilmesinden kaçınılması (hava, su ,toprak bazında) atık ısı, çöp ve gürültü üretiminin minimize edilmesi ekolojinin temel ilkeleridir. Bu yönde yapılan çalışmalar, ekolojik mimarlık kavramını aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

Ekolojik mimarlık, yapma çevrenin tasarımında ve kullanımında doğal kaynakların zarar görmesini mümkün olduğu kadar en az seviyeye indirme ve doğa ile uyumlu tasarlama

eylemlerini kapsar.

Ekolojik planlama yaklaşımı ülkelerin fiziksel, ekonomik ve toplumsal planları arasında bir bağlantı kurulması, kapsamlı bir ekolojik bütün içinde değerlendirilmesi, kaynak kullanımı, ussal davranışların uygulanması ve hızlı kentleşme nedeniyle kent içi çevrelerde doğal kullanımının ekolojik amaçlara uygun planlanmasıdır.

Ekolojik mimarlıkta geri dönüşüm kavramı eldeki sınırlı kaynakların kullanımında oldukça önemli bir kavramdır. Yeni binaların yanında eski binaların da enerji ve ekolojik açıdan yenilenmesi, iyileştirilmesi, mevcut kaynakların kullanımı ve bu bağlamda enerji tasarrufu nedeniyle ekolojik mimarlık kapsamına sokar (Ayaz, 2002).

Mimari açıdan sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir yapıların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yapılar öncelikle ikamet eden insanların ihtiyaçlarına cevap verebilmeli ve kullanıcılarının sağlığına, rahatlığına, verimine hizmet etmelidir. Amaç işlevsel olarak da huzur ve konfor olmalıdır. Yapılarda, enerji korunumu sağlanır, açığa çıkan fazla enerji geri kazanılır veya yapı kendi enerji üretir hale getirilir. Kullanılan malzemelerin yararlılık ömürlerinin uzun ve düzenli bakım onarım görmeleri sayesinde daha verimli kullanılabilir özelliğe sahip olmaları, yani ekonomik olmaları gerekmektedir (Ayaz, 2002).

Yapı üretiminde, sürdürülebilirlik, malzeme seçimi faktörü ile önem kazanır. Yapı üreticileri, kullanmak istedikleri malzemenin geçirdiği aşamalar konusunda yeterince bilgi sahibi olabildikleri ölçüde sürdürülebilir yapılar üretirler. Sürdürülebilirlik kavramı, dünya üzerinde farklı kültür ve coğrafyalara bağlı farklı şekillerde yapılara yansımıştır. Ancak, temel kriterler dünyanın her tarafında aynıdır. Yapılarda sürdürülebilirlik, ekoloji, kullanıcı konforu ve sağlığı ile yapılabirlik olarak üç ana başlık altında toplanabilir.

- Ekoloji şartları
 - Çevreye saygı,
 - Temiz enerji kullanımı,
 - Enerji etkileşimi,
 - Geri dönüşüm,
- Kullanıcı konforu ve sağlığı
 - Termal şartlara uygunluk,
 - Görsel şartlara uygunluk,
 - Akustik şartlara uygunluk,

- Hava kalitesi,
- Malzemenin ortama uygunluğu,
- Elektro manyetik alanlar,
- Yapılabilirlik şartları
 - Ekonomik olarak yapılabilirlik,
 - Teknolojik olarak yapılabilirlik,
 - Kaliteli ortam sağlamak (Ayaz, 2002).

Bu kavramlar birleşerek yapılarda sürdürülebilirliği oluşturur ve birbirinden bağımsız gibi görünmesine karşın etkileşim içerisindeki konulardır.

2.3.1 Eski Binaların Ekolojik Tasarım Kapsamında Yeniden Değerlendirilmesi

Ekolojik mimarlık kavramı sadece ekolojik ilkelere uygun yeni yapıları içermez. Mevcut bina stokundan maksimum derecede faydalanmak da ekolojik mimarlık kapsamındadır. Burada mevcut bina stokunun işlevsel ve teknik açıdan iyileştirilmesi yeni binalar yapmaktan daha problemlili bir süreci gerektirir. Öte yandan bu tür yaklaşımlar kıt kaynakların optimum kullanımı ve çevrenin minimum kirlenmesine katkıda buldukları için özellikle Avrupa ülkelerinde rağbet gören ekolojik mimari yaklaşımlar içinde sayılırlar. Binanın herhangi bir kullanımla değerlendirilmeden ‘müze’ olarak korunması çağımız şartlarında uygun görülmemektedir. Binanın çağdaş bir şekilde değerlendirilerek günümüz koşullarında kullanılmasının nedenleri ise fiziksel yıpranma, fonksiyonel eskime şeklinde sıralanabilir (Tönük, 2001).

Bir bölge kentsel dönüşüm projesi olarak ele alınırken, bu alanın içinde, ‘toplumsal belleğin’ korunması, geleneksel anıların iletilmesi gibi ilkeleri gerçekleştirmek üzere kentsel tasarım araçları olan bu yapıların kullanılması tarihsel süreç içinde önemlidir (Eryoldaş, 2004).

2.4 Tarihsel Miras

Tarih kavramı ‘İnsanlığı geçmişi, bilindikleri, düzenlenebildikleri ölçüde, özellikle birbiriyle olan ilişkileri, gelişmeleri, belirleyici birer eğilim, akım oluşturmaları açısından ele alınan ve bu geçmişi oluşturan olaylar dizisi’ şeklinde tanımlanmıştır (Büyük Larousse, cilt22). Tarihsel süreçte insanların yaşantıları, kültürleri ve toplumsal ilişkileri, yaşadıkları çevreleri de biçimlendirmiştir. Bu çevre içinde de insanların kullandıkları yapılar o döneme ait birer bilgi kaynağı niteliğindedir.

Çok eski tarihlerden günümüze ulaşan seçkin dini yapılar (Partheon, Pantheon), mezar

anıtları (Piramitler, Selçuklu türbeleri) ya da işlevsel binalar (Colosseum, Roma hamamları) bugün dünya mirasının öğeleri olarak korunmaya değer bulunmaktadır. Aslında anıtsallıktan uzak, tümüyle işlevsel amacı olan gündelik yaşama ait yapılar da, uzun süre geçtikten sonra, toplumsal tarihe ait bir bileşen olarak değer kazanmaktadır. Bu yapılar yaşadıkları topluluğun tarihsel sürekliliğinde sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik yaşamları hakkında yaşayan örnekleri olduğundan bu yapıların tarihsel miras olarak korunmasında fayda vardır (Ahunbay, 1996).

Çağdaş ve evrensel koruma anlayışı, anıt niteliğindeki yapıların heykel şeklinde değil, günlük yaşamın içinde bir işlev yüklenerek sürekliliğinin sağlanmasından yanadır (Erdinç, 2002).

Gelecek kuşaklara taşınması gereken, bilgi birikimi ve ürünleri, insan topluluklarının sosyal, kültürel, ekonomik değerleridir. Sürdürülebilirlik, tarih boyunca insanoğlunun yapıtlarıyla gerçekleşecektir.

3. MİMARİDE DÖNÜŞÜM ve DEĞERLENDİRME

Yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanım ya da dönüşüm örneklerinde öncelikli olarak, tasarımların ve mimarların tanıtımından çok, dönüşümünün hangi kriterler ile şartlar altında, nasıl ve niçin yapıldıkları daha önemlidir. Yapının genel karakteristiklerinin ve çevresel ihtiyaçların ne ölçüde tasarıma katıldığı, hangi ekonomik şartlarda ne kadar müdahalede bulunulduğu, yapılan müdahalelerin niteliği, çevre halkın projeye katılımı gibi birçok noktanın belirlenmesi, yapılmış dönüşümlerin kullanım süreçlerini etkiler. Bilimsel temellere oturan mimari tasarlama yöntem ve araçlarının incelenmesi, yapıların bilinçli bir değerlendirmeye tabi tutulması ile mümkün olacaktır. Ayrıca değerlendirme kriterlerinin oluşturulması, yapılacak dönüşüm projeleri için önemli bir veridir. Bu bağlamda 'değerlendirme' kavramını ele almak yararlı olacaktır.

Değerlendirme, bir nesne ve düşünce ürününü, o ürüne veya nesneye ilişkin değer kriterleriyle karşılaştırma olgusu olarak tanımlandığında, değerlendirmenin bir süreç olduğu izlenmektedir. Bu süreci açıklamak, açık bir deyişle bir sistemin değerini tanımlayabilmek için, 'değer' kavramına değinmek gerekir.

Planlama alanındaki 'değer' kavramı üzerine bazı tanımlar yapılmıştır. Anstey, 'değer'i bir nesnenin insanlara hizmet etme gücü; Stone, yararlar arasındaki ilişki; Fleming, seçim yapmak için gerekli temel; Markus, bir nesnenin kullanımındaki davranışın belirli bir görünümü; Dunstone, bir etkinlik ölçüsü; Rosenthal ve Yudin, nesnelerin ve gözlenebilen sosyal olayların, toplum, sınıf ve kişi açısından taşıdıkları önemi belirleyen özellikler; Siddall, bir tasarlama ürününün kullanıcı isteklerini tatmin etme niteliği olarak tanımlamaktadır. Tanımlar incelendiğinde, mimari ürün için geçerli olabilecek en uygun tanımın, Anstey ve Siddall'ın tanımları olduğu görülür. Her ikisi de kullanıcı istek ve gereksinmelerini temel alarak, bir nesnenin o gereksinme ve istekleri hangi düzeyde yerine getirip getirmediğini belirtmek amacıyla 'değer' olgusunu tanımlamışlardır (Tapan, 2004).

Değerlendirmenin başlıca görevi, tanımlanmış olan amaca ulaşmak için gerekli alternatifleri seçmek ve bu alternatiflerin birbiriyle olan karşılaştırmalarını nesnel olarak yapmaktır. Bir Başka ifade ile; insanın alternatifler arasından birini düşünsel veya fiziksel bir modele dayanarak seçimi 'değerlendirme' kavramının özünü teşkil eder. Kişinin yada bir grubun planlanan sistemle ulaşmak istediği ve kendisinin değerler sisteminin biçimlendirdiği amacı, değer kriterlerin seçimini etkileyen temel unsurlardan biridir. Diğer temel unsur ise, kişinin ya da grubun tasarladığı amca ulaşmakta çevre koşullarının koyduğu sınırlamalardır. Böylece

planlanan fiziksel sistemin ‘Değerler Sistemi’ elde edilmiş olur. Değer sistemi yanı zamanda karar kriterlerini de içermektedir. O halde ‘kriter’ amaca yönelik bir sistemin elde edilmesinde ‘çevre girdileriyle’, ‘amaç’ arasındaki bir ilişkinin sonunda ortaya çıkan bir değer olgusudur. Her fiziksel sistem kendisine ait bir değer sistemini de birlikte getirir. Her ne kadar bu sistemi oluşturan değerler çeşitli örneklerde farklı biçimlerde ortaya çıkarlarsa da en çok görülenleri,

- Kar,
- Kalite,
- Rekabet,
- Uyuşabilirlik,
- Esneklik,
- Güzellik,
- Güvenlik,
- Zaman

kavramları içinde toplanırlar (Tapan,2004).

3.1 Değerlendirmede Amaç, Ölçüt ve Düzeyler

3.1.1 Değerlendirmede Amaçlar

İster tek bir tasarım ya da tasarım seçeneklerinin değerlendirilmesinde olsun, ister kullanılan tek bir bina veya aynı tip binaların bir çoğunun değerlendirilmesinde olsun, amaç, ölçüt ve düzeyler söz konusudur. Tasarım süreci içindeki değerlendirmelerde temel amaç seçenekler arasından birinin seçimi veya tek bir çözümün iyileştirilmesi olmaktadır. Binaların değerlendirilmesi ya binayı kullanan grup veya grupların yapısının değişmesi sonucunda binanın yetersiz kalması, ya da kullanıcı grubun binayı boşaltıp, yerine başka bir grubun gelmesi durumunda binanın bu yeni gereksinimlere uydurulması amacı ile yapılmaktadır. Ayrıca yeni bir binanın ihtiyaç programının belirlenmesi amacı ile gelecekteki kullanıcılar üzerinde de değerlendirme uygulanmaktadır. Tasarımın sürekli olma niteliği değerlendirme olgusuna da süreklilik boyutu vermektedir. Değerlendirmenin amaçları özetlenecek olursa:

- Değerlendirme çalışmalarından, insan-çevre ilişkileri üzerindeki bilgi birikimini arttırarak kuramların ortaya atılmasına,
- Çevrenin simgesel boyutları, algılama, zihinsel bilme stilleri ve kültürel faktörle ilişkin bilgiler toplayarak, çevresel değerlendirme kuramlarının geliştirilmesine,
- Çevre ve bina tasarımındaki denetlenebilen ve denetlenmeyen çevresel ve davranışsal

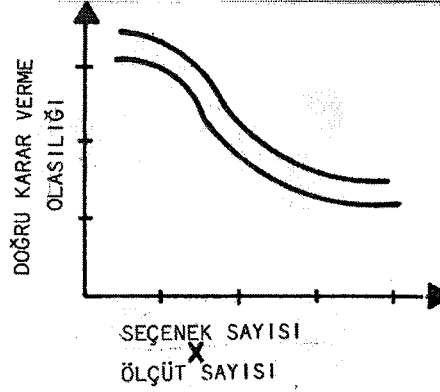
değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde,

- İnsan yapısı çevreye ilişkin bilgi birikimi sağlayarak, bunun mimarlık eğitiminde kullanılmasında,
- Tasarım sürecine ilişkin bilgi birikimi sağlayarak, tasarım sorunlarının doğası, amaçları, sınırlayıcıları ve sürece katılanlar arasındaki ilişkilerin ortaya konmasına,
- Bina programlama, tasarım, yapım ve kullanım aşamalarında verilen kararlar ile yapılan uygulamalar arasındaki karşılıklı iletişim türlerinin, sonuçlarını incelenmesine,
- Bina kullanıcılarının davranışsal gereksinimleriyle örgütsel amaçların saptanmasında,
- Farklı örgütlerin mekan kullanma biçimlerinin araştırılması ve birbiriyle karşılaştırılmasında,
- Bina oluşma sürecine değerlendirme etkinliğini de katarak ,programlama, tasarım, yapım ve kullanım aşamalarında yapılan hataların benzer binalarda yinelenmesinin önlenmesinde,
- Yeni yapılan binalar kullanıma açıldıktan sonra yapılan değişmelerin saptanmasında ve bunlara göre binaların iyileştirilmesinde,
- Tasarlanacak binaların ihtiyaç programlarının mekansal ve diğer performanslarının saptanmasında,
- Belirli bina tiplerinin değerlendirilmesi için standart yöntemlerin, değerlendirme paketlerinin geliştirilmesinde,
- Çeşitli bina ve bina tiplerinde kaynakların ne kadar verimli kullanıldıklarının saptanmasında ve kaynak kullanımı yönünden binaların karşılaştırılmasında yararlanılmaktadır.
- Değerlendirme etkinliğinde, çözüm seçenekleri arasından seçim yapılması söz konusu olduğu kadar, tek bir çözümün giderek iyileştirilmesi, düzeltilmesi de söz konusudur (Çakın, 1980).

3.1.2 Değerlendirmede Ölçütler

Değerlendirmede ölçütlerin önemi ve karmaşıklığına Fleming (1973), Hormann (1972), Sanoff (1972), Craun (1970) tarafından değinilmektedir. Ölçütler, estetik tercihler, ideale karşılaştırma gibi niteliksel olabildikleri gibi; ısı kayıpları, gün ışığı faktörleri ve konfor ısısı, maliyet tavan sınırları gibi niceliksel de olabilir. Genel bir kural olarak özellikle batı ülkelerinde ölçülebilen değişkenlerin norm, standart ve yönetmeliklere geçtiği söylenebilir. Türkiye’de de giderek yönetmelik sayısında bir artış gözlenmektedir. Tüm tasarım faktörlerinin, özellikle tasarımın simgesel ve öznel yönlerine ilişkin olanlarının kolayca

ölçülememesi, tasarımda çoğu zaman öznel değer yargılarının kullanılmasını gerektirmekte, değerlendirme ölçütleri ve değerlendirme sonuçları değerlendirmenin yapıldığı bağlama göre değişmektedir. Şekil 3.1'e ölçüt sayısının değerlendirmenin sonucu üzerindeki etkisi görülmektedir.

Şekil 3.1 Karar Nitelik Eğrileri, (Çakın, 1988-Hormann'dan uyarılma,1972)

Craik (1968), insan yapısı çevrenin değerlendirilmesinde yargıyı etkileyen faktörleri beş bölümde toplamaktadır:

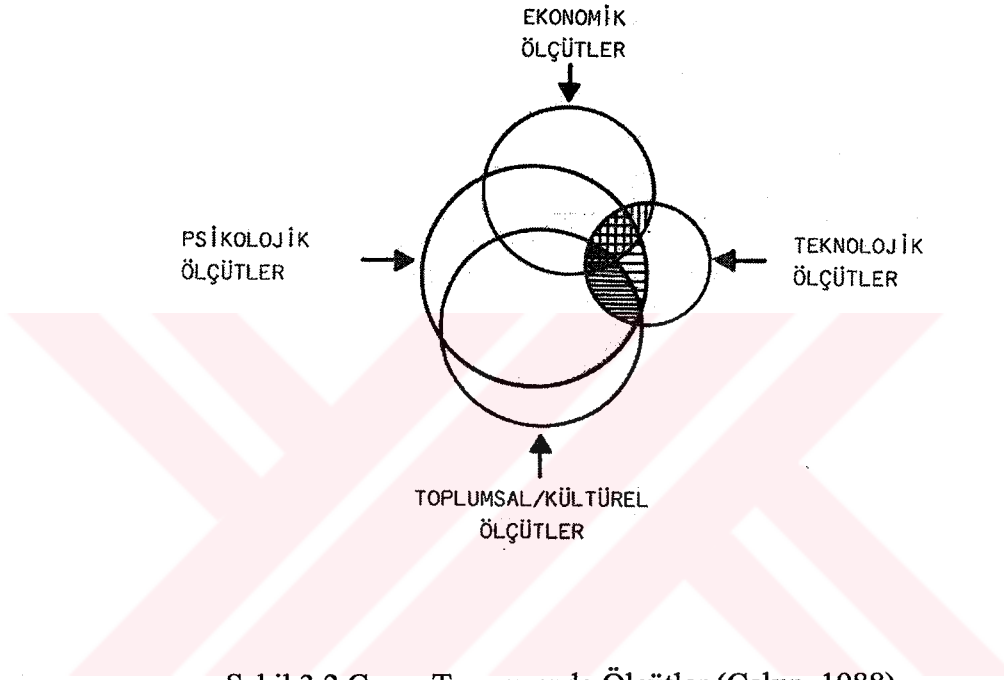
- Değerlendirilecek çevrenin özelliklerine bağlı faktörler,
- Değerlendirmeyi yapacak olanlara bağlı faktörler,
- Karar vericilerden istenen yargıların biçimine bağlı faktörler,
- Değerlendirilecek çevrenin temsil ediliş biçimine, ifade tekniğine yada bilgi niteliğine bağlı faktörler,
- Değerlendirmenin yapılacağı ortama bağlı faktörler.

Bu beş grup faktörden ikincisi olan değerlendirmeyi yapacak kullanıcılara bağlı faktörleri Zube (1973) incelemiş ve kullanıcı tercihlerinin, çevreye ilişkin kişisel deneyim düzeyi, yaşadığı konutun yeri ve tipi, meslek kişilik özelliklerinden etkilendiğini belirtmiştir. Sanoff (1970) benzer biçimde toplumsal sınıf ve konut tercihleri arasında kuvvetli ilişkiler bulmuştur. Collins (1971), mimarlıkta değerlendirmenin, içinde bulunan ortamın yargıları dört boyutta etkilediğini belirtmektedir.

- Çevresel boyut (fiziksel ve ekonomik çevreye ilişkin faktörlerin etkisi),
- Siyasi boyut,
- Yöntemsel boyut (eskiz çalışmalarından uygulama tasarımına kadar üretilen fikirlerin birbirini aşamalı olarak etkilemesi),

- Tarihsel boyut (tasarlanan bina ile aynı türde başka binalar arasındaki ya da aynı mimarın bir projesi ile daha önceki projeleri arasındaki ilişki ve benzerlikler).

Rapoport (1970), insan-çevre disiplinindeki araştırmaların en önemli amacının çevre tasarımı için ekonomik ve teknik ölçütlerin yanı sıra, insan özelliklerine ilişkin bilgilere dayalı çevrenin çeşitli ölçeklerinde kullanılabilecek davranışsal, toplumsal ve kültürel ölçütler koyma olması gerektiğini belirtmektedir. Şekil 3.2 çevre tasarımındaki ölçütleri ve aralarındaki girişimi göstermektedir.

Şekil 3.2 Çevre Tasarımında Ölçütler (Çakın, 1988)

Craun (1970), algılanan çevreye ilişkin tatmin ve beğeni düzeyinin insana çevreden iletilen bilginin, işaretlerin nitelik ve niceliğine bağlı olduğunu belirterek, konutlarda beğenileri etkileyen başlıca üç faktörü saymaktadır.

- Tekrarın azlığı, biçimdeki değişmeler, ton ve dokuda çeşitlilik olarak tanımlanabilen görsel karmaşıklık
- Konutun algılanan maliyeti,
- Konut çevresinin sağladığı mahremiyet düzeyi.

3.1.3 Genel Bir Değerlendirme Ölçütü Olarak Karmaşıklık Düzeyi

Çevrenin karmaşıklık düzeyi değerlendirmede başta gelen bir öznel ölçüt olarak belirmektedir. Canter (1970), çevresel karmaşıklığın çevrede olup bitenlerin niceliğine ve çevreden algılanan bilginin yoğunluğuna bağlı olduğunu, karmaşıklık dışındaki değişkenlerin

eşit düzeyde bulunduğu durumlarda daha karmaşık çevrelerdeki kullanıcıların fizyolojik olarak daha yüksek düzeyde uyarıldıklarını belirtmektedir. Çevrenin okunarak anlaşılması zihinsel bilmeye, karmaşıklığı ise algılamaya ilişkin özellikler olarak görülmektedir. Çeşitli mekanlar arasındaki simgesel farklılıklar karmaşıklık düzeyini etkilemekte, karmaşık çevreler daha fazla yoğunlukta algılar gerektirdiği ve kendilerine özgü olduklarından tercih edilmektedir. Bu bakımdan optimum düzeyde bir karmaşıklığı kaos ve monotonluk arasında yer alan bir olgu olarak tanımlamak gerekir.

Rapoport (1977) çeşitli kültürlerdeki beğenilen mekan ve binaların ortak özelliklerini, algısal olarak ilginç olma, karmaşık olma ve görsel zenginlik olarak saptamıştır. Yapılan araştırmalar, belirli düzeyin üstündeki karmaşıklığın kaos etkisi yarattığını, bu noktadan sonra beğeni düzeyinin artmadığını göstermektedir. Çevrede karmaşıklık iki yoldan sağlanabilmektedir:

- Belirsizlik: Tasarlanan çevreye birçok anlam verilerek karmaşıklık elde edilebilir. Açık ve esnek tasarım stratejileri bu gruba girmektedir.
- Çevrede çeşitlilik: Görsel zenginliğe ve çeşide sahip, tek görüş açısından algılanmayan çevreler tasarlanarak da karmaşıklık sağlanabilmektedir.

3.2 Mimarlıkta Değerlendirme

Yaşamın her anında yaptığımız bir zihinsel eylem türü olarak tanımlanabilen değerlendirme kavramı, mimarlıkta özel bir anlam taşımaktadır. Mimari tasarım problemlerinde amaç, gerçek dünyada varolmayan bir nesneyi elde etmektir. Tasarımda çözümlerin üretilmesi kadar üretilmiş çözümlerin geçerliliğinin saptanması da bu problem çözme sürecinin içine girmektedir.

Mimarlıkta değerlendirme, mimari ürün üzerinde öznel ve nesnel ölçümlerin yapılmasını ve mimari sentez alternatiflerinin belirli ölçü ve sınır şartlarına göre kıyaslanması olarak tanımlanabilir. Mimari ürünün değerlendirilmesinde, tanımlanan alternatifler arasından ölçüt ve sınır şartlarına göre seçme veya alternatifleri birbiriyle karşılaştırma temel işlemleri oluşturmaktadır.

Mimarlıkta başlıca iki temel değerlendirme alanı vardır. Bu değerlendirme alanlarından biri mimari ürünün oluşumundaki yani tasarım sürecindeki değerlendirme diğeri ise sonuç ürünün değerlendirilmesiyle ilgilidir. Her iki aşamada da değer kriterlerinin önceden, tasarlama geçmeden evvel bilinmesi şarttır (Tapan, 2004).

Bugüne dek bilinçli yapılan mimari değerlendirmeler, ilk aşamada mimari bütünün parçalara, diğer bir deyişle, bir amaç sisteminde uç amaç olarak nitelendirdiğimiz bir mimari bütünün alt amaçlara bölünmesini öngörmektedir. Daha sonra bu alt amaçlara ait değer kriterleri saptanır. Bu işlemi, değer sistemine göre gerektiğinde değer kriterlerin, alt amaçların ağırlık kazanması işlevi izler. Değerlendirmenin son aşaması olarak da, değer kriterlerinin değer kazanması ve dolayısıyla tüm mimari sistemin değerlendirilmesi gelir (Tapan,2004).

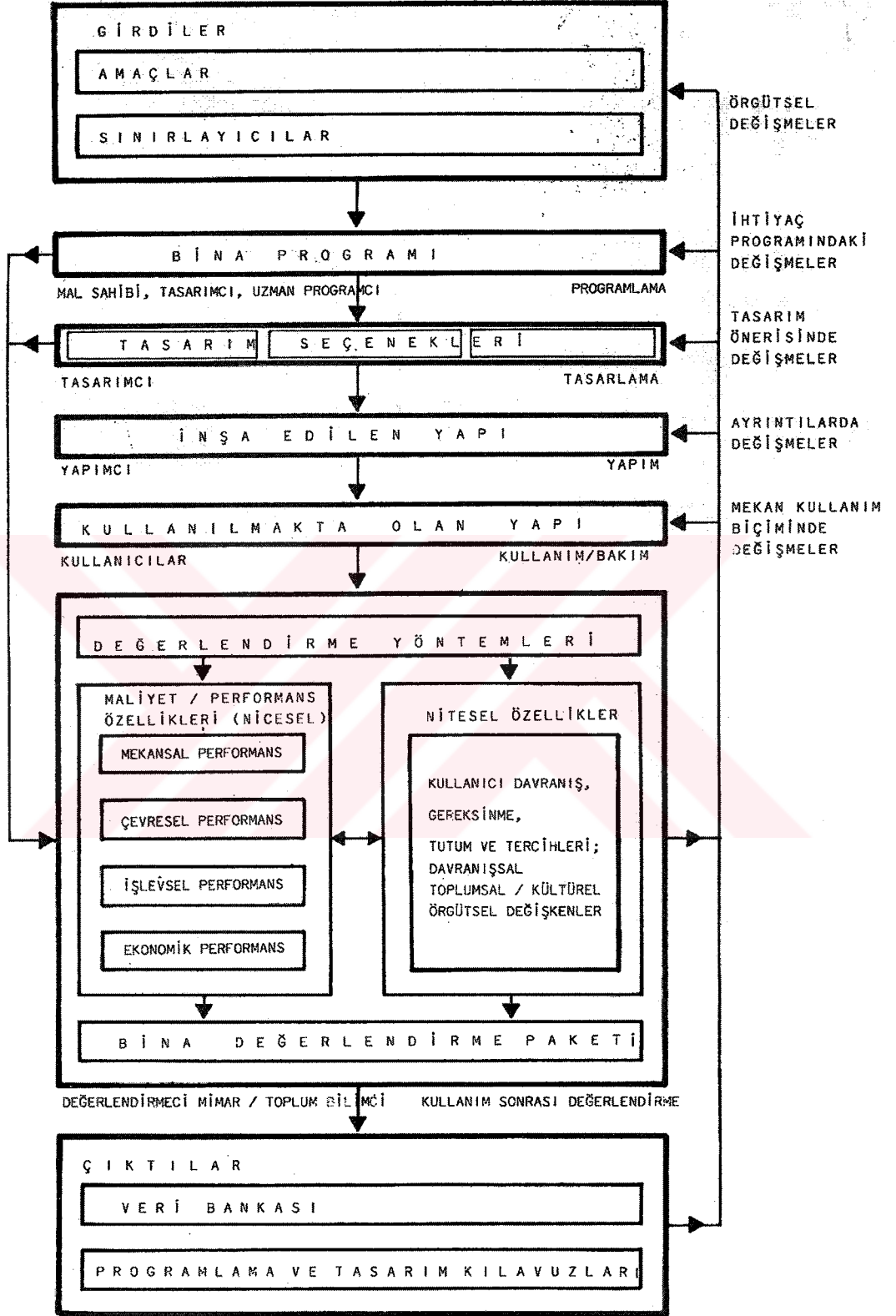
Değerlendirme 'Amaç'ın, 'Değerlendirici'nin, 'Zaman'ın ve 'Ürün'ün bir fonksiyonu olarak kabul edilmelidir. Nesnellik esas alınmalı ve değerlendirme yöntemlerinin mimarlık formasyonu almamış kullanıcılar tarafından da anlaşılabilir nitelikte olmasına çalışılmalıdır (Tapan,2004).

Değer yargıları ve estetik kavramlar çözüm süreci içinde zaman zaman etkili olurlar. Bunun sonucu olarak süreç içinde elde edilen sonuçlara bağlı olarak sınır şartları ve ölçütleri değişebilir. Tasarımda elde edilen çözümler için kesin, genel ve doğru olan bir değerlendirme yoktur. Çözüme ait bileşenle farklı testlerde farklı sonuçlar verirler. Değerlendirme her mimarın bilgi birikimi ve değer yargılarına göre değişir (Çakın, 1988).

3.2.1 Mimarlıkta Kalite Kavramı

Günümüzde kalite konusu yaşantımızı biçimlendiren hemen her alanda gündeme gelmektedir. Fiziksel çevremizin kalite konusunda, bu çevrelerin oluşumuna katılanların, çevreyi kullananların ve çevreden dolaylı olarak etkilenenlerin kalite beklentilerinin farklılaştığı gözlenmektedir. Ancak kullanıcının kaliteye ilişkin beklentilerinin, endüstride olduğu gibi ayrıntılı biçimde irdelendiğini söylemek güçtür. Bunun bir nedeni, mimarlığın çeşitli ölçeklerde ele alınabilen geniş çerçevesidir ([12]).

Mimari alt ürünlerin her birini bir endüstri ürünü olarak kabul etmek, standartlaştırmak ve performansını sınamak mümkündür. Mimaride kalitenin önemli bir boyutunu "kullanıcı tatmini" oluşturur. Kullanıcı tatmininin bir bileşeni olan "kullanıcı konforu" (mekânın kullanıcının konfor ihtiyacına cevap vermesi) kavramı son yıllarda eskiye göre farklı yorumlanmaktadır. 1945-1975 yılları arasında sıcaklık, havalandırma, gürültü ve aydınlık düzeyi konularında "mimari standartlar" denilen teknik yapım kurallarının altın devrini yaşadığı, bugün ise kullanıcının kişisellik, bireysellik gereksiniminin ön plana çıkmasıyla seçimler yapabilme olanaklarının, esneklik, modülerlik kavramlarının, tatminin ve hatta modanın söz konusu edildiği belirtilmektedir ([12]-Rubinstein, 1989).

Şekil 3.3 Çevre Değerlendirme Modeli (Çakın, 1988)

- Daha önce ortalama kullanıcıdan bahsedilirken şimdi sosyal entegrasyonu sağlayabilmek üzere farklı nüfus kategorilerinin gereksinimlerinden söz edilmektedir. Bunun yanında bakım, bakımın planlanması, güvenilirlik konularının gündeme geldiği açıklanmaktadır. Öte yandan, diğer bir grup araştırmacı kullanıcı tatmininin insan algıları, değerlendirmeleri ve davranışı ile ilgili boyutuna eğilmişlerdir ([12]-Francescato, 1979). Tatmin, objektif çevreye ilişkin algılar ve değerlendirmelerin, kullanıcı tatmini üzerindeki etkilerinin ölçülmesi yoluyla kalitenin değerlendirilmesinde kriter olarak kabul edilmektedir ([12]-Weiderman ve Anderson, 1985).
- Performans, mimaride "kullanımla ilgili davranış" olarak tanımlanmaktadır. Önceki kavramsal incelemeden anımsanacağı gibi, kalite kavramının "performans" kavramı ile "gereksinim" kavramı üzerinden dolaylı bir bağlantısı bulunmaktadır. Mimari ürünün "kalitesi", kullanıcı gereksinimlerine karşı gösterdiği performansa bağlıdır ([12]-Batimen International, 1975). Geliştirilen ölçülebilir mimari standartlar (performans kriterleri) yardımıyla fiziksel çevrelerin kalite düzeyini kontrol etmek mümkün olmuştur. Performans çalışmaları kapsamında fiziksel çevre performansı, iklimsel performans, mimari alt ürünlerin performansı gibi alanlarda ölçme ve değerlendirme teknikleri üzerinde yoğun tasarlama bilgisi üretilmiştir ([12]-Ok 1993, Blachere 1993). İster tasarım, ister yapım, ister kullanım aşamasında olsun yapma çevrenin performansının değerlendirilmesinde kullanıcıların teknik, fizik, psikolojik, sosyolojik, güvenlik vb. ihtiyaçlarına ne düzeyde cevap alındığı araştırılmaktadır.
- Kullanım sonrası değerlendirme, binanın kullanımı aşamasında kullanıcının fiziksel çevresinden tatmininin araştırıldığı bir değerlendirme yöntemidir. Amacı, kullanım sırasındaki tatminsizliğin nedenlerini saptayarak, yeni tasarımlar için binanın performansına dayalı programlama kriterleri oluşturmaktır. Mimari tasarlama tasarımcılar bu değerlendirmeyi kendi öznel değerleri ile her proje öncesinde yapmaktadırlar. Bu yaklaşımın bilimsel bir teknik olarak ortaya çıkışındaki amaç, değerlendirmeyi nesnel kriterlerle bilinçli bir biçimde yapmak ve yalnız tasarımcının kendisi için değil, diğer tasarımcılar için de güvenilir verileri oluşturmaktır.

3.3 Yeniden Kullanım Projeleri İçin Değerlendirmeye Yardımcı Olacak Kriterlerin Önemi

Bina değerlendirme konusu başlı başına bir çalışma konusu iken dönüşüm projelerinin geniş bir perspektifte farklı kriterler ve ölçütlere göre değerlendirilmesi daha önce yapılmamış bir çalışma alanı olmuştur. Konunun özelliğinden ötürü birçok kaynak taranmıştır; konu ile ilgili

kişi ve meslek adamlarından, her biri konunun ayrı taraflarını oluşturan kriterler toplanmıştır. Bu bilgiler ise aşağıdaki gibi sınıflanmıştır.

Endüstri arkeolojisi günümüzde yeni bir kavram olarak araştırılıyorsa da dönüşüm sonucunda oluşan mevcut durumun değerlendirilmesi, bu tip projeler için tasarımın üzerinde durduğu temel dayanakları belirler. Böyle bir durumda sadece endüstri arkeolojisine ait olmayan bir değerlendirme süreci için ilgili kaynaklardan oluşturulan kriterlerin tanımlanıp, sınıflandırılması gerekli olmuştur. Bu kriterler, hem dönüşüm projelerine uygun ve ait olacak hem de genel değerlendirme kriterlerini sağlamış olacaktır.

3.4 Yeniden Kullanım Projeleri İçin Değerlendirmeye Yardımcı Olacak Kriterler

Bu kriterler konu ile ilgili yayınlardan ve meslek adamlarından alınan bilgiler ışığında oluşturulan bir düzenleme çalışmasıdır. Bu amaçla oluşturulan bir kriterler dizini birçok dönüşüm ve yeniden kullanım projesinde uygulanarak bilimsel temellere dayalı daha başarılı dönüşüm örneklerine yardımcı olacaktır.

Binaların yeniden kullanımını gerektiren başlıca nedenler: Binaların orijinal işlevlerini kaybetmesi ve binaların işlevsel olarak eskimesidir. Yapıların fiziksel özelliklerinin işlevlerinden daha ömürlü oldukları düşünülürse, işlevlerini sürdüren binalar için bile, her konudaki gelişmeler nedeniyle sorunlar yaşanabilir. O binaya ait işlevin tamamen değiştirilmesi ya da işlevinin geliştirilmesi gerekebilir.

İşlevsel eskime ya da işlevin kaybedilmesi değişik nedenlerle ortaya çıkmaktadır:

- Tarihsel-Kültürel Nedenler
- Ekonomik Nedenler
- Çevre Faktörleri

Ancak işlevsel eskime ya da işlevin kaybedilmesi ne sebeple olursa olsun, yapının yeniden kullanımı için öncelikle aşağıdaki analizlerin yapılması gereklidir (Altınoluk, 1998).

1. Görünüş özellikleri bakımından:

- Yapıların buldukları çevrede aldıkları konum
- Yapıların kütle oranı
- Doluluk oranı, doluluk etkisi
- Boşluk oranı, boşluk etkisi
- Oluşturdukları çizgi

- Malzeme, renk, doku
- 2. İşlevsel bakımdan :
 - Ticaret
 - Konut
 - Büro
 - Boş, kullanılmıyor.
- 3. Bina cinsi bakımından :
 - Betonarme
 - Ahşap
 - Yığma,kagir
 - Çelik
 - Prefabrike yapılar kapsamında

Bu analizlerin sonucunda yeniden kullanılabilir binalar dört grupta toplanabilir.

1. İç mekanı ve mobilyasıyla aynen kullanılacak binalar,
2. Aynen korunarak yeni işlev verilecek yapılar,
3. Taşıyıcı sistem korunarak, duvar değişimleriyle işlev verilecek binalar,
4. Eski binaların, üstüne, yanına, yakınına yeni ek yapılarak, bir bütün oluşturarak kullanılacak binalar (Altınoluk, 1998)

Yeniden kullanımı düşünülen yapılarda aşağıdaki genel değerlendirme kriterleri, yapının ömrü, yapının yeniden kullanım sürecini, yapının kullanıcılar tarafından benimsenmesi ve çevre sistemine adaptasyonunu ya da yeniden dönüşümünün sebeplerini oluşturabilir.

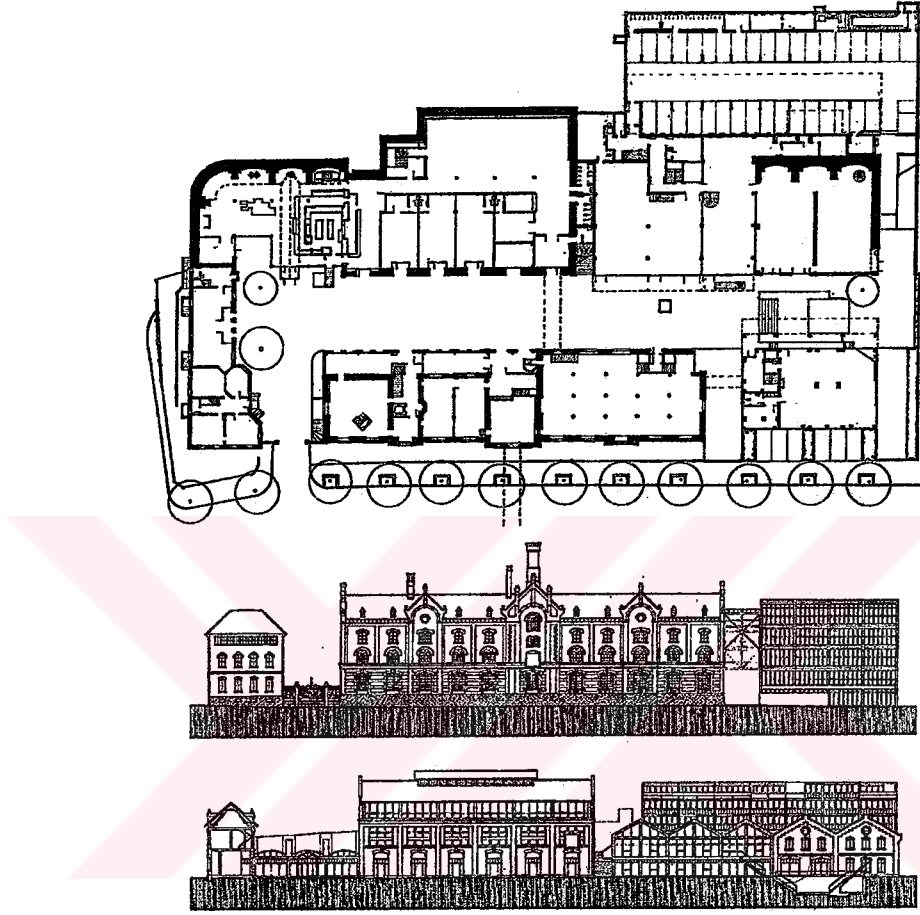
3.4.1 İşlevsel Uygunluk

Eski bir binaya yeni işlev verilirken aşağıdaki temel öğeler tasarımcı tarafından yeterince araştırılmalıdır. Bunlar aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

1. Binanın Mekansal Oluşumu ve Hacim Boyutları
 - Yapı tek bir hacimden oluşabilir,
 - Yapı tekrarlanan hacimlerden oluşabilir,
 - Yapı karmaşık bir plan şeması gösterebilir.

Yapının mekansal oluşum şeması, verilecek yeni işlevle doğrudan bağlantılıdır ve belki de en önemli faktördür. Bir ön şarttır. Bir şehir içi hanı sinema olarak kullanılamaz ama çağdaş bir

konaklama tesisi olabilir. Bunun gibi tek mekan özelliğine sahip örneğin kilise sınıflara bölünüp okul haline getirilemez. İngiltere’deki örneklerde olduğu gibi bir oto galerisi ya da bir sinema olabilir. Kilise okul; han, sinema yapılırsa bu yapılar kimliklerini büyük ölçüde yitirirler (Altınoluk, 1998).

Şekil 3.4 Un Fabrikası – Zürih-Plan ve Kesitler (Tönük, 2001)

Eski bir şehir içi hanı ilk başta ele aldığımız mekansal kurgu ögesi itibariyle belki bir konaklama tesisi olabilir ama bu defa mekanın boyutları sorun olabilir. Bunun için önce verilecek fonksiyonun ve esas biriminin analizi gereklidir. Yapı otel olarak hizmet verecekse, otel yatak odası; ilkokul olarak hizmet verecekse sınıf gibi. Belki iki han odası bir yatak odası ya da bir han odası iki yatak odası olabilecektir.

2. Yapılabilirlik ve Taşıyıcı Sistem

Eski yapıların yeni fonksiyon değişikliklerine uyumları incelenmiştir (Tokman, 1989).

- Bina kat alanının yeterliliği,

- Elverişli kat yüksekliği,
- Servis ulaşım olanakları,
- Strüktürün sağlamlığı.

Bina kat alanlarının yeterliliğinin saptanmasında kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenmesi zorunludur. Kullanıcılar için minimum alansal ve boyutsal değerlerin üzerindeki değerler 'konfor' kriteri olarak ifade edilir (Tokman, 1989).

Mekanların kat yükseklikleri hacimsel niteliği ifade ederler. Gerekli minimum değerlerin sağlanmasında kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Yatay düzlemdeki boyutların yeterliliğinin yanı sıra düşey boyutların yeterliliği zorunludur (Tokman, 1989).

Servis ulaşım olanakları fonksiyonu değiştirilen yapıya çevrenin taşıt ulaşımına elverişli yol ve otopark alanlarına sahip olmasını gerektirir. Ayrıca alt yapı olanaklarını da yeterliliği zorunludur (Tokman, 1989).

Strüktürün sağlamlılığı, getirilecek olan yeni fonksiyonu doğrudan etkileyecek bir faktördür. Bu getirilecek fonksiyonun özellikleri doğrultusunda taşıyıcı sistemin incelenmesi gerekir. Gerekli inceleme yöntemleri şunlardır;

- Süpersonik-tahribatsız muayeneler,
- Pachometre ile donatı kontrolü,
- Yerde yüklem ve deformasyon teknikleri,
- Schmidt çekici (Tokman, 1989).

Frey'in getirdiği bu kriterlerden başka maksimum ve minimum alanların yeterliliği de incelenmelidir. Büyük mekan kullanımı gerektiren fonksiyonlar için (örneğin çok amaçlı salon ve otopark gibi) kolon açıklıkları önemlidir. Sosyal amaçlı fonksiyonlar için de büyük salonlar gereklidir.

Gerek yerinde, gerekse rölöve projeleri üzerindeki incelemelerle taşıyıcıların kesitleri saptanarak taşıyabilecekleri etkiler irdelenmelidir. Tüm bu etkiler göz önüne alınarak, yapılarda işlevi etkilemeyecek gerekli sağlamlaştırma çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Bu çalışmalar bir uzman işbirliği ile yapılmalıdır (Tokman, 1989).

3. Binaların İşlevsel İlişkiler Kurgusu

Yapıların işlev değişikliğiyle birlikte kullanımı düşünülürken, yapıya yeni verilecek işlevsel kurgunun yapının orijinal işlev kurgusu ile çakışmaması gerekir. Gelecekte bu sebeple

karşılaşılabilecek problemlerin, projenin karar aşamasında fark edilmesi ve işlevsel uygunluğun sağlandığı bir dönüşümün planlanması yapılmalıdır.

Bir şehir içi hanının konaklama tesisi olarak kullanılması planlanmışsa, burada doğal sirkülasyonda zorlamalar olabilir. Odasından çıkan bir insan direk olarak danışmaya gidebilmek için, zorunlu olarak avludan geçmek durumundadır ya da oluşturulacak yapay iletişimi izleyecektir. Bu sebeple dönüşümü düşünülen yapıların öncelikli işlevsel ilişkiler şemaları incelenip bu şemalar ile çok ters düşmeyen dönüşüm önerilerinin yapılması gerekmektedir (Altınoluk,1998).

4. Cephe düzeni

Cephe düzeni, binalarda önemli bir yer tutar. Özellikle tarihi eserlerde orijinal cepheyi bozacak bir müdahalede bulunulmaz. Sanat değeri ve tarihi anısı olan bütün unsurlar, hangi devirden olursa olsunlar stil birliğine varmak ve ilk biçimi elde etmek amacıyla değiştirilmeden kullanılmalıdır. Binanın içine yerleştirilecek olan fonksiyonla dış cepheye yansır. İstenen doluluk-boşluk orijinal bina cephesiyle uyum içerisinde olmalıdır. Bazı fonksiyonların gereği yapılacak olan eklemeler, yapının kompozisyon dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar vermeyecek şekilde olduğunda yapılabilir (Tokman, 1989).

5. Binanın Bulunduğu Konum ve Çevre

Binanın mimarlık alanındaki tarihi, doğal, yapay ve toplumsal çevre girdileri bu noktada da önemli verileri oluşturur.

Tarihi eserleri farklı fonksiyonla yaşatmak, bu yapıları sağlıklı olarak gelecek kuşaklara iletmektir. Yapıların yaşamlarını sürekli kılacak biçimde kullanılmaları ancak onların sanat ve tarihi kişiliklerini saygılı bir amaca dönük olarak herhangi bir devire ait üslup, tarz yok edilmeden olabileceği belirtilir (Tokman, 1989).

1964'te Venedik Tüzüğünde, anıtları koruma ve onları toplumsal amaç için kullanımına izin verilebileceği fakat yapı planının ya da süslemesinin değiştirilmemesi gerektiği; ancak bu sınırlar içerisinde fonksiyon değişikliğinin tasarlanabileceği ve belirtilmiştir (Tokman, 1989).

Seçilecek uygun fonksiyon için, çalışılan yapının çevresindeki mevcut kullanımı ve çevre özellikleri incelenmelidir. Çevredeki fonksiyonlar belirlendikten sonra, seçilecek fonksiyon bunlarla ilişkili olmalıdır. Çevre konut alanı ya da ticaret alanı olabilir. Seçilecek fonksiyonun işler olması için çevreye uyum sağlaması gereklidir (Tokman, 1989).

Örneğin şehrin ticaret kesimindeki han, açıklanan üç faktöre göre otel olarak dönüştürülebilir fakat şehir içindeki konumu itibarıyla o yapının, alışveriş fonksiyonuna ayrılması ekonomik nedenlerden dolayı daha yararlı olacaktır.

Yeniden kullanımı düşünülen yapıda yeni işlevinin özgün kullanıma ters düşmemesi, yapılan değişikliklerin yapının özelliklerini bozmaması gibi belli amaçların olması gerekir. 'Eski yapıların yeniden kullanımında işleve uygun yapı ve yapıya uygun işlev seçiminde', konunun bir yöntem haline getirilebilmesi için, Bina Programlama Yöntem ve Teknikleri başlıca kaynaklardan olacaktır.*

3.4.2 Restorasyon ya da Dönüşüm Teknikleri

Koruma amacı ile yapılan çalışmaların bütünü genel restorasyon kavramı içerisinde ifade edilir. Uygulanan yöntemler ise şöyle sıralanabilir:

- Sağlamaştırma (consolidation),
- Açığa çıkarma (liberation),
- Bütünleştirme (reintegration),
- Yeniden yapma (reconstruction),
- Yenileme (renovation).

Bu yöntemler birbirinden tamamen bağımsız değildirler. Birinin uygulaması diğerini gerektirebilir. Örneğin 'yeniden yapma' ayrı bir yöntem değil, 'bütünleştirme' yönteminin içinde bir çalışma olarak düşünülebilmektedir (Tokman, 1989).

Sağlamaştırma, malzeme dokusunun sağlamaştırılmasından başlayarak, yapının bir takım elemanlarını, strüktürünü sağlamaştırmak için yapılan müdahalelerdir.

Açığa çıkarma, yapıyı çevreleyen ve onun özüne ait olmayan amorf tabakayı temizleyerek, gizli kalmış kısımları tekrar ortaya çıkarma ve üzerinde işlem yapmaya hazırlama çalışmalarıdır (Tokman, 1989).

Bütünleştirmede yapının eksik kısımları tamamlanır. Yapının mevcut kısımlarının yeniden yeni teknik ve malzeme ile eksik kısımlarının tamamlanması şeklinde olabilir. Bu yöntemde

* 'Eski yapıların yeniden kullanımında işleve uygun yapı ve yapıya uygun işlev seçimi için bir yöntem araştırması', Z. Kaya Dinçer, I.D.G.S.A Prof. Muammer Onat yönetiminde yürütülen doktora tezi konusudur. Bu çalışma çeşitli aşamalardan geçirilmiş ve 1988'de Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Doç. Işık Aydemir'in danışmanlığında ve 'Belgeli Konaklama Tesisi Gereksiniminin Karşılmasında Otel Olarak Yeniden

Kullanılacak Eski Yapıların Seçimi İçin Bir Yöntem Önerisi' başlığı ile tamamlanmıştır.

dikkat edilmesi gereken nokta yapının eski kısımlarındaki malzeme ile eklenen yani malzeme farkının belirtilmesi ve ayırt edilebilmesidir (Tokman, 1989).

Yeniden oluşturma, mevcut fakat eskimiş ve fonksiyonunu yitirmiş kısımlarının yenilenmesi tekrar oluşturulması amacına dönüktür. Yenileme çalışmasında, yapının yeniden günlük yaşam çerçevesine döndürülmesi amaçlanır. İki yönde gerçekleştirilir:

- Yapıları aynı işlevle yaşatma,
- Yapıları farklı işlevle yaşatma.

Burada yapının değişikliklere uğraması söz konusudur. Bu değişiklikler yapının büyütülmesi, kat ilavesidir. Aynı fonksiyonla yaşatma söz konusu olduğunda fonksiyon değerini arttırıcı değişiklikler, farklı fonksiyonla yaşatmada yapının kullanım amacının değiştirilmesi çalışmalarını içermektedir. Başlıca yenileme türleri şöyle sıralanabilir (Tokman, 1989);

- Sıhhileştirme,
- Yeniden oluşturma,
- Yeniden canlandırma,
- Eski değerleri yeniden kazandırma,
- Operasyonel şehircilik (Tokman, 1989).

Ancak böyle bir değişim nasıl bir restorasyon tekniği kullanılırsa kullanılsın 'eldeki maddi, teknolojik ve insan kaynakları tarafından yapılabilirliği, uygulanabilirliği mümkün olabilir nitelikte olmalıdır.

3.4.3 Yapılabilirlik ve Maliyet

Ekonomik şartların gitgide önem kazandığı günümüzde, yalnız kültür değeri olan yapıların değil, fiziksel olarak ömrünü yitirmemiş yapıların da değerlendirilip yeniden kullanıma sunulması ekonomik yönden önemlidir. Kısıtlı kaynaklar ve yapı ihtiyacı göz önüne alındığında bu yapıların onarılıp yeniden kullanım olanaklarının araştırılması gerekecektir.

Mimari planlamanın en önemli evrelerinden biri yapılabilirlik (uygulanabilirlik) etütlerinin hazırlanmasıdır. Bu etütlerin kesin program ve tasarıma geçilmeden tamamlanmış olması gerekir. Yapılabilirlik etütleri, ön program ve ön tasarım evreleri süresince ya da sonunda yapılmalıdır. Özellikle belirli bir yapının birkaç işlevden birine ayrılması gerektiğinde, yapılabilirlik etütleri seçimi yönlendirecektir (Tokman, 1989).

Yer seçimi konusunda yapılabilirlik etütleri yapılabilmesi için, benzer örneklerin gözden geçirilmesi, ya da ön program aşamasının sonuçlandırılması gerekir. İşlevin ön programda belirlenen gereksinimleri, mevcut yapıda karşılayıp karşılayamayacağını ya da yakınında yeni kullanıma ayrılabilen yapının bulunup bulunmadığını yapılabilirlik etütleri ile anlaşılır.

Alan gereksinimi konusundaki etütlerden başka, ulaşım olanaklarının , yön ve manzara, zemin suyu, zemin mukavemeti gibi konularda da yapılabilirlik etütleri yapılır. Örneğin, mevcut bir yapı, semt kitaplığı olarak düzenlenecekse, temellerin kitap yükünü taşıyıp taşıyamayacağı irdelenmelidir (Tokman, 1989).

Yapılabilirlik etütlerinin en önemlilerinden biri maliyet konusunda olanıdır. Çoğu kez müşteri bir yapının neye benzeyeceği değil, kaçta yapılacağı ile ilgilenmektedir. Örneğin, bir işlevin gereklerini karşılayacak nitelikte bir yapının yeniden kullanılması, inşa etmekten daha ucuza çıkacaksa müşteri bunu tercih edebilir. Tarihi çevrenin korunması, savurganlığın önlenmesi, eldeki kaynakların değerlendirilmesi amaçlarını güden bir ekibin, inandırıcı yapılabilirlik etütleri ile bu düşüncelerini müşteriye kabul ettirmesi kolaylaşır (Tokman, 1989).

3.4.4 Kullanım Sürecinin Değerlendirilmesi – Performans

Performans en genel anlamda; kullanıma ilişkin davranış olarak tanımlanmaktadır. 'Kullanım' ise burada geniş anlamda ele alınmıştır. 'Kullanıcı' deyimini, söz konusu nesneden her ne şekilde olursa olsun etkilenenleri ifade eder. Burada iki farklı kullanıcı profili tarif edilebilir. Yapının varoluş işlevi ile birebir ilgili olan; yapıyı içinde ya da dışında aktif olarak kullananlardır. Bunlar yapının işlevine uygun, hizmet ettiği grubun organizasyonundaki bütün kullanıcıları kapsar. Okul için öğrenci, öğretmen, temizlikçi ve servis elemanları; hastane içinse hasta, ziyaretçi, sağlık ekibi, temizlikçi,...vs gibi.

Diğeri ise yapının fiziksel ve sosyal çevrede yarattığı ortamlarla yakın olan, ondan etkilenen ve daha büyük bir ölçekte yapının diğer yapılarla uyumunu sağlayanlardır. Bu kullanıcılar yapıyı mimari ürün olarak çevreye ve ait oldukları üst sisteme entegre ederler. Bu grup aynı zamanda çevrede yaşayan ya da çalışan, hayatının geçtiği bölgede yapı ile dolaylı olarak iletişimde bulunan, yapının o bölge içinde sahiplenilmesini sağlayan 'çevre halk' tır.

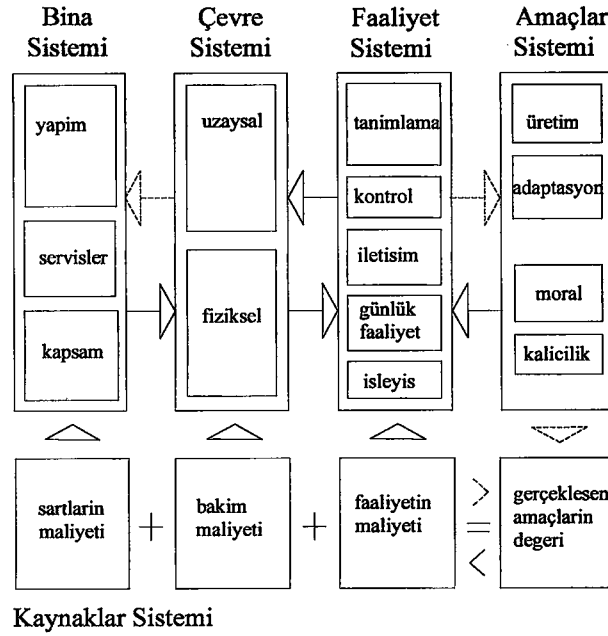
Her iki kullanıcı türü için de yapının görsel, işitsel, duygusal ve ekonomik bazı gereksinimleri karşılaması ve beklentileri gerçekleştirebilmesi gerekir. Bu ihtiyaç, sorun ve beklentiler, tasarım ekibinin tasarım sırasında alacağı kararlar ile yapım ve kullanım sürecinde yapının değerlendirilmesinde 'yapının performans kriterlerini' oluştururlar.

Bu noktada birinci tip kullanıcılar, öncelikli olarak tasarımcıların ihtiyaç, sorun ve beklenti belirlemede göz önüne alınan insanlardır. Ancak ikinci tip denilen 'çevre halk' ise çoğu zaman göz ardı edilir. İşte bu noktada, çevre halkın da sorunları, ihtiyaçları ve beklentileri düşünülerek yapıların tasarlanıp, inşa edilmesi, yapıların bu yöndeki performanslarının incelenmesini doğurur. Bu değerlendirme, yapı (tasarlanmış yaşantı ve problem çözme işi olarak da tanımlanabilir) ile insan arasındaki etkileşim, iletişimin çeşitli kriterlerle irdelenmesiyle yapılır.

Genel olarak yapı performansının temel dayanak noktası, yapıların insanlar için olduğudur. İnsanlar onları kullanır, onlara para harcar ve onları tasarlarlar. Bir bina tasarımı başka insanlar adına, bir dizi başka insanı etkileyecek olan kararları alma işidir. Bu sebeple tasarımı ya da ürünün performansını anlamak için insanı anlamak gerekir (Markus, 1972).

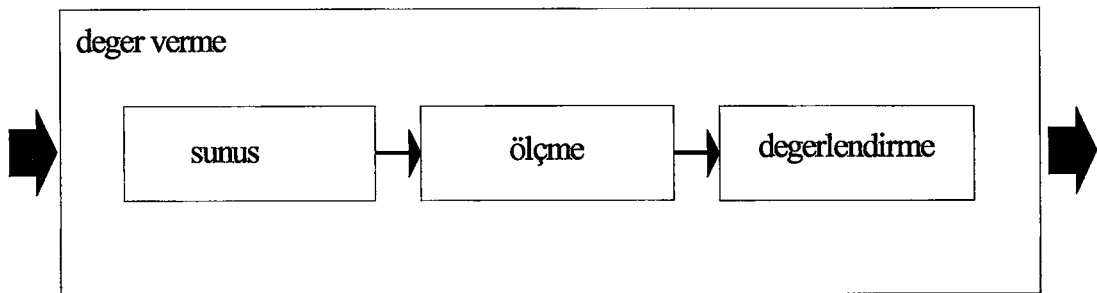
Bütün insanlarda aynı olmamakla beraber, genellikle insanların, hedefleri ve amaçları bulunur. Hedefler, daha yüksekteki bir amaca ulaşmada edinilen ara noktalardır. Ayrıca yaşayan organizmaların temel amacı hayatta kalmaktır. Sosyal, ekonomik, psikolojik olarak hayatta kalmak için çevre ve birey arasındaki karşılıklı dengenin sağlanması gerekir. Birey hedeflerine ulaşmak için yapabiliyorsa çevresini değiştirir; yapamıyorsa hedefine ulaşmak için kendini değiştirir. Yani kendini çevresine göre adapte eder (Markus, 1972).

Ayrıca birey ve çevre, birçok karmaşık ilişki içinde etkileşirken bir sistem oluştururlar. Bir sistem birçok bağımsız işlemin bir arada yürütüldüğü kompleks bir yapıdır ve dünya bunlarla doludur. Her farklı sistem de birbiriyle farklı boyutlarda etkileşmektedir. Ve böylece 'evren' kavramını oluştur (Markus, 1972).

Şekil 3.5 İnsan ve Bina Sisteminin Kavramsal Şeması (Markus, 1972).

İnsanlar belirli hedefler ve amaçlar adına belirli eylemler içindedir. Bu eylemleri yapabilmek için çevrelerini düzenleyerek ve sınırlayarak kontrollü bir ortam yaratırlar ki bu ortama 'bina' denir. Geçen süreç bunu yapabilmek içinde eldeki kaynaklar kullanılır. Kaynaklar içinden, maliyet analizleri, kontrol ve planlamaları ile diğer faktörlerin de göz önüne alınması gerekir. Bu noktada yapılan işe tasarım denilirse, tasarım aslında bir çeşit problem çözme işidir. Problemin anlaşılması (analiz), tasarım çözümünün üretilmesi (sentez), çözüm performansını oluşturma (appraisal) tasarım problemi çözme işinin aşamalarıdır (Canter, Fleming, 1972)

Şekil 3.6 Değer Biçme (Appaisal) (Markus, 1972).

Tasarım değerlendirme kavramının karışık doğası Fleming (1973), Hormann (1972), Sanoff

(1972), ve Craun (1970) tarafından ifade edilmiştir. Craun yapı değerlendirmesinde üç önemli ögeyi şöyle sıralar; görsel karışıklık, kazı maliyeti ve mahremiyet. Bütün bu değerlendirme kriterinden aşağıdaki gibi sıralanan başlıklarda oluşan bir liste hazırlanabilir (Çakın, 1980):

- Konsept: Çözüm programın ihtiyaçlarını karşılıyor mu?, yaratılan yeni mekan ya da bina yenileme hedefleriyle örtüşüyor mu ?
- Fiziksel Çevre: Yaratılan dış çevre mevcut çevre ile yeterince ilişkili mi ?
- Fiziksel İç Mekan: Yaratılan iç mekan gereksinmelere uygun düzenlenmiş mi?, Yaratılan iç mekan, orijinal yapının genel iç mekan kurgusunu yansıtmış mı ?
- Yapı: Sistem seçimi, birleşim çözümleri, yapının sistem seçimi orijinal yapının sistemiyle uyumlu mu ?
- Yapım: Yapılabilirlik test edildi mi ve malzeme seçimi uygun mu ?
- Servisler: Servis alanları yerleşimi ve düzenlemesi uygun mu?
- Bina Ölçeği: Bina formu ve oranları; yapının bulunduğu mevcut çevre ile uyumlu mu?
- Yenilikçilik: Yaratıcı çözümler; problemlere karşı yaşanan döneme göre orijinal ve yaratıcı çözümler üretilmiş mi?
- Görsel İletişim: Açıklık, sadelik, direk olma; yapıda görsel iletişimi sağlayan teknikler ya da malzemeler yeterince kullanılmış mı?
- Sosyal İletişim: Katılım ve işbirliği; yapı çevresi ve kendi içinde sosyal iletişime olanak sağlıyor mu? (Markus, 1972).

Bu kriterler ışığında, dünya ve Türkiye’den benzer örnekler değerlendirilerek oluşan sonuçlar karşılaştırılmıştır. İngiltere’de Peckham Kütüphanesi, İspanya Bilbao’da Guggenheim Müzesi, Türkiye’de Bilgi Üniversitesi’nin Dolapdere Kampüsü gibi örnekler ışığında kent ve kent parçalarının kentsel dönüşüm yaşamalarında en başta etkili unsurlar incelenmiş ve bunlardan ‘yeniden işlevlendirme ve kullanıma yardımcı olacak kriterler sıralanmıştır.

3.4.5 Katılım ve İşbirliği

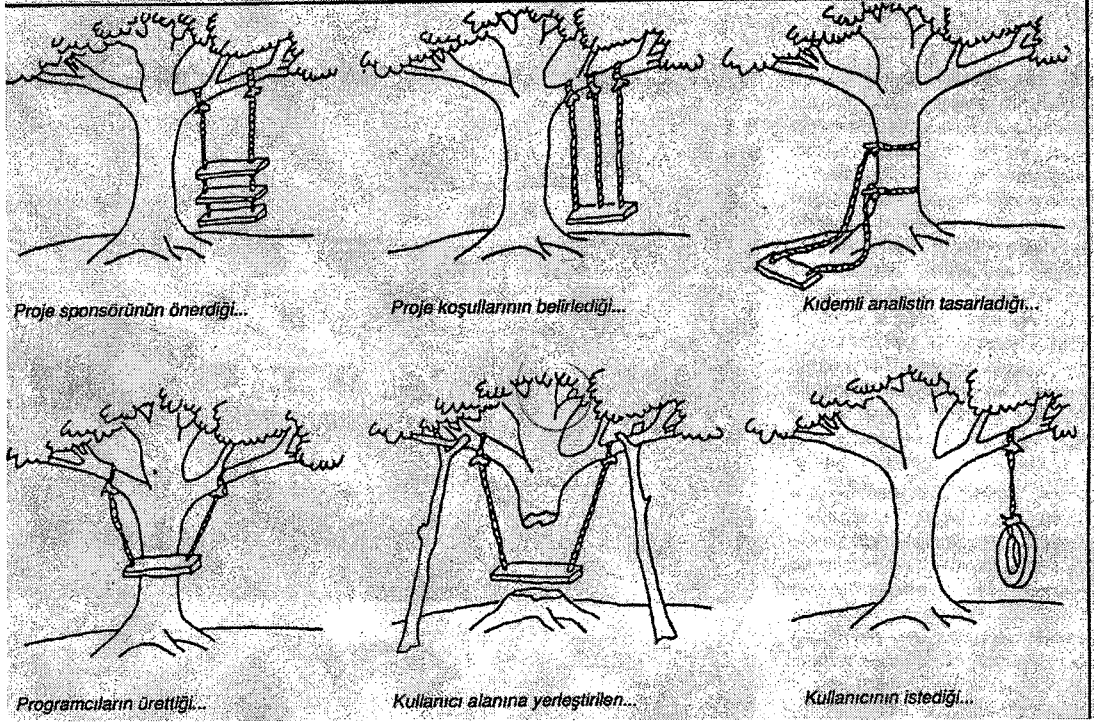
İletişimin en dolaysız biçimi olan katılım, bugün tasarım çevrelerinde gerek kuram gerekse uygulama alanlarında farklı boyutlarıyla tartışılmaktadır. Genel bir ifade ile ‘katılım’, bir olaya, bir oluşuma ya da soyut bir düzlemde bir düşünceye, onu diğeriyle paylaşarak ve tartışarak bireyin dahil olması şeklinde tanımlanabilir. Başka bir anlatımla, kullanıcı olarak tanımladığımız bireyin kendi yaşam çevresini oluşturmada, tasarım süreci ve sonrasında tasarım ekibi ile çeşitli aşamalarda birlikte olmanın ilkesel kabulüdür. (İncedayı, 2004).

‘Modernleşme’ tanımında William Morris (1881) katılım düşüncesinin özünü şu ifadeyle

iletmektedir. 'Hizmetinde çalıştığımız zanaat, bütün herkesin katılabileceği ve bütün insanları daha iyi kılmaya yarayan bir güzel iştir. Ve gerçeklik şudur ki, bu güzel işe bütün herkes katılmadığı takdirde tek tek hiç kimse katılmış sayılmaz. Belki de işte burada modern mimarlıkla sanayi uygarlığı arasında derin bir bağ kurulmaktadır...' (İncedayı, 2004)

Katılımın en basiti ve pratikte en geçerli olanı, bir binanın tasarlanmasında ve inşa edilmesinde kullanıcının müşteri olarak tasarım sürecinin başından, yapım sürecinin sonuna kadar mimarın ya da tasarımcının yanında yer alması, isteklerini ve gereksinimlerini belirtmesi, yapının biçimlenmesinde söz sahibi olmasıdır. Bütünüyle katılım ise, pratikte her zaman mümkün olamayan, kullanıcı veya kullanıcıların kendileri için tasarlayıp inşa etmeleridir. Bu iki türlü halk katılımını birleştiren bir üçüncü katılım türü ise kullanıcıların yapıları, mimari ve kentsel mekanları kendilerinin tasarlaması ve sonra bu tasarımların mimarlar, mühendisler, bilirkişiler tarafından yapıma geçirilmesidir. Halk katılımı, bu üç tanım dışında da çeşitli yollarla (örneğin, halkın mimarlıkla ilgili toplantılara, tartışmalara katılımı, belediyeyi veya çeşitli kuruluşları sorgulama, basın organları yoluyla görüşlerini bildirme, vb.) pratiğe geçebilir (Önal, 1994)

Halk katılımının en büyük avantajı, binaların ya da kentsel alanların günlük kullanıcılarının, kullanıcı gereksinimlerini herkesten daha iyi bilmeleridir. Böylelikle katılım süreci içerisinde, insan işlevlerine, merkezi yönetimli planlama süreci içerisinde olduğundan yaşayan çevreler yaratılabilir. Bunun yanında, halk katılımı, insanları bir araya getirmede, onları yaşadıkları dünya ile ilgilenmeye yöneltmede ve yaşadıkları çevre ile aralarında duygusal bir bağlantı kurmada önemli bir rol oynar. İnsanların, yaşadıkları çevre ile ilgili aktif kararlar alabilmeleri insani bir gereksinimdir ve kontrol için gereklidir. Öte yandan insanlar içlerindeki sahiplenme duygusunun etkisiyle, yaşadıkları çevrenin ya da mekanın bir parçası olmak isterler. Herhangi bir toplumda, çeşitli kentsel alanlarla ve mekanlarla ilgili sorulması gereken bazı sorular; yaşayanların, yaşadıkları yerlere psikolojik açıdan sahip olup olmadıkları; oraları istedikleri gibi kullanıp kullanmadıkları ve kendilerine ait yerler haline dönüştürüp dönüştüremedikleri, vb. olmalıdır (Önal, 1994).

Şekil 3.7. Tasarım sürecinde kimlerin sözü geçiyor ? (Önal, 1994)

Bütün bunlara karşılık, halk katılımına karşı bazı görüşlerde bulunmaktadır. Bunlardan biri, katılımın karmaşaya neden olacağı görüşüdür. Bu görüşe göre, 'tasarımda ve planlamada insanlar ne yaptığını bilmemektedir.' Fakat insanlık tarihi, bunun tersinin doğru olduğunu geleneksel mimari örneklerinden öğrenmiştir (Önal, 1994).

Bir başka karşı görüş de, tasarım süresince katılmış olan kullanıcıların zaman içerisinde gidecekleri, onların belli bir süre artık o mekanın ya da binanın kullanıcıları olmayacakları, yeni kullanıcıların ortaya çıkacağı ve bu yüzden de halk katılımının kalmayacağı görüşüdür. Bu, ilk bakışta doğru gibi görünse de, gerçekte kullanıcı tasarımının etkilerinin hatalı bir yorumudur (Önal, 1994).

Planlama sürecine halkın katılımı, planı sahiplenen bireylerin varlığını ve toplumsal yaşamın devamlılığını sağlamak yönünde önemli olmaktadır. Bu noktada, kent içindeki en küçük yerleşim birimi olan mahalle gündeme gelmektedir. Mahalle, konut grubu için gerekli olan acil ihtiyaçların karşılandığı, ekonomik-sosyal tesisleri ve yaşama için gerekli hizmet alanlarını kapsayan kent içindeki en küçük yerleşme birimidir. Bunların dışında, insanların yaşadıkları kent içindeki bölgeye olan aidiyet duygusu ve sahiplenmenin en temel basamağını mahalle oluşturur. İşte bu sebeptir ki mahalle planlamasına katılım, konut alanlarındaki yaşam kalitesi için önemlidir. Bu planların yapılmasında iletişim ortamının olması,

sorumlulukların paylaşılması, topluluğun ilgisini arttıracak mekanizmaların gelişmesi önemli olmaktadır. Mahalle planlaması, bilgi toplama, bilgiyi değerlendirme, hedefler oluşturma, alternatifleri bir araya getirme ve içlerinden en uygununun seçilmesinden sonra planı belirleme, planı gösterme, tanıtma ve geri besleme (feed-back) adımlarından oluşmaktadır. Planlama sürecinde yetkili olan kişi ve kurumların sorumlulukları belirlendikten sonra, yaşayanlarla toplantılar (geniş topluluk toplantıları, ev toplantıları, workshop) yapılır. Bu toplantıların gündemini; ihtiyaçlar, sorunlar ve beklentiler oluşturur (Seçkin, 2004).

Ancak günümüzde, mahalle ölçeğinin artması, teknik ve iletişim araçlarının gelişmesi gibi faktörlerin etkisiyle mahalle içindeki dayanışma, aidiyet duygusu, ortak çıkarlar ve yüz yüze ilişkiler gibi topluluk kavramının içerdiği bir takım öğeler yok olmaya başlamıştır. Katılımın gerçekleşmesi için bir takım koşulların sağlanması gereklidir;

- Mahallenin fiziksel olarak büyük olmaması,
- Yaşayanların eğitilmesi,
- Zaman, para, enerji, yetenek ve ekipmanın olması, katılımın kısa sürede ve etkili

şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır (Seçkin, 2004).

Konunun en güzel ve bilenen örneği, 2.Dünya Savaşı sonrasında Berlin'in ikiye bölünmesinden sonra Kreuzberg bölgesinde yaşanmıştır. Bu işçi bölgesi sınır durumuna düşmesinden sonra, ekonomik ve sosyal yönlerden problem bölge haline gelmiştir. Çünkü şehrin bölünmesinin yanı sıra zamanla şehirle gerekli bağlantılarının kopmasına ve şehirselleşmenin yetersiz kalmasına sebep olmuştur.

Berlin Senatosu savaş sonrası yabancı işçilerin yaşadığı bu bölgenin yenilenmesini ve geliştirilerek yeniden kazanımı kararını almıştır. Konut inşaat yatırımlarının artırılması, donatıların değiştirilmesi için şehircilik fikir projesi düzenlemişlerdir. Buna göre, bir şehir parçasının iyileştirilmesinde, amaç ve stratejiler halkın katılımıyla belirlenecektir. Yarışmaya katılan çalışmalar, halkın katılımını sağlama konusunda özel olarak aşağıdaki teklifleri getirmişlerdir (Önal, 1994) :

- Bütün aktif gruplar, serbest gruplarda aktif olarak çalışan kimseler ve mevcut klüplerin üyeleri, halkın bilgi sahibi edilmesi ve aktifleştirilmesi için kazanılmalı.
- Aktif gruplar yaptıkları işleri kamuoyunu sunmalı, aktif olmayanların ilgisini uyandırmalı ve özendirilmeli.
- Reklamlarla yeni inisiyatif grupların kurulması desteklenmeli,
- Bölgede çeşitli aktiviteleri koruyan ve çalışmalarını destekleyen vakıf kurulmalı,

- Lokal çalışma grupları oluşturulmalı (blok, sokak, mahalle),
- Çevre düzeni planları ve bunların uygulamaları üzerine fikir veren 'ev sahipleri aksiyon grupları' oluşturularak ev sahipleri özendirilmeli,
- Kiracı-ev sahibi diyalogu geliştirilmeli,
- Bölge sakinleri konferans dizileri programı içinde, problem konularda bilgi sahibi edilerek kendi ihtiyaçlarını daha iyi fark edebilmeleri ve bunların giderilmesinde haklarını koruyabilmeleri sağlanmalı,
- Çevre çekilen fotoğraflarla ve filmlerle halka daha yakın tanıtılmalı,
- Gittikçe yaygınlaşan toplantılar düzenlenmeli,
- Halka sorunlu konularda fikir veren danışma merkezleri kurulmalı,
- Dilek kutuları konulmalı,
- Yayın organları, bölge sakinleri ve çalışma gruplarının görüşlerini ve sorunlarını gündeme getirerek bunların bölge politikasında dikkate alınması sağlanmalı,
- Halkın kendinin söz aldığı, kendi durumunu anlatabildiği semt gazeteleri aracılığıyla bölgedeki yenileme ve halkın ortak problemleri üzerine devamlı bilgi verilmeli,
- Gazete ilanlarıyla grup çalışmalarına çağrı yapılmalı veya çalışmalara dışarıdan katılacaklar arasında ilgi kurulmalı,
- Lokal grupların ve danışma merkezlerinin çalışmaları hakkında haberler verilmeli,
- Çeşitli konularda yarışlar (koşu, tavla, futbol), yarışmalar (cephe yenileme, renk ve resim aksiyonu, çevre düzenleme), eğlence geceleri, çeşitli aksiyonlar için haftalar, bölge sakini günleri, geziler düzenlenerek toplum birbirine kaynaştırılmalı ve bu yolla iş birliği sağlanmalı,
- Bölgeler arası kardeşlik ilişkileri kurulmalı,
- Kentsel değişikliklerin öncülüğü yapılarak halkın katılımı desteklenmeli, bölge sakinlerinin aktiviteleri için boş hacimler temin edilmelidir.

3.4.6 Yeniden Dönüştürülebilirlik

Genel olarak ekolojik mimarlıktan söz edilirken herhangi bir etkiyle orijinal halinden farklılaştırılan yapı, zaman ilerledikçe yeniden bir takım yenilikler ile bulunduğu çağa uydurulması ya da adapte edilmesi gerekebilir. Yapılan değişiklik, orijinal bina üzerinde en az kalıcı müdahaleler ile yapılmalıdır. Yapının orijinal hali korunup, bir başka döneme adapte edilebilmesi için uygulanacak dönüşüm tekniği ve eklerin yapının işleviyle ilişkili olması gerekmektedir. Sürdürülebilir bir yapı için tavsiye edilen ekolojik malzemelerle en az yapısal değişimin uygulanmasıdır.

4. HALİÇ

4.1 Tarihçe

Haliç, İstanbul Boğazı'nın Marmara denizi ağzına yakın kesiminde karalar içine 8 km. kadar sokulan deniz girintisidir. Çatalca Yarımadası'nın güneydoğu ucunda Boğaziçi girişinde kıyının oluşturduğu Haliç, İstanbul ve Beyoğlu platolarını birbirinden ayırır. Alibeyköy ve Kağıthane'nin derelerinin birleşmesiyle oluşan bir akarsu ağzının olduğu yerde, jeolojinin Buzul çağı adı verilen döneminin sonunda sular altında kalmasıyla meydana gelmiştir. Haliç bu oluşum şekliyle fiziki coğrafyada 'ria' terimiyle ifade edilen derin körfez (deniz istilasına uğramış vadi) tipinin en güzel örneklerinden biridir (Eyice, 1975).

Haliç'i günümüzde sınırlarıyla belirtmekte fayda vardır. Haliç kıyılarındaki semt ve bölgeleri sayarsak Sarayburnu ve Sirkeci'den başlayarak; Bahçekapı, Eminönü, Rüstempaşa, Yemiş İskelesi ve Küçükpazar, Unkapanı, Cibali, Küçük Mustafapaşa ve Ayakapı, Fener, Balat, Ayvansaray, Deftardar, Eyüp, Bahariye, Silahtarağa ve Haliç'in bitiminin batı kesimini oluşturan Alibeyköy, Kağıthane, Sütlüce, Halıcıoğlu, Hasköy, Kasımpaşa, Azapkapı, Perşembe Pazarı, Karaköy ve Galata'dır (İstanbul Ansiklopedisi).

Haliç'in genişliği, yukarı kısımlarda Eyüp hizasında 200 metre kadar iken aşağıya doğru bu genişlik artarak Cibali-Kasımpaşa arasında 700 metreye ulaşır. Aynı şekilde derinliği de yukarı kesimlerinde, Eminönü-Karaköy arasında 60 metre, Unkapı ile Azapkapı arasında 40 metre iken; gerek alüvyon birikmesi, gerekse kent atıkları nedeniyle Eyüp önlerinde sığlaşan hatta yer yer Bahariye veya Yılan adı verilen adaların yakınlarında 3 metreye kadar iner. Yapılan tespitler göre Haliç'in dibi 'V' biçimindedir. Dolayısıyla ortası derin olmakla beraber yanlarda yüzyılların getirdiği toprak birikimi çamur kaplı yamaçlar oluşturmuşlardır (Eyice, 1975).

Haliç'in Osmanlı öncesindeki adı antik Yunan mitolojisini esas alan efsanelere dayanır. Olimpos'un çapkınlıklarıyla ünlü tanrılar tanrısı Zeus, tanrılardan birinin kızı İo'yla olan kaçamağından sonra, onu karısı Hera'nın öcünden korumak için beyaz bir inek şekline sokar. İo, Kidaros (Alibeyköy) ve Barbisos (Kağıthane) dereleri arasındaki tepe üzerinde bir kız çocuğu doğurur ve ona Keroessa adını verir. Bu sebeple İo'nun kızı olan Keroessa'nın adı Haliç'in eski adı Keras'ın esası olmuştur. Keras'ın anlamı boynuz olduğu için, sözcüğün mitolojideki simgelerinden bereket boynuzundan geldiğini öne sürenler de vardır. Batılılar daha sonra bunu Khrysokeras'a (altın boynuz) çevirmiş olduklarında Haliç'in bütün batı dillerindeki yaygın adı bu olmuştur (Keskün, 2000).

Şekil 4.1 Haliç, Moltke 1852 (Kayra, 1990,s.110)

Haliç, ilk çağlardan itibaren çeşitli yerleşimlere ev sahipliği yapmıştır. İstanbul Silahtarağa'da Roma kalıntısı bir binanın temellerine ve izlerine rastlanmıştır. Kentin ilk surları sayılabilecek Septimus Severus Surları ise bugünkü Bahçekapı mevkiinden güneye doğru çıkacak şekilde inşa edilmiştir. 4.yüzyılda İmparator Constantinus, bugünkü Unkapanı'nın kuzeyinden başlayıp bir yay çizerek Samatya-Davutpaşa arasında, Marmara'ya kavuşan ve kendi adıyla bilinen surları ördürmüştür. 5.yüzyılda ise II.Teodosioskentini, artan barbar baskılarına karşı bugün de gördüğümüz kara sularını Yedikule ile Ayvansaray arasına yaptırırken (413), Haliç ve Marmara kıyılarına da deniz surlarını inşa ettirmiştir (439). Kara surlarının önündeki ikinci sur ve önündeki hendek ise 447'de Atilla'nın Teodosios'u haraç vermeye mecbur ederek Büyükçekmece'ye kadar yaklaştığı sırada yapılmıştır. 6.yüzyılda I.İustinianos zamanında Meryem'e ithaf edilmiş görkemli bir kilise ile iki küçük kilise daha yaptırılmıştır. Şehrin Haliç

tarafı surları 9.yüzyılda yeniden veya önemli ölçüde tamir görmüştür. Kapıları ve önlerinde iskeleleri olan bu surlar aralara kare şeklinde burçlarla takviye edilmiştir. Bunlardan Haliç üzerindeki surlarda 18 kapı bulunmaktadır (İstanbul Ansiklopedisi).

Ortaçağda Haliç, Akdeniz'in ve Yakın doğunun en önemli ve hareketli ticaret merkeziydi. Bizans döneminde Haliç kıyılarındaki mahalleler, sur kapıları ve iskeleler arkalarındaki kilise ve manastırlarla adlandırılıyordu. Bu dini tesislerin birkaçı günümüze kadar gelmiştir. Unkapanı'ndaki İsa Pantokratoros'un kilisesi olan Zeyrek Kilise Cami, Fatih'e yakın 9.yüzyılda kurulan Pantepopses Manastırı Kilisesi olan eski imaret cami, şimdiki Fatih Camii'nin yerinde, Bizans'ın Ayasofya'dan sonra ikinci büyük mabedi olan On İki Havari Kilisesi, Cibali'deki Theodosia Kilisesi olan Gül Cami, Çarşamba'da Pammakaristos Manastırı Kilisesi olan Fetiye Cami, Fener surlarındaki Panagiotissa Manastırı (Mongouliotissa), Karagümruk'deki Khora Manastırı, 1434'deki yangında yok olan Blakhernai Meryem Kilisesi, halen Ortodokslarca kullanılan Panagia tes Sudas Kilisesi, Aya Tekia Kilisesi olan Atik Mustafa Paşa Camii ve eski adı bilinmeyen bir Bizans şapeli olan Toklu İbrahim Dede Mescidi bunlardan bazılarıdır (Işıkkaya, 2002).

Haliç'in karşı yakasına Bizanslıların pek ilgi duymadıkları görülür. Daha sonra burası Cenova sömürgesi haline gelince Galata adını alır. Bugünkü Karaköy ile Tophane arasında surların hisar niteliğindeki önemli burcu olan Kastellion adıyla bilinen yer ile hemen kuzeyindeki Kentenariuos burcunun bulunduğu şimdiki Sirkeci arasında bir demir zincir bulunmaktaydı. Bu zincir, yüzyıllar boyu Bizans başkentine yönelik ele geçirme girişimlerinde, denizden Haliç'e girişleri önlemek açısından önemli bir güvenlik unsuru olmuştur (Haliç Dergisi, 2003).

Konstantinopolis kenti birçok kez kuşatılmış ama üç kez fethedilmiştir. Kentin düştüğü her üç durumda da, Haliç'ten yöneltilen deniz hücumu önemli rol oynamıştır. Bunların ilkinde Haçlı orduları 1203'de; ertesini yıl Latinler ve üçüncü olarak II. Mehmet (Fatih) kenti 1453'de fethedebilmişlerdir. Osmanlı orduları her ne kadar şehre kara surlarından girdilerse de, önce Haliç'in kontrolü, karadan döşenen yağlı kazıklar üzerinden indirilen Osmanlı donanması ile sağlanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti ve tarihi ticaret yollarının üzerindeki bir kent olarak İstanbul, imparatorluğun gücüne uygun bir biçimde yüzyıllar boyunca Haliç'in hem önemli bir liman, hem de önemli bir donanma üssü olmasına yol açmıştır. Aslında Osmanlı Beyliği'nin Gelibolu'da bir tersanesi vardı ancak Fatih Sultan Mehmet, güçlü bir donanmaya sahip olmak ve korsan gemilerine karşı üstünlük kazanmak için, Haliç'te bir tersane kurulmasını istemiştir. Tersanenin kurulmasından sonra Haliç'in kuzey yakasında Kasımpaşa ve Hasköy'de denizcilikle ilgili birçok yapı yapılmıştır. Fatih Sultan Mehmet

saltanatı sırasında İstanbul'a Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelen Türkler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler yerleştirilmiştir. Bunlar özellikle Haliç sahillerine ve onlara bakan yamaçlara, Beyazıt ile Aksaray çevresine yerleştirilmişlerdir. Haliç'te Eyüp, sur dışındaki ilk Müslüman yerleşimi olup, Rumlar Fener bölgesine, Yahudiler Balat ve Hasköy bölgelerine yerleşmişlerdir. Kanuni devrinde ve onu takip eden dönemlerde Haliç sırtları ve özellikle Eyüp dini yapılarla bezenmiştir. İslam dünyasının önemli merkezlerinden olan Eyüp, bu toplumsal-kültürel kökene dayalı bir yapılanmayı yansıtmaktadır. Eyüp semtinin bu dinsel özelliği Şark mistizmine ilgi duyan batılı seyyah ve yazarların ilgisini çekmiştir. Pierre Loti bunlardan biridir.

Şehrin ticaret bölgesi, Sirkeci ve Unkapanı arasında gelişmiştir. Gümrük emini makamı olan Eminönü'den itibaren Yemişkapanı, Unkapanı, Odun iskelesi gibi bölgeler deniz yoluyla gelen malların boşaltılıp ambarlandığı, işlenip satıldığı merkezler olmuşlardır. Haliç'in Türk döneminde bir liman, ticaret ve gemi tezgahları bölgesi, aynı zamanda ticaret ve savaş gemilerinin demir yeri olmasının yanı sıra bilhassa üst kesimi itibariyle şehir halkının açık havaya ve doğaya ulaşabildiği şehrin bölgesiydi (Köksal, 1996).

İstanbul'un geleneksel kent özellikleri 18.yüzyıla kadar temelde değişmemiştir. 18.yüzyılın genel gelişmesini karakterize eden eğilim, şehrin Boğaziçi ve Haliç'i kendi bünyesine organik olarak entegre etmesidir. Bu yüzyıl içinde gelişen sur dışı yerleşim noktaları, Haliç, Boğaz ve Üsküdar'dır. 18.yüzyılın diğer bir karakteristiği Fransız saray bahçelerinden esinlenen bir mimari düzen fikrinin şehir yaşantısına girmesidir. Sokakların özelliği değişmemiş, sıkışık yerleşme dokusu 19.yüzyıl başlarında da avlulardaki yeşillerle birlikte Türk kentinin özelliği olarak devam etmiştir. Bu bir toplumsal alışkanlıktır ancak sahil sarayları gibi yeni bina türleri, özellikle Haliç gibi bölgelerde, kent ölçeğinin bir ölçüde değişmesine neden olmuştur (Keskün, 2000).

1721-1722'de Saadabad kompleksinin temelini atılması ile Haliç'te büyük bir imar hareketi başlamıştır. Hasköy-Sütlüce, Alibeyköy ve Kağıthane derelerinin çevresinde pek çok yalı, kasır ve yazlık saraylar yapılmıştır. Aynalıkavak Sarayı, Karaağaç Kasrı, Haliç Sahil Sarayı bunlardan bazılarıdır. Ünlü Lale devrinin Saadabad'ı Kağıthane mesiresi, dillere destan Saadabad Kasrı, mermerden yapılmış setlerden şelaleler halinde akan ve Cetvel-i sim olarak nitelenen Kağıthane deresi, 18.yüzyılının hemen başında devrin güzellikleridir (Irmak, 2003).

Şekil 4.2 I. Saadabad Sarayı ve Kağıthane Mesiresi, 1790 (Haliç, 2003)

Haliç'in iki kıyısında bağlantı, sahillerde bulunan çok sayıda iskeleler arasında işleyerek iki yakayı bağlayan, 'perime' denilen iki ucu sivri, ancak dibine oturulabilen, gayet hafif kayıklarla sağlanıyordu. Bu zarif biçimli, bazı yerlerinde altın yıldızlı tekneler, 19.yüzyıl sonlarına kadar kullanılmıştır. 19.yüzyılın ikinci yarısında Haliç kıyılarında kayıkçılık devam etmekle birlikte Haliç iskeleleri arasında yolcu taşıyan küçük vapurlar da seferlerine başlamışlardır. Haliç üzerindeki ilk köprü II. Mahmut döneminde (1808-1839) Kasımpaşa ile Unkapanı arasında kurulmuştu. 1836 tarihli bu ahşap strüktürlü Hayratiye Köprüsü, 1845 tarihli yine ahşap strüktürlü Karaköy-Eminönü arasındaki köprü ve 1863 tarihli ikinci Karaköy köprüsü Haliç tersanelerinde yapılmıştır (Eyice, 1975).

Haliç'in tarihte hem iskan hem de işyeri bölgesi olan İstanbul yakası kuzey rüzgarlarına açık olduğundan, oralarda çıkan yangınlar kolayca yamaçtaki semtlere yayılırdı. 1539 Zindankapı, 1569 ve 1606 Eminönü'deki Yahudi mahallesinde, 1633 Cibali, 1640 Balat, 1653 Odunkapı, 1707 Eyüp, 1718 Cibali, 1721 Küçük Mustafapaşa ve Balat, 1729 Balat, 1750 Küçükpazar, 1833 Balat, 1908 Çırçır, 1918 Yavuz Selim yangınları Haliç'in en ünlü yangınlarıdır (İstanbul Ansiklopedisi).

Osmanlı tarihinde Haliç'te görülen önemli bir tabiat olayı da suyun donmasıdır. 1621, 1755, 1771-1772, tarihinde Haliç suyunun donduğu söylenir. Cumhuriyet döneminde ise 1928 ve

1953 'de Haliç'in suyu donmuştur (İstanbul Ansiklopedisi).

1977 yılında Prof. Dr. Semih Tezcan 'ın direktörlüğünde 18 kişilik uzmanlar grubu tarafından 'Haliç Master Planı ve Uygulama Programı Kesin Raporu'na ' göre Haliç'te; Sepetçiler Kasrı, Yalı Köşkü, Yeni Camii Külliyesi ve Mısır Çarşısı, Rüstem Paşa Camii, Süleymaniye Külliyesi, Şehzadebaşı Külliyesi, Valens (Bozdoğan) Su Kemerli, Hacı Kadir Camii, Şebsefa Hatun Camii, Fatih Külliyesi, Gül Camii, Sultan Selim Camii ve Külliyesi, Ferruh Kethuda Camii, Kariye Camii, Tekfur Sarayı, Yatağan Camii, Aya Tekla Camii, Ivaz Efendi Camii, Anemas Zindanı, Defterdar Camii, Cezari Kasım Camii, Silahi Camii, Zal Mahmut Paşa Camii ve Külliyesi, Eyüp Sultan Külliyesi, Piyer Loti Kahvesi, Saadabad Sarayı, İmrahor Köşkü, Halıcioğlu Camii, Eski Tersane Sarayları, Taşkızak Tersanesi, Aynalıkavak Kasrı, Kaptanpaşa Camii, Camialtı Tersanesi, Azapkapı Camii, Galata Bedesteni, Rüstempaşa Hanı, Arap Camii ve Galata Kulesi yapıları korunacak yapılar olarak tescil edilmişleridir (Keskün, 2000).

4.2 Haliç'in Önemi

Haliç çok eski tarihlerden beri gerek Türk toplumu gerekse diğer yabancı toplumlar için önemli bir bölge olmuştur. Tarihsel süreç içinde, önemli bir liman, askeri donanma merkezi, gezi ve mesire alanları, ülkenin ilk sanayileşme hareketlerinin merkezi olması nedeniyle gerekli ilgiyi ve korumayı hak etmektedir. Bütün bunların yanında, şehir merkezlerine yakınlığı, su ile ilişkisi ve konut potansiyeli de yerleşim için oldukça uygundur.

Bütün bu Haliç'in değerleri, kontrolsüz sanayileşme, göç, kirlilik ve yönetim problemlerinden dolayı görünmez olmuştur. Bu bağlamda, bölgenin taşıdığı tarihsel, sosyal ve kültürel potansiyelinin yeniden ortaya çıkarılması ve 'Altın Boynuz' adının yeniden kullanılması amacıyla kentsel dönüşümü hedeflenmiştir.

Haliç bölgesindeki hedeflenen ve gerçekleştirilen değişim, bir kentsel dönüşüm projesidir. Bu proje büyük ölçekten daha küçük ölçeklere kadar bir çok değişim ve dönüşümü kendi içinde barındırır. Bu çalışmalar, Büyük Şehir Belediyesinde 1980'li yıllarda başlayan kıyı temizleme projesiyle başlamıştır. Bu süreçte Haliç'in belirli referans noktalarında kullanılmayan, boş eski sanayi yapılarının Haliç Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında yenilenerek farklı işlevlerle yeniden sosyal, kültürel ve ticari hayata katılımı hedeflenmiştir. Bu proje, hem İstanbul'a hem bölge insanına yeni mekanlar ve yaşantılar kazandıracaktır. Kentsel dönüşümün bir alt basamağındaki bu yapıların her biri, buldukları çevreleri yeni işlevlerle değiştirecek ve dönüştürecektir. Bu değişim, bölge insanının ihtiyaçlarını karşılamak için şehrin başka taraflarına yığılmasını önleyip, dışarıdan bölgeye gelen ziyaretçilerle bölgenin

turizm ve kültür potansiyelini sağlayacaktır. Bu çalışmalar, kıt olan kaynakların kullanımı ile ekolojik bir yaklaşımı; bölgenin, ülke sanayileşmesindeki önemi ve yeri açısından da gelecek kuşaklara taşınması gereken tarihsel mirası ile sürdürülebilir bir çevreyi tanımlar.

4.3 Haliç'in Problemleri

Haliç'in İstanbul Limanı'nın doğal bir uzantısı olmasının yarattığı etkisinin yanında, Fatih Sultan Mehmet'in Kasımpaşa'da kurduğu ilk tersane, daha sonra bu kıyılarda sanayi kullanımlarının yerleşmesinde çekirdek teşkil etmiştir. İlk sanayi tesisleri de, 19.yüzyılda, mevcut tersane tesislerinin gelişmesine bağlı olarak daha ziyade askeri ihtiyaçları karşılamak üzere kurulan fabrikalar olmuştur.

Haliç'te 1828'de alınan bir kararla Eyüp'te Feshane, daha sonra da gıda ve mensucat sanayileri ile matbaalar da bu bölgede faaliyete başlamışlardır. Haliç, üzerinde iki yakayı bağlayan köprülerin yapımı, arkasından ahşap yelkenli gemilerin yerini saç tekneli buharlı vapurların alması ile romantik görüntüsü değişmiş; tersane, yeni teknik şartlara uyarken Haliç'in kıyılarında fabrikalar, atölyeler ile küçük endüstri merkezleri doğmuştur. Böylece bölgenin bir gezi ve eğlence yeri olma özelliği bütünüyle ortadan kalkmıştır. 1880'li yıllarda Cibali'de bir tütün fabrikası üretime başlamıştır. 1913'de Silahtarağa Elektrik Santrali kurulmuş ve tersanelerle birlikte tekstil sanayisinin de Haliç'te yerleşmesi doğrultusunda kararlar alınmıştır. Cumhuriyet dönemi başlarında ise Unkapanı Hal Tesisleri ve mezbaha tesisleri kurulmuştur. 19.yüzyıl sonlarına kadar Haliç'in doğal güzelliği büyük ölçüde korunmuş ise de 1923 yılında kurulan mezbaha ile başlayan sanayi yerleşmelerin olumsuz etkileri sonucunda Haliç adeta ölü bir su kanalı haline dönüşmüştür (Tezcan, 1976).

1932 yılında İstanbul'un planlama sorunu ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Kendi ülkelerinde isim yapmış üç şehirci, Alfred Agache, Herman Elgötz ve H.Lambert İstanbul'a davet edilmiştir. Kendilerinden İstanbul'un planlaması ile ilgili raporlar istenmiştir. Bu çalışmalardan, şehrin gelişmesine yön verecek düzeyde bir çözüm elde edilemediğinden 1935 yılında Prof. Martin Wagner, 1936 yılında ise Prof. Henri Prost İstanbul kenti planlama çalışmalarını yönetmesi için davet edilmişlerdir. Fransız Henri Prost'un Kağıthane vadisini sanayi bölgesi olarak tavsiyesi de Haliç'in geleceği için büyük ölçüde etkili olmuştur. Çağın gerektirdiği değişikliklerin bir kısmı çeşitli tahriplere yol açmış, bilhassa mezbaha ile mermer fabrikalarının atıkları deniz suyunun renginin değişmesine ve dibinin dolmasına sebep olmuştur. Bu arada Haliç'in muhtelif yerlerinde hurda gemilerin sökülme tezgahlarının kurulması, köhne vapurların bunların önlerinde yıllarca batık halinde kalması da buraya büyük

ölçüde zarar vermiştir (Keskün, 2000)

Haliç'in bir başka problemi kendi doğal yapısıdır. Bu sorun, Haliç'i besleyen Kağıthane ve Alibeyköy derelerinin taşıdığı alüvyonların Haliç'in dibini doldurması ve suyu sığlaştırmasıdır. Bu problemin çözümü için belirli zaman dilimlerinde Haliç'in taranması gerekmektedir (Eyice, 1975).

Haliç'in sorunlarının değişen zamanda hem kendi doğal yapısı, hem iki yaka arasında kurulan köprülerin Haliç boyunca suyun akışını ve teknelerin ulaşımını engellemesi ve tersanelerle başlayan sanayileşme ile ilgili olduğu bilinmektedir. Bütün bu nedenlerden dolayı Haliç, taşıdığı potansiyeli İstanbul'a yakışır bir şekilde kullanamamaktadır. Ancak sorun çözümsüz değildir

4.4 Haliç Projeleri

İstanbul Büyük Şehir Belediyesi tarafından kentsel dönüşümü 'Kültür ve Sanat Vadisi' olarak düşünülen Haliç için birçok sayıda proje planlanmıştır. 30 Ekim 2000 tarihinde resmen kurulan Haliç Belediyeler Birliği, Haliç'i çevreleyen Beyoğlu, Eminönü, Fatih, Eyüp, Kağıthane Belediyeleri ile İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bölgenin altyapı, planlama, konut, finansman, kent yönetimi, kentsel, sosyal, kültürel, ve iktisadi girişimler, tüketicinin korunması ve tüketimin düzenlenmesi, çevre sorunlarının çözümü, turizm, rekreasyon, kentsel kültür ve sanat hizmetlerini gidermek ve bölgenin tanıtımını yapmak üzere kurulmuştur. Görev alanı içinde tarihi ve yapay çevreyi, su kaynaklarını ve orman varlığını korumak için her tür teşebbüste bulunur. Haliç Belediye Birliği'nin anayasal ve yasal dayanaklarını ise, Anayasanın 27. maddesi, belediye kanununun madde 1, madde 133, madde 138 ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediye kanununun 25. maddesinden alır (Haliç, 2003).

Birliğin bir kısmı uygulanmış, bir kısmı da yapılması düşünülen projeleri vardır. Aşağıda uygulaması tamamlanmış projeler yer almaktadır;

- Sahil şeridinin çeşitli ölçekteki küçük atölyelerden temizlenmesi ve yeşil bir bant oluşturularak kamu kullanımına açılması,
- Haliç'te kullanılmayan boş sanayi yapılarının özel sektör ve kurumlara tahsis edilerek yapıların bakımlarının yapılması ve yeni işlevlerle kullanıma açılmaları,
- Haliç'te kültürel, sanatsal ve sportif organizasyonlar ile bölgeye ilgi çekme (eski galata köprüsündeki tiyatro festivali, atletizm yarışmaları, sürat teknesi yarışmaları, kürek yarışları)

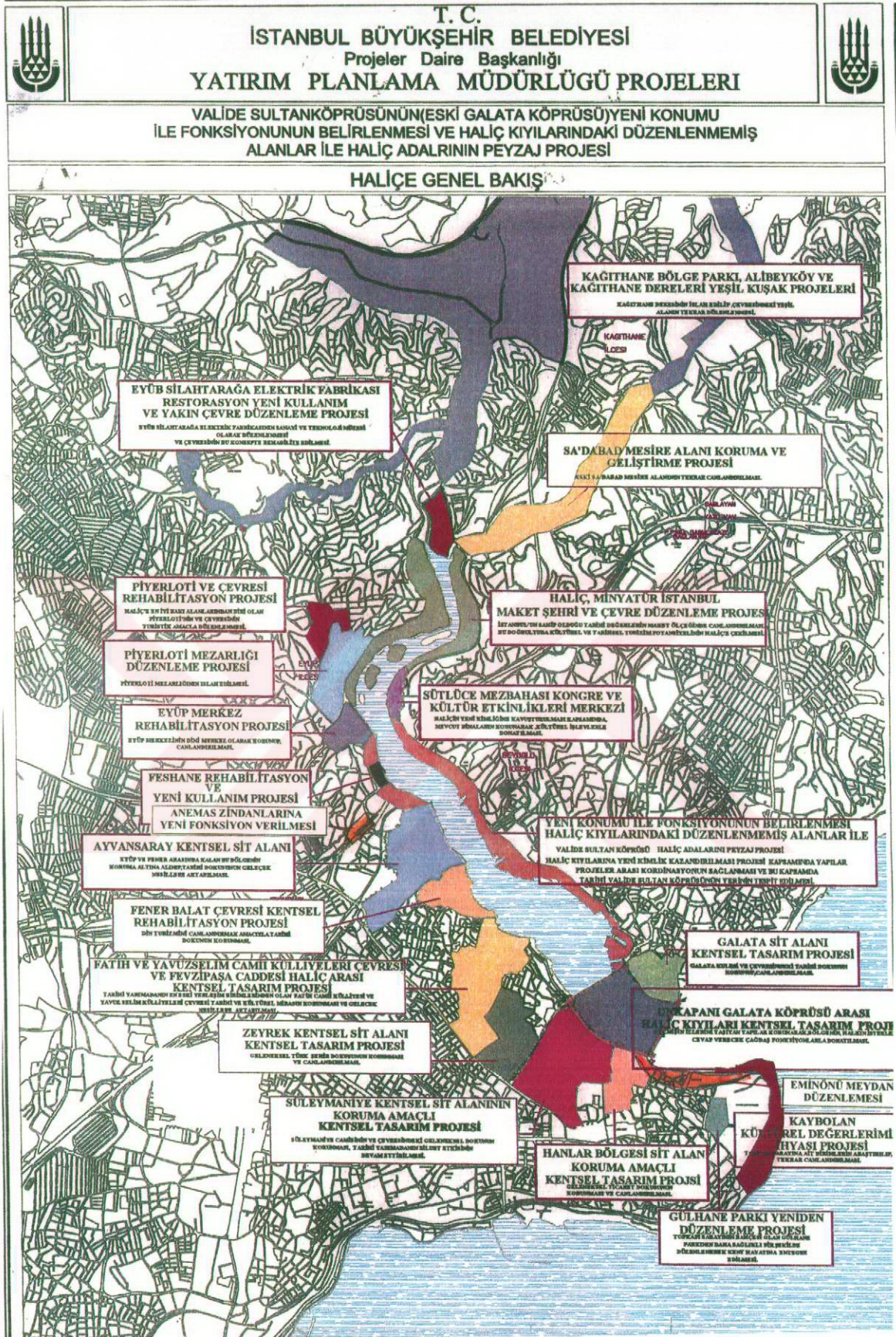
- Haliç Sütluce'de Türkiye'nin ilk maket parkı Miniaturk'ün yapımı,

Birliğin bazı projelerinin de başlangıcı yapılmış ve halen devam eden projeleri de bulunur:

- Haliç adaları (yılan adaları) ve kıyı düzenlemesi,
- Saadabad projeleri,
- Alibeyköy ve Kağıthane derelerinin ıslahı,
- Teleferik projesi,
- Eminönü Gülhane Parkı yeniden düzenleme projesi,
- Kağıthane Çadır Köşkü (Haliç, 2003),

Haliç'te önerisi yapılan bazı projelerde bulunmaktadır;

- Haliç'in iki yakası arasında kurulan, duba üzerinde yüzdürülen köprülerin; gerek suyun akışını gerekse Haliç boyunca deniz taşıtlarının geçişine engel teşkil etmesi sorunudur. Bu problem çok amaçlı bir tasarım çalışması ile çözebilir. Haliç suyunun geçişine karışmayan, altından deniz taşıtlarının rahatça geçebildiği, tek açıklıklı köprü tasarımlarıdır. Bugünkü hantal ve estetikten uzak olan köprüler yerine, daha işlevsel ve estetik köprü tasarımları, kaybolmak üzere olan Haliç'in deniz ulaşımını canlandırabilir. Bu sayede işlevlerini kaybetmiş, kullanılmayan Haliç iskelelerine de işlevlerini geri kazandırmak mümkün olabilir.
- İskeleler ile beraber vapur tiplerinin de geliştirilmesi; çok mürettebatlı eski vapurların yerine, bir kaptan ve bir çımacının hizmet verdiği daha küçük yolcu vapurlarının kullanılması gerekmektedir.
- Çeşitli sanayi kuruluşlarının Haliç'i kullanmaları, atıklarını boşaltmaları, kullandığı malzemelerin her an tehlike teşkil edebilecek kimyasal özellikleri olması sebebiyle engellenmelidir ve daha uygun alanlara taşınmalıdır. Haliç'in bugünkü haline gelmesinin sebeplerinden biri olan bu sanayi tesislerinin yeni Haliç planında da etkili olması, değişimin merkez noktalarını oluşturması ilginç bir yaklaşımdır.
- Haliç'in kara ile bitişindeki Alibeyköy ve Kağıthane derelerinin ıslahı ile Haliç'in kirletilmesi önlenebilir,
- Haliç Araştırma Merkezi, Haliç marinası, Haliç çevresinde raylı sistem projeleri yapılması düşünülen projelerdir.

Şekil 4.3 Halic Projeleri (Yatırım Planlama Müdürlüğü, 2001)

Bunların dışında yapımı daha önceleri düşünölen ancak çeşitli sebeplerden uygulanması gerçekleşmemiş projeler de vardır;

- Boğaz suyu ve Haliç suyunun arasındaki seviye farkı kullanılarak birbirine yer altından bağlanması ile Haliç suyuna akıntı sağlanması şeklindeydi. Büyükdere civarından yer altına döşenecek bir kanalla Haliç'in ucundan Boğaz suyunu boşaltmak ve buradan elektrik elde etmek mümkün olabilecekti. Ancak çeşitli sebeplerden dolayı uygulanamamıştır.

5. HALIÇ'TEKİ DÖNÜŞÜM PROJELERİ ve DEĞERLENDİRMELERİ

5.1 Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası - Kadir Has Üniversitesi

Bu fabrika 1884 yılında Honsep Aznavur ve Alexandra Vallaury tarafından tasarlanıp, döneminin ticaret, ölçüm, fiyatlandırma ve dağıtım yapılan önemli yerleşimlerinden Unkapanı bölgesinde inşa edilmiştir. 40000 m² kapalı alan 2500 çalışanı ile erken endüstri dönemi kültür mirasının önemli yapılarından biridir. Yapı bir fabrika olarak tasarlanmış, kat planlarında geniş mekanlar elde etmek amaçlanmıştır. Bu nedenle de modüler sistem kabul edilmiştir. Dönemin yansıması olarak, yapıda sanayi dönemi sonrası Batılı devletlerde kullanılan tuğla, demir, pik döküm, cam gibi malzemeler kullanılmıştır. Cephede neo klasik bir üslup ile kagir olan dış duvarların arkasında, asıl taşıyıcı olan I profiller ya da dar kesitli döküm sütunlardır. Modüler sistemde yer alan bu elemanlar birbirine I profil kirişlerle bağlanırlar. İç ve dış duvarlarda klasik Osmanlı tuğlasından farklı tuğlalar kullanılmıştır ve I profillerle takviye edilmiştir. Tavan ise, I profil kirişlere dik doğrultudaki volta döşemeyle geçilir (Alioğlu-Alper, 2001).

Kurulduğu yıllardan itibaren fabrikada, çok sayıda işçi çevre bölgelerde yaşamaktadır. Ayrıca kadın işçi sayısı da oldukça fazladır. Bu sayede, bölgedeki halk için, ekonomik olarak gelir kaynağı sağlanmış ve kadının toplumdaki rolünün değişmesine katkıda bulunmuştur. Yine fabrika bünyesinde bulunan Cibali kreşi, o zamanda işçi hakları çerçevesinde kazanılmış ve fabrika için bir övünç kaynağı olmuştur. Bu kreşin bölgedeki çocukların eğitiminde büyük katkıları olmuştur. 1948'de 'İktisadi Yürüyüş'te yer alan bir yazıda 'bu fabrikanın içtimai yardım ve çocuk kreşi memleketteki şöhretini muhafaza etmektedir. 16 yataklı reviri, eczanesi, laboratuvarı, ve her alanda bilgili doktorları ile Cibali işletmesi yıllardan beri buraya emek veren müdür Sami Sunal'a ve arkadaşlarına manevi bir haz bahşedilecek haldedir' övgüsü ile yapının nasıl bir etki yarattığı görülmektedir (Doğruel, 1999).

1995 yılında boşaltılan yapı, 29 yıllığına Kadir Has Üniversitesine kiralanmıştır. Yapının üniversite olarak hizmet vermesinin, kamu yararı, İstanbul'un genel koruma planlaması ve de kompleksin tek yapı ölçeğinde korunabilmesi açısından doğru olduğu düşünülmektedir.

Yapımı 19.yüzyıl sonunda yapılmış olan dönemin üslup, malzeme ve teknolojik özelliklerini taşıyan bölümlerinin yıkılmadan kullanımı, gelişi güzel, niteliksiz eklerin temizlenmesi, bünyenin güçlendirilmesi, olası deprem karşısındaki yapısal davranışının incelenmesi gerekli teknik tesisat ve donanımının hazırlanması restorasyon yapılırken göz önüne alınmıştır.

Yapı 2001-2002 öğretim yılından itibaren, Fen Bilimleri, İktisadi İdari Bilimler, Mühendislik

Fakültesi ve Meslek Yüksekokulları birimleri ile hizmet vermektedir. Yapının yanındaki tütün deposu da alınarak üniversiteye sanat bölümlerinin de eklenmesi planlanmaktadır. İnşaat halen sürmektedir.

5.1.1 Kadir Has Üniversitesi Değerlendirme Sonuçları

Yapının çevresinde (Haraççı Karamehmet Mahallesi) uygulanan anket çalışmalarında % 3 örneklemeyle 33 adet anket yapılmıştır. Yapılan gözlemlerde yapıların çoğunluğunun alt katları küçük ölçekteki atölyeler ve depolara tahsis edildiği görülmüştür. Bu yapılarda üst katların bakımsız ve harap durumda boş bırakıldığı; kullanılan durumlarda ise konut işlevi gördüğü belirlenmiştir. Bakımsız ve harap yapılardan bazıları, göç ile gelen bekar erkeklere yönelik bekar yurtları olarak kullanılmaktadır. İşyeri ve atölyelerin sayısı, bakımsız ve harap durumdaki konut stoku, bekar evlerinin yarattığı güvenlik ve emniyet problemleri bölgedeki konut sayısını olumsuz yönde etkilemektedir. Konut olarak kullanılan yapıdakilerle yapılan anketlerde, bölgenin tarihi değerleri ve ulaşım kolaylığı sebebiyle tercih edildiği belirlenmiştir. Çoğunluk ilköğretim mezunu olan çevre halkı, yapının bugünkü temiz ve bakımlı halinden memnun olmakla beraber yapının faaliyetlerine sınırlı şekilde katılabilmektedir. Yapıya özellikle kadınların ve üniversite çağındaki gençlerin ilgisi dikkat çekmektedir.

Bölgenin kendi yapısından kaynaklanan sorunlarının yanında, üniversite ile çevre arasında yaşanan sorunları da bulunmaktadır. Genel olarak çevrede güvenlik ve binaların bakımsızlığı en önemli problemdir. Atölye, depo ve ticari üretim mekanların çokluğu ise konut sayısını azaltmaktadır. Ayrıca göç sebebiyle İstanbul'a gelen bekar erkekler de buradaki sağlıksız bekar evlerinde kalmaktadır. Bölgenin eski kullanıcıları, bekar gruptan ve atölyelerden şikayetçidir. Geceleri güvenlik, sahil kesimindeki parkta ve mahalle aralarında büyük bir problemdir.

Yapının çevrede oluşturduğu bazı problemlerde aşağıda belirtilmiştir:

- Yeterli otopark alanının olmayışı sebebiyle ziyaretçiler, öğrenciler ve öğretim üyelerinin otomobillerini binanın çevresindeki mahalle arasındaki yollara bırakması,
- Yapının jeneratörünün çevre halkı işitsel olarak rahatsız etmesi ve gürültü,
- Yapının atık sularının sahile arıtma olmadan bırakılması,
- Sahildeki park aydınlatmalarının sağlanamaması ve güvenlik en başta gelen problemlerdir.

Çevrenin ihtiyaçları ise; bölgenin konut bölgesi olarak kullanılması için güvenlik, eğitim, sosyal ve kültürel faaliyetler, alt yapı ve çevre düzenlemeleri ile tarihi binaların bakımlarının yapılması şeklindedir. Çevre sakinlerinin yapıdan beklentileri ise; üniversitenin binanın yakın çevresini de düzenlemesidir. Uygulanan anket değerlendirmeleri Çizelge 5.1'de verilmiştir.

Çizelge 5.1 Kadir Has Üniversitesi ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları - 1

EĞİTİM DURUMU

	Frekans	Oran
İlköğretim	18	54,5
Lise	9	27,3
Üniversite	6	18,2
Toplam	33	100

YAŞ

	Frekans	Oran
18-25	5	15,2
25-35	10	30,3
35-50	14	42,4
50-65	4	12,1
Toplam	33	100

GELİR DURUMU

	Frekans	Oran
Asgari Ücretli	7	21
500 milyon	15	45
500 milyon- 1 milyar	6	18
1 - 1.5 milyar	4	12
2 milyar üzeri	1	3

Toplam 33 100

ÇOCUK SAYISI

	Frekans	Oran
Bir çocuk	7	21,2
İki çocuk	13	39,4
Üç çocuk	9	27,3
Çocuk yok	4	12,1
Toplam	33	100

OTURMA SÜRESİ

	Frekans	Oran
0-3 yıl	6	18,2
5 yıl - 10 yıl	9	27,3
10 yıl - 15 yıl	6	18,2
15 yıl - üzeri	12	36,4

OTURDUĞU YER

	Frekans	Oran
Fatih	21	63,6
Fener-Balat	3	9,1
Diğer	9	27,3
Toplam	33	100

NEREDEN GELİNDİĞİ

	Frekans	Oran
Karadeniz Bölgesi	6	18,2
İç Anadolu Bölgesi	4	12,1
Güneydoğu Bölgesi	12	36,4
Marmara Bölgesi	4	12,1
Burada doğdum	7	21,2

Toplam 33 100

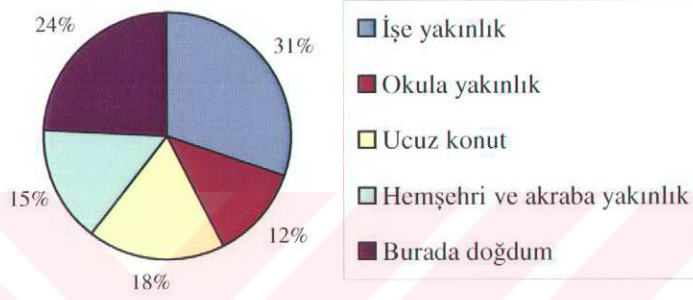
MÜLKİYET DURUMU

	Frekans	Oran
Sahip	14	42,4
Kiracı	19	57,6
Toplam	33	100

Çizelge 5.2 Kadir Has Üniversitesi ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları - 2

CEVREYİ TERCİH NEDENLERİ * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
İşe yakınlık	7	3	10
Okula yakınlık	3	1	4
Ucuz konut	4	2	6
Hemşehri ve akrabalara yakınlık	4	1	5
Burada doğdum	6	2	8
Toplam	24	9	33

Tercih Nedenleri**YAPIDA ÇEKİCİ GELEN MİMARİ ÖZELLİKLER**

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Bina cephesi	15	5	20
Binanın bahçesi	5	3	8
İç mekan	4	1	5
Toplam	24	9	33

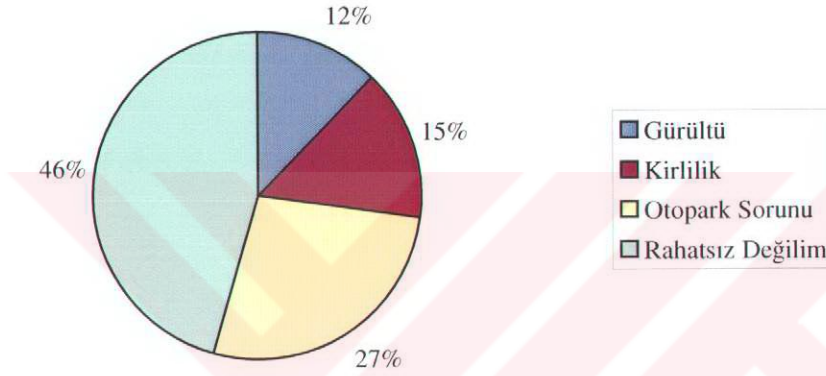
KULLANICILARIN BİNAYI ALGILAMA BİÇİMİ

	1	2	3	
Sıcak				Soğuk
Aydınlık				Karanlık
Küçük				Büyük
İtici				Çekici
Güvenli				Güvensiz
Basit				Karışık
Düzenli				Düzensiz
Hoşnut				Hoşnutsuz
Güzel				Çirkin

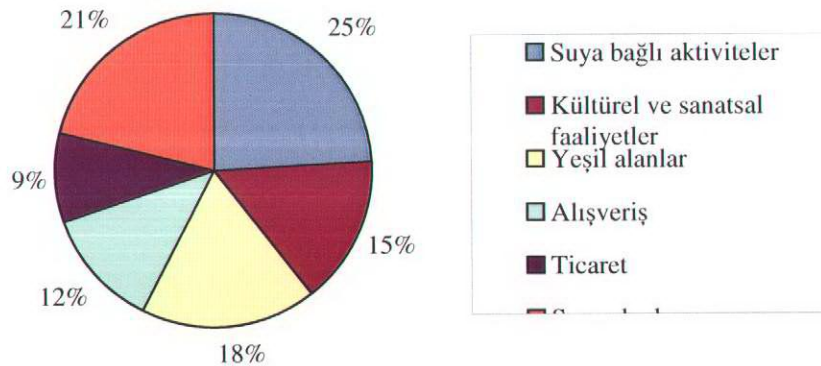
Çizelge 5.3 Kadir Has Üniversitesi ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları - 3

YAPIDA RAHATSIZLIK UNSURLARI * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Gürültü	2	2	4
Kirlilik	3	2	5
Otopark Sorunu	8	1	9
Rahatsız Değilim	11	4	15
Toplam	24	9	33

Rahatsızlık Unsurları**ÇEVREDE GELİŞTİRİLMESİ İSTENEN FAALİYETLER *****CİNSİYET**

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Suya bağlı aktiviteler	7	1	8
Kültürel ve sanatsal faaliyetler	4	1	5
Yeşil alanlar	3	3	6
Alışveriş	2	2	4
Ticaret	2	1	3
Spor alanları	6	1	7
Toplam	24	9	33

Geliştirilmesi İstenen Faaliyetler

Kadir Has Üniversitesi'nin bütün bir dönüşüm sürecinde yapılan uygulamalardan sorumlu olan mimarı Mehmet Alper ile yapılan görüşmede, öncelikli hedeflerinin yapıyı yormayacak işlevlerle, mümkün olan en az müdahale ile inşa edilmesi olduğunu belirtmiştir. Yapının geleneğinden gelen halkla birlikte olma fikrinden uzaklaşmadan, kendi eğitim ve kültür olanaklarını halkla paylaşmak, amaçlardan biridir. Önceki dönemlerde halka açılan ücretsiz bilgisayar ve üniversite hazırlık kursları, deniz tarafındaki spor alanlarının belediye ile yapılan ortak çalışma sonucunda çevre halkın hizmetine açılması, bölge ile ilgili çeşitli toplantılara, sergi ve fuarlara ücretsiz katılım yapının sağladıkları hizmetler olarak belirtilmiştir. Ayrıca, binanın fabrikadan üniversiteye dönüşümü sırasında fabrika zamanında kalan bütün kullanılmayan malzeme, eşya ve parçaların çevre halka karşılıksız dağıtıldığı söylenmiştir. Yapının dönüşümünde Kadir Has vakfının finansal desteği ve Fatih Belediyesi'nin yardımları da belirtilmiştir.

Mimar Mehmet Alper, yapının yanındaki deponun da restorasyonu ile güzel sanatlar fakültesinin hizmete girmesinden sonra Kadir Has Üniversitesi'nin faaliyetlerinin artacağını, üniversitenin altındaki sarnıcın müze haline getirme çalışmalarına başladıklarını, yakın çevredeki boş bir arazide kapalı bir spor tesisi yapılacağını da belirtmiştir.

Sonuç olarak yapılan anketler ve görüşmeler sonucunda, Kadir Has Üniversitesi dönüşüm projesinin başardıkları aşağıda sıralanmıştır;

- Üniversite yapısı fabrikaya kıyasla halkın beğenisine göre restore edilmiş ve yenilenmiştir.
- Belediye ile ortak olarak sahil kesiminde halkın kullanımına açık spor tesisleri yapılmıştır ve halk bundan faydalanmaktadır.
- Belirli zamanlarda bölge gençlerine ücretsiz üniversite hazırlık ve bilgisayar kursları düzenlenmiştir (Şekil 5.6).
- Haliç bölgesinde çeşitli organizasyonlarda aktif rol alarak Haliç'teki kültürel, sanatsal ve sportif aktivitelere sahip çıkmaktadır (Şekil 5.6).
- Bölgede dönüşümünden sonra, yapının işleviyle ilişkili öğrenci yurdu, kafe, internet evi,...vb. hizmetlerin bölgeye gelmesi ve medyanın ilgisinin artması sağlanmıştır. Buna bağlı olarak emlak ve arsa fiyatlarında artış gözlenmiştir.

Benzer bir örnek ise Bilgi Üniversitesi'nin Dolapdere kampüsü binasında ve çevresinde yaşanmıştır. Eski bir kamyon fabrikası yeniden işlevlendirilerek üniversite olarak kullanılmaya başlamış ve Dolapdere çevresinde benzer değişimler, etkileşimler yaşamıştır.

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİCİBALI- İSTANBUL

Mal Sahibi	: T.C Maliye Bakanlığı
Genel Koordinasyon ve Proje Yöneticisi	: Mehmet Alper
Mimari	: Mehmet Alper
Uygulama	: Mehmet Alper
Toplam İnşaat Alanı	: 35000 m ² kapalı alan, 10.500 m ² açık alan
İnşaat Tarihi	: 2001

Şekil 5.1 Kadir Has Üniversitesi Deniz Cephesi 1

Şekil 5.2 Kadir Has Üniversitesi Maketi

Şekil 5.3 Kadir Has Üniversitesi Deniz Cephesi 2

Şekil 5.4 Kadir Has Üniversitesi Arka Sokak

Şekil 5.5 Kadir Has Üniversitesi Bahçesi

Şekil 5.6 Kadir Has Üniversitesi Yan Cephesi

5.2 Feshane-i Amire - Feshane Kongre, Sergi ve Fuar Merkezi

Feshane, İstanbul'un Eyüp ilçesinin Defterdar semtinde 1835 yılında Osmanlı'nın önemli sanayi ürünleri olan çuha ve fesin temini için kurulmuş, yapı üretimi özelliğiyle de türünün ilk prefabrik çelik taşıyıcılı tekstil fabrikasıdır. Bina kolonlarının Belçika'da imal edilerek getirilmiş olması itibariyle de büyük önem taşımaktadır (Tasarım, 2000).

Sultan II.Mahmut tarafından batılılaşma anlamında gerçekleştirilen Osmanlı ordusundan ve memurundan başlayan kıyafet devrimi sonrasında, yeni kıyafetlerin sağlanmasında Feshane Dokuma Fabrikasının rolü büyük olmuştur. 1843-1851 yılları arasında İngiltere, Fransa ve Belçika'dan buharla işleyen iplik dokuma ve apre makineleri getirilerek bu imalathane dokuma fabrikasına dönüştürülmüştür. Feshane, 1866'da büyük bir yangın geçirmiş ve yangında buhar dairesi dışına fabrikanın tümü yanmıştır. 1868 'de aynı yerde inşa edilen fabrika 1877'de Bab-ı Seraski'nin yönetimine verilmiş ve 1921'e kadar Levazumat-ı Umumiye-i Askeriye emrinde çalıştırılmıştır. 1894-1916 yılları arasında tadilat görmüş ve genişletilerek yenilenmiştir. 1895 yılında Feshane'ye çırak yetiştirilmek üzere fabrika bünyesinde bir Sanayi Sübyan Mektebi açılmıştır. Böylece Feshane hem üretimiyle hem de kendi bünyesinde yetiştirdiği nitelikli iş gücüyle 1917'lere kadar askeriye'nin hizmetinde çalışmıştır. 1925'de askeri idareden Sanayi ve Meaddin Bankası'na devredilen, bankanın kurduğu Feshane Mensucat T.A.Ş. tarafından işletilmeye başlanmıştır. 1933 yılını takip eden 20 yıl fabrikanın gelişmesinin arttığı yıllardır. Bu sürecin Eyüp ilçesinin gelişmesine de katkısı olmuştur. 1937'de Sümerbank'a devredilen Feshane'nin adı Sümerbank Defterdar Yünlü Sanayi Müessesesi olmuştur. 1992 yılında Büyükşehir Belediyesi ve özel bir kuruluşun girişimiyle projesi ünlü İtalyan iç mimar Gae Aulenti tarafından gerçekleştirilen çağdaş el sanatları müzesine dönüştürülen Feshane binası; takip eden yıllarda Haliç tarafı cümle kapısı önünün sular altında kalması ve suların içerilere kadar girmesi nedeniyle kullanılamaz hale gelmiştir. Başlanan restorasyon çalışmaları da çıkan anlaşmazlık sebebiyle bitirilememiştir. Dolayısıyla 1986 yılında fabrikanın boşaltılmasıyla başlayan 12 yıllık süreçte çürümeye yüz tutan Feshane ancak 1998 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yeni proje kapsamında restorasyon çalışmalarını başlatmasıyla yaşama geçirilmiştir (İstanbul Dergisi, 2001).

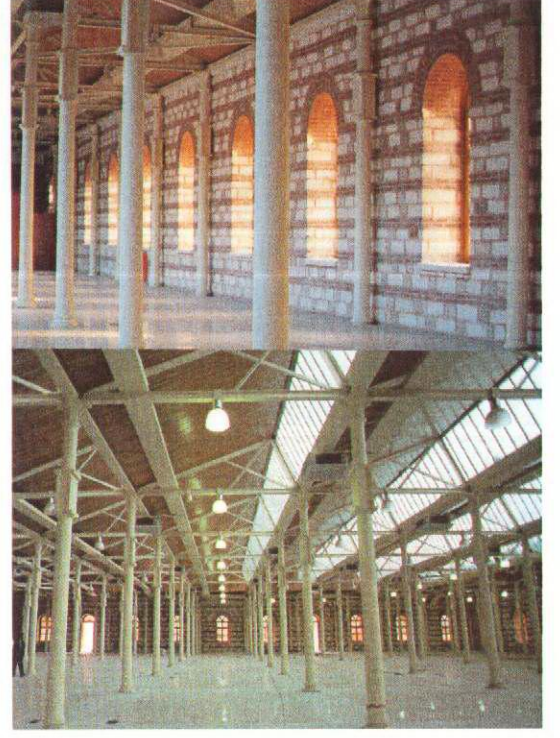
Projelendirme ve uygulama iki ana başlık üzerine oluşturulmuştur: Birincisi çalışmaların asıl hedefini oluşturan Feshane'nin restorasyon projesi, ikincisi ise Feshane binasının restorasyon sonraki yeni kullanıma yönelik işlevsel dönüşüm projesidir.

FESHANEEYÜP – İSTANBUL

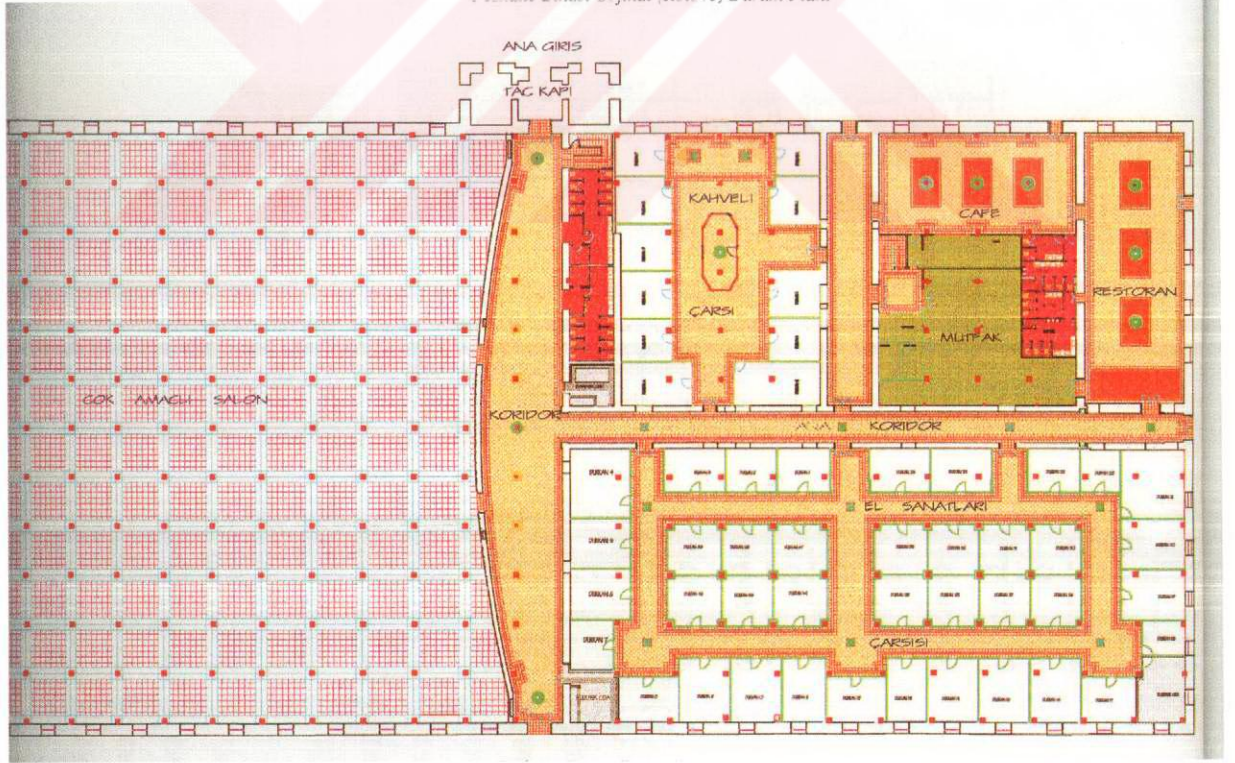
Mal Sahibi	: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Genel Koordinasyon ve Proje Yöneticisi	: Güryapı İnş.Taah.Tur.San. ve Dış Tic. A.Ş.
Mimari	: Mehmet Ekiz
Uygulama	: Mehmet Erbaş
Toplam İnşaat Alanı	: 56000 m ² açık alan bahçe, 8000 m ² kapalı alan
İnşaat Tarihi	: 1998

Şekil 5.8 Feshane Genel Görünüş

Şekil 5.9 Feshane Girişi ve İç Mekan

Şekil 5.10 Feshane Binası Zemin Kat Döşeme Planı (Tasarım, 2000)

Eski kaynaklardan Feshane ile ilgili edinilen bilgiler özellikle yapının kullanım dönüşümünü geçmişten günümüze taşıyan kronolojik tarihçesinin oluşmasına ve gelecekteki işlev dönüşümü kararlarının verilmesine ışık tutmuştur. Bu çalışmalara belli bir ölçekte anket araştırmaları da eklenerek dönüşüm kararları pekiştirilmiştir (Tasarım, 2000).

Feshane restorasyon projelerinin hazırlanmasında Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından 1992 yılında onaylanmış olan restitüsyon projeleri kullanılmıştır. İlk olarak bina içerisinde restitüsyon projesine uymayan, aynı zamanda yapının orijinal kolon ve duvarlarını gizleyen ilave bölüntülerin ve kaplamaların sökülmesiyle başlamıştır. Binanın karakteristik olan döküm kolonları ortaya çıkarılmış, duvar yüzeyleri orijinal hale getirilmiştir. Çelik çatı konstrüksiyon ve Belçika yapımı döküm kolonlar bir iki yer dışında tamamen sağlam bulunmuştur. Fakat bazı kolonlardaki yatmalar ve çelik taşıyıcılardaki bükülmeler sebebiyle orijinal kesitlerine göre yenileme tatbik edilmiştir. Feshane'nin tamamının ahşap olan iç çatı kaplamaları son derece harap halde iken orijinaline uygun olarak yenilenmiştir. Binanın tamamen yok olmuş iç kapıları da orijinallerine uygun olarak sert ağaçtan imal edilmiştir. Feshane'nin dış cephesinde beton yapılmış tüm söveler orijinaline uygun olarak küfeki taşından yapılarak yerlerine konulmuştur (Tasarım, 2000).

Yapıya kazandırılacak yeni işlevin binanın karakteriyle uyumu, mekan bütünlüğünü bozmayacak tasarım yapılması, bu tasarımın kent ve bölge ölçeğindeki sosyal-kültürel ihtiyacı ve aynı ölçekte kazandıracakları projelendirmenin esaslarını oluşturmuştur. Tasarım sürecine yapının içerisine yerleştirilecek fonksiyonların araştırılmasıyla başlanmıştır. Brüt 8000 m² kapalı alana sahip olan binada 7570 m² net alan kullanılmaktadır. Bina yalın haliyle farklı m²lerde beş ana mekandan oluşmaktadır. Dolayısıyla birinci öncelik Feshane'nin restorasyon ve orijinal yapının yeni işlevi içerisinde sergilenmesi proje kararı olarak verilip, bu mekanların büyüklükleri ve birbiriyle olan ilişkilerine göre fonksiyonlar seçilmiştir. Bu doğrultuda yöntem olarak, fonksiyona göre mekan oluşturmak yerine mekanlara göre fonksiyon arayışı tasarımı yönlendirmiş, mekanlarda maksimum ölçüde taşınamaz bölüntüler kullanılmamış, genişletme yapılmamış, orijinal mekan büyüklükleri korunmuştur (Tasarım, 2000).

Tasarımda 2421 m²lik alan el sanatları çarşısı ve kahveli çarşı olarak değerlendirilmiştir. Böyle bir işlevin yer almasının sebebi, günümüzde teknolojinin gölgesinde kalmaya başlayan çeşitli konulardaki Türk el sanatlarımızı ve zanaatlarımızı genç nesle tanıtılabilmek ve aktarabilmektir. Yapılaa anketlerde Feshane'nin el sanatları çarşısı olması dışında müze olarak kullanılması ikinci yaygın fikirdir. Ancak bir müzenin elektro-mekanik, güvenlik, koleksiyon, finansman

ihtiyaçlarının ağır ve yoğun şartlar getireceği ve Feshane binasının mekan bütünlüğüne, estetiğine zarar verme ihtimali sebebiyle bundan vazgeçilmiştir (Tasarım, 2000).

Mekan sergi, fuar, konser, müzayede, kongre ve çeşitli davetler gibi farklı işlevleri kapsayacak şekilde tasarlanmış, altyapı ve konfor donanımları farklı fonksiyonları işletebilecek kapasitede düşünülmüştür. Feshane binası için içeride ve dışarıdaki tüm fonksiyonlara yönelik çalışmalar ve imalatlar yapılırken birinci olarak binanın orijinal duvarlarına, çelik kiriş ve kolonlarına, kapı ve pencerelerine zarar verilmemesi esas alınmıştır.

Eyüp Feshane binasının 56000 m² bahçesi peyzaj çalışmasıyla çevre düzenlemesi kapsamında ele alınmıştır. Bu alanın 18000m²'si Feshane'deki katılımcılara yönelik otopark olarak, geri kalanı ise, Feshane'nin çevresine ve Eyüp, sahiline canlılık katmak amacıyla yürüme yolları, seyir ve dinlenme bölümleri, çocuk parkı, bahçe, restoran gibi destek üniteleri tasarlanmıştır. Ayrıca Feshane'nin önüne, denizyoluyla ulaşımı sağlamak için bir iskele yapılmıştır (**kaynak**).

Şu anda özel bir kuruluş tarafından çeşitli sosyal etkinlikler için ticari amaçla işletilen Feshane binasının, Haliç Belediyeler Birliği'ne devredilmesi yönünde çalışmalar vardır. Bu devir gerçekleştiği takdirde Haliç ve Haliç havzasıyla ilgili geniş çaplı bir araştırma ve kültür merkezi oluşturularak, Haliç'te sosyal ve kültürel hayatın canlanması ile Haliç turizmine katkı sunulması düşünülmektedir.

5.2.1 Feshane Binası Değerlendirme Sonuçları

Yapının çevresinde uygulanan anket çalışmalarında (Nişanca mahallesi) % 1 örneklemeyle 27 adet anket yapılmıştır. Yapılan anketlerde bölgenin genel olarak en büyük problemi sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenli ve sürekli bir şekilde tahsis edilmediğidir. Bölgede konut işlevin yoğun olduğu, sakinlerin uzun süredir bölgeyi tercih ettikleri, konut sahipliğinin yaygın olduğu, genelde bölgeyi ailelerin tercih ettiği, dini inançları kuvvetli insanların bulunduğu, eğitim durumunun ilköğretim ve lise ağırlıklı olduğu, orta-alt sınıfın maddi olanaklarına sahip olduğu belirlenmiştir. Özellikle çocukların ve çocuklu ailelerin yapıyı ve çevresini kullandığı ve beğendiği yapılan anketlerde tespit edilmiştir.

Yapı ile ilgili temel sorun, yapının yılın büyük bir zamanında kullanılmamasıdır. Sadece Ramazan ayı boyunca tarihi Binbir Direk eğlencelerine ev sahipliği yapan Feshane, birkaç küçük ölçekli fuar ve sergi dışında aktif olarak hizmet edememektedir. Kullanımın yoğun olduğu Ramazan ayında otopark giriş ve çıkışlarında da problemler yaşanmaktadır. Uygulanan anketlerin değerlendirme sonuçlarını Çizelge 5.4'de verilmiştir.

Çizelge 5.4 Feshane ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 1

EĞİTİM DURUMU

	Frekans	Oran
İlköğretim	15	55,6
Lise	8	29,6
Üniversite	4	14,8
Toplam	27	100

YAŞ

	Frekans	Oran
18-25	4	14,8
25-35	10	37,0
35-50	3	11,1
50-65	10	37,0
Toplam	27	100

GELİR DURUMU

	Frekans	Oran
Asgari Ücretli	4	14,8
500 milyon	6	22,2
500 milyon- 1 milyar	12	44,4
2 milyar üzeri	5	18,5
Toplam	27	100

ÇOCUK SAYISI

	Frekans	Oran
Bir çocuk	6	22,2
İki çocuk	12	44,4
Üç çocuk	3	11,1
Çocuk yok	6	22,2
Toplam	27	100

OTURMA SÜRESİ

	Frekans	Oran
0 - 3 yıl	3	11,1
5 yıl ve 10 yıl	6	22,2
10 yıl ve 15 yıl	7	25,9
15 yıl ve üzeri	11	40,7

OTURDUĞU YER

	Frekans	Oran
Fatih	3	11,1
Fener-Balat	3	11,1
Eyüp	15	55,6
Diğer	6	22,2

NEREDEN GELİNDİĞİ

	Frekans	Oran
Karadeniz B.	12	44,4
Doğu Anadolu B.	2	7,4
Güneydoğu A. B.	2	7,4
Yurtdışı	1	3,7
Burada doğdum	10	37,0
Toplam	27	100

MÜLKİYET DURUMU

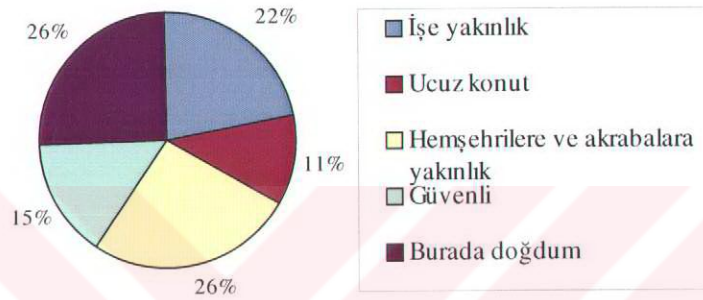
	Frekans	Oran
Sahip	21	77,8
Kiracı	6	22,2
Toplam	27	100

Çizelge 5.5 Feshane ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 2

CEVREYİ TERCİH NEDENLERİ * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
İşe yakınlık	3	3	6
Ucuz konut	2	1	3
Hemşehrilere ve akrabalara yakınlık	5	2	7
Güvenli	3	1	4
Burada doğdum	5	2	7
Toplam	18	9	27

Tercih Nedenleri

YAPIDA ÇEKİCİ GELEN MİMARİ ÖZELLİKLER

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Bina cephesi	4	2	6
Bina bahçesi	6	3	9
İç mekan	7	3	10
Tarihi	1	1	2
Toplam	18	9	27

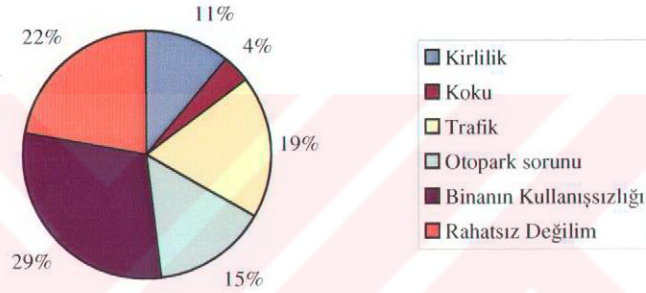
KULLANICILARIN BİNAYI ALGILAMA BİÇİMİ

	1	2	3	
Sıcak				Soğuk
Aydınlık				Karanlık
Küçük				Büyük
İtici				Çekici
Güvenli				Güvensiz
Basit				Karışık
Düzenli				Düzensiz
Hoşnut				Hoşnutsuz
Güzel				Çirkin

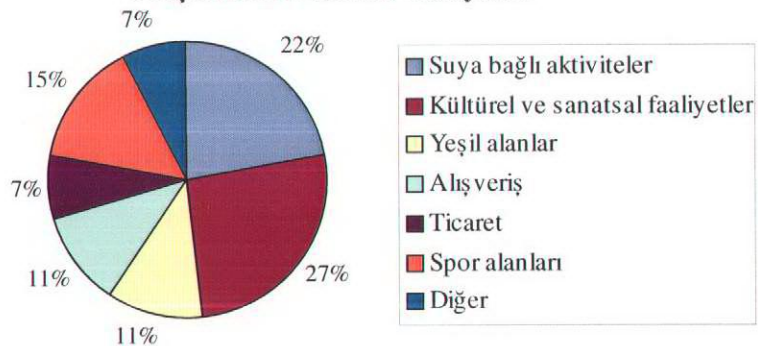
Çizelge 5.6 Feshane ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 3

YAPIDA RAHATSIZLIK UNSURLARI * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Kirlilik	1	2	3
Koku	0	1	1
Trafik	5	0	5
Otopark Sorunu	3	1	4
Binanın Kullanışsızlığı	6	2	8
Rahatsız Değilim	3	3	6
Toplam	18	9	27

Rahatsızlık Unsurları**ÇEVREDE GELİŞTİRİLMESİ İSTENEN FAALİYETLER *****CİNSİYET**

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Suya bağlı aktiviteler	5	1	6
Kültürel ve sanatsal faaliyetler	4	3	7
Yeşil alanlar	2	1	3
Alışveriş	1	2	3
Ticaret	2	0	2
Spor alanları	3	1	4
Diğer	1	1	2
Toplam	18	9	27

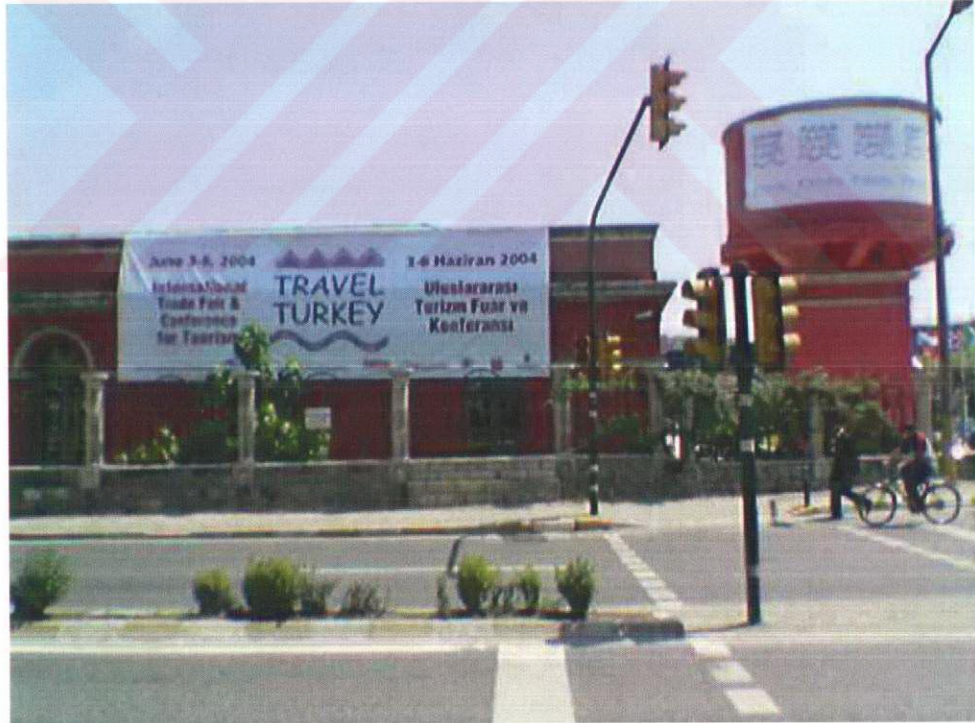
Geliştirilmesi İstenen Faaliyetler

Sonuç olarak, Feshane Kongre ve Fuar Merkezi dönüşümünün başarılı yönleri aşağıda belirtilmiştir;

- Yapı özellikle Ramazan ayında bölge halk, yakın çevreden gelenler, İstanbul'un diğer semtleri ve şehir dışından gelen ziyaretçiler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu süreçte özellikle kamusal kullanımı ile önemli bir toplantı ve eğlence merkezi haline gelir.
- Yapının denize bakan bahçesi ve otoparkı, halkın her zaman kullanımına açıktır. Bu bölüm halkın oturup dinlendiği, gece saat 12'ye kadar kullanılan bir parktır.
- Ayrıca bahçesinin bir bölümü ise çocuklar için eğlence parkı olarak tasarlandığı için özellikle hafta sonları ve tatil zamanlarında aileleriyle birlikte gelen çocuklar tarafından yoğun olarak kullanılır.
- Yılın belirli zamanlarında çeşitli fuarlara ev sahipliği yapan yapıda, zaman zaman toplantılar da düzenlenmektedir.

Şekil 5.11 Feshane Dünyası Çocuk Eğlence Parkı

Şekil 5.12 Feshane Binası

5.3 Sütlüce Mezbahası - Sütlüce Kültür Merkezi

Sütlüce Mezbahası, Cemil Topuzlu'nun şehreminliği döneminde 1923 yılında hizmete açılmış bir yapıdır. Binanın inşasını Mimar Ahmet Burhanettin, İnşaat Mühendisi Osman Fitri ve Makine Mühendisi Marko Logos'dan oluşan bir ekip yapmıştır. Sütlüce Mezbahası, Haliç'in Eyüp Sultan Külliyesi karşısında yer alır.

Sütlüce Mezbahası, kuleli ana kütteden (Buzhane) başka Haliç'in kuzeyine doğru kesim hane, et teşhir üniteleri ve ek birimlerden oluşan bir komplekstir. Mevcut bina gruplarının oturma alanı 24000m²'yi bulmaktadır. Restorasyon ve yeniden işlevlendirme sonucunda gerektiğinde 80000 m²lik bir alan servis verebilir. Kültür ve kongre merkezi tasarımında ana girişlere önem verilmiştir. 60x20m boyutundaki iki giriş holü hem kara hem de deniz ulaşımına açılmaktadır. Çok amaçlı salonlar doğudaki karayolu yönünde yerleştirilmiş ve fuayeler Haliç yönüne cephendirilmişdir. Binada idari mekanlar dışında pencere açılmamıştır. Yeme-içme, balo ihtisas fuarları, sergileme gibi işlevlerin de yapılabileceği fuayeler Haliç yönüne doğru düşünülmüş, böylece karşı kıyı peyzajının algılanması sağlanmıştır. Gerektiğinde ana giriş holü ve fuayeler bütünleştirilerek tüm mekanların birlikte kullanımına olanak verilmiştir. Binada 3200 ile 1400 kişilik büyük salonların yanında, iki adet 400 kişilik, iki adet 200 kişilik orta büyüklükte ve 100 ile 40 kişi arasında büyüüp küçülebilen salonlar bulunmaktadır. Kapalı otoparkın kapasitesi yaklaşık 1000 araçlıktır. Ayrıca Haliç'in temizlenmesiyle beş metreye ulaşan derinlikte vapurların buraya ulaşımı kolaylaşmıştır (Haliç Dergisi, 2003)

Yapının halen inşaatı sürdüğü için kullanıma ilişkin anket uygulanmamıştır. Ancak yakın çevrede yapı ile ilgili beklenti 'şehrin başka merkezlerindeki sinema, tiyatro, konserler yerine bu yapıyı kullanmak' şeklindedir.

Şekil 5.13 Sütlüce Kültür Merkezi

5.4 Lengerhane ve Hasköy Tersanesi - Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi

Rahmi M Koç Müzesi, İstanbul Beyoğlu İlçesinin Hasköy semtinde Piri Paşa Mahallesi'nde yer alan Lengerhane binasının restorasyonu ile 13 Aralık 1994 tarihinde hizmete girmiştir. Mevcut sergileme alanlarının yetersiz kalması sebebiyle, Haliç kıyısındaki Hasköy Tersanesi de 20 Kasım 1996 tarihinde satın alınarak restore edilmiş; 10 Temmuz 2001'de hizmete girmiştir.

Lengerhane yapısı, tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 12.yüzyıldan kalma Bizans temelleri üzerine III.Ahmet döneminde (1703-1730) inşa edilmiştir ve Osmanlı donanmasına dökümhane olarak hizmet verdiği bilinmektedir. Osmanlılarda gemiyi denize sabitlemek için suya atılan zincir ve ucundaki çapaya 'lenger', bunların yapıldığı yerede lengerhane denilmektedir. III.Selim döneminde onarım gördüğü bilinen yapı, Cumhuriyet döneminde Maliyeye ait depo ve Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın ispiroto deposu olarak kullanılmıştır. 1984 yılında geçirdiği yangın sonucu kullanılamaz hale gelen yapı, 1991 yılında Rahmi M. Koç Müzecilik ve Kültür Vakfı tarafından satın alınmıştır. Doğusunda Lengerhane binası, güneyinde küçük katlı bina, kuzey ve batısında yüksek taş duvarlarla çevrili arsa, yaklaşık 2100 m²'dir (Ergin, 2001).

Lengerhane binası kare planlıdır. Ortadaki dört ayak üstünde yüksek kaideli ana kubbe, köşelerde küçük kubbeler ile bu kubbeler arasındaki tonozlardan oluşmaktadır. Binanın dış duvarları bir sıra taş, iki sıra tuğla; ayaklar ve ana kemerler ise kesme taştır. Kubbeler ve tonozlar tuğladır. Binanın esas girişi, Hasköy Caddesi'nin ön tarafından geçmesi nedeniyle yol seviyesinin altında kalmaktadır. Ana girişten dar bir tünel ve merdivenler ile birinci kata ulaşılmaktadır. Binanın galeri şeklinde ahşap bir katının olduğu, duvar ve ayaklardaki izlerden belli olmaktadır (Haliç, 2003)

Mevcut binaların müze için yeterli alana sahip olmaması nedeni ile mevcut üç eleman, yani Lengerhane, küçük bina ve bunların oluşturduğu iç avlunun özüne dokunmadan tasarımın gerçekleştirilmesine çalışılmıştır. Bodrum kat seviyesinde oluşturulan sergileme alanı, şeffaf bir galeri ile ana binaya bağlanmıştır. Lengerhane binasına ilave edilen çelik taşıyıcılı asma kat, taş duvarlara yaslanmadan yüzer kat olarak imal edilmiştir. Galeri katı, Lengerhane binasının iç mekanını bozmadan izleyicilere mekanı başka bir kottan izleme imkanı vermektedir (Ergin, 2001).

RAHMI M. KOÇ MÜZESİHASKÖY- İSTANBUL

Mal sahibi	: Rahmi M. Koç Müzecilik ve Kültür Vakfı
Genel Koordinasyon ve Proje Yöneticisi	: Dr. Bülent Bulgurlu
Mimari	: Rahmi M. Koç, Dr. Bülent Bulgurlu, Neşe Ergin, Haydar Kılıç
Uygulama	: Rahmi M. Koç, Dr. Bülent Bulgurlu, Haydar Kılıç, Nevzat Uruk, Neşe Ergin, Murat Uz
Toplam İnşaat Alanı	: 20.250 m ² 'lik arazide, 11.250 m ² 'lik kapalı alan
İnşaat Tarihi	: 1999 - 10 Temmuz 2001.

Şekil 5.14 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi

Hasköy Tersanesi, 1861 yılında Şirket-i Hayriye tarafından kendi vapurlarının bakım ve onarımını yapmak amacıyla kurulmuştur. 1819 tarihli Kauffer ve 1852 tarihli Montke haritasında ‘U’ formunu oluşturan binalar mevcuttur. 1884 yılında 45 metre boyunda ağaç bir kızak yapıp çekme gücü olarak istimle çalışan bir ırgat yerleştirilmiştir. 1910 yılında istimle çalışan ırgat, elektrikle çalışır duruma getirilmiş, ayrıca torna tezgahları, inşaat atölyeleri ve marangozhane de kurulmuştur. İlk arabalı vapurun ve ilk yolcu vapurunun burada yapıldığı yazılmaktadır. 1952 yılında Denizcilik Bankası’na devredilen kuruluş, Haliç Tersanesi’ne bağlı bir baş mühendislik olarak çalışmıştır. 1954 yılından itibaren Gemi İnşaat ve Tamir İşletme Müdürlüğü adıyla anılmaya başlanmıştır. 1984 yılında Türkiye Gemi Sanayi AŞ.’ye bağlanan Hasköy Tersanesi birçok şehir hattı vapurunun ve küçük teknenin bakımıyla onarımını üstlenmiştir. Tersane, 20 Kasım 1996 tarihinde, Rahmi M. Koç Müzecilik ve Kültür Vakfı tarafından satın alınmıştır (Ergin, 2001).

11068 m²lik bu arsaya, kuzeydeki Hasköy Caddesi’nden girilmektedir. Arsanın üç tarafını çevreleyen on dört yapı, büyük bir U oluşturmaktadır. Güney tarafında bulunan Haliç, avlu içine kadar girmektedir. Avlu ortasında bulunan binanın altında tarihi kızağın ırgatı yer almaktadır. Binalar zeminde toplam 4300 m²ye oturmaktadır. Mekan ara katlarıyla toplam 7800 m²dir. Binalar ek katlı yüksek taş binalar halinde inşa edilmişlerdir. Bazı katlarda, ara katların ilavesi ile çatı makasları kaldırılmış ve binalar yükseltilmiştir. Binaların çoğunluğunda ahşap makaslar kullanılmıştır. Müze girişi, tersanenin batısındaki arsadan verilmiştir. 6670 m²lik arsa, açık teşhir alanları ve otopark olarak kullanılmak üzere 14 Şubat 2001 tarihinde satın alınmıştır. Sonradan ilave edilmiş betonarme ara katlar, binalardan kaldırılmıştır. Yapılan asma katlarda asıl amaç, binanın bütünlüğünün algılanmasına engel olmamaktır. Asma katların yarım kesilmesiyle, bina boyutları ve çatı makaslarının alt katlardan hissedilmesi sağlanmıştır. Duvardaki taş tuğla dokusu açığa çıkarılmış, ahşap asma çatı makasları aynen korunmuştur.

Müze fonksiyonları, binaların alan ve yüksekliklerine bağlı olarak sonradan seçilmiştir. Müze; lokomotifler, buhar makineleri, otomobiller, tramvaylar, gemiler ve tekneler gibi gerçek büyüklükteki eserler ve modellerden oluşan bilimsel ve mekanik objeleri kapsayan zengin bir koleksiyon içermektedir. Müzenin giriş katında havacılık, denizcilik bölümleri ile madeni para ve kağıt basım makineleri, bisiklet ve motosiklet türleri, buharlı çekme makine modelleri ile çeşitli gemi makineleri yer almaktadır. Birinci kat, buharlı makine ve deniz modelleri, sıcak havalı içten yanmalı motor modeller ile buharlı lokomotif modelleri, buharlı silindirler ve çekme makineleri, Türk yapımı buharlı deniz makineleri ve buhar kazanlarına ayrılmıştır. İkinci katta ise iletişimde kullanılan bilimsel alet ve gereçler sergilenmektedir. (Ergin, 2001).

5.4.1 Rahmi Koç Sanayi Müzesi Değerlendirme Sonuçları

Yapının çevresinde uygulanan anket çalışmalarında (Piri Paşa mahallesi) % 2 örneklemeyle 36 adet anket yapılmıştır. Yapılan anketlerde konut işlevinin yoğun olduğu, çoğunlukla kiracı olarak bulunan çevre halkın eğitim düzeyi ilköğretim ve lise seviyesinde olduğu, gelir düzeyi orta-alt sınıf seviyesi olduğu, bölgenin ulaşım olanakları ve hemşehricilik ilişkileri sebebiyle tercih edildiği tespit edilmiştir.

Anketlerde, çevrede en çok şikayet edilen unsurlar, yapıların bakımsızlığı ve gecekondulaşmadır. Genel olarak altyapı, kültürel ve sanatsal aktivitelerin yetersizliği de belirtilen diğer unsurlardır. Halk çoğunlukla müze yapısının işlevinden ve görünüşünden memnundur. Müzenin, Hasköy çevresinin bakımı, kullanımı ve değerini arttırdığını belirtmektedir. Müzeye çevreden yetişkinlerin pek ilgi göstermediği ancak çocukların içeride sergilenenleri merak ettiği tespit edilmiştir.

Çevre halkın, Rahmi M. Koç Müzesi yetkilerinden, bölgede bulunan kürek takımına sponsor olarak destek vermesi beklemektedir. Anket sonuçları, Çizelge 5.7’te gösterilmiştir.

Rahmi M. Koç Müzesi halka ilişkiler bölümünde yapılan görüşmeler sonucunda, müzenin ilk olarak, yurt dışında müzecilik alanında sıkça tartışılan ‘Müze Eğitimi’ kavramını tanıtmak ve geliştirmek adına projeler ürettiği öğrenilmiştir. ‘Müze Eğitimi’ ile ulaşılmaya çalışılan müze kültürü ve tarih bilincinin hedef kitlelere anlatılmasıdır. Öncelikli hedef ise 5-12 yaş grubundaki çocuklara ‘müze eğitim paketleri’ hazırlanarak eğitilmeleri amaçlanmıştır. Uzaklık ve maddi sebeplerden müzeye gelemeyen çocuklar için de ‘müzebüs-geze geze müze’ projesi ile müze eğitimini ve kültürünü yaygınlaştırma hedefi belirlenmiştir.

Ayrıca müze, ‘kardeş okul projesi’ ile her sene bölgeden seçilen bir okulun öğrencilerine, senelik giriş kartları çıkartarak öğrencilerin sene boyunca müzeyi laboratuvar gibi kullanmaları; özgüven, kendini ifade etme, girişimcilik özelliklerini geliştirmek için onlara fırsat yaratmaktadır. Sene sonunda yapılan değerlendirmelerde, çocuklardaki gelişme gözlenmiştir. Bu amaçla 2004’te Hasköy İlköğretim okulu seçilmiştir. Bunların dışında, halkın müzeyi ücretsiz gezebileceği ‘Bedava Günleri’ düzenlenmektedir.

Bütün çalışmalar ve projeler, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı ile sıkı bir ilişki sayesinde gelişebilmiştir.

Sonuç olarak, Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi dönüşümünün başarılı olduğu noktalar aşağıda sıralanmıştır;

Çizelge 5.7 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 1

EĞİTİM DURUMU

	Frekans	Oran
İlköğretim	23	63,9
Lise	10	27,8
Üniversite	3	8,3
Toplam	36	100

YAŞ

	Frekans	Oran
18-25	9	25,0
25-35	10	27,8
35-50	14	38,9
50-65	3	8,3
Toplam	36	100

GELİR DURUMU

	Frekans	Oran
Asgari Ücretli	10	27,8
500 milyon	8	22,2
500 milyon- 1 milyar	12	33,3
1 - 1.5 milyar	3	8,3
2 milyar üzeri	3	8,3
Toplam	36	100

ÇOCUK SAYISI

	Frekans	Oran
Bir çocuk	3	8,3
İki çocuk	6	16,7
Üç çocuk	9	25,0
Dört çocuk ve üstü	9	25,0
Çocuk yok	9	25,0
Toplam	36	100

OTURMA SÜRESİ

	Frekans	Oran
5 yıl - 10 yıl	3	8,3
10 yıl - 15 yıl	6	16,7
15 yıl ve üzeri	27	75,0
Toplam	36	100

OTURDUĞU YER

	Frekans	Oran
Sütlüce	6	16,7
Hasköy	30	83,3
Toplam	36	100

NEREDEN GELİNDİĞİ

	Frekans	Oran
Karadeniz B.	12	33,3
İç Anadolu B.	5	13,9
Doğu Anadolu B.	6	16,7
Ege B.	3	8,3
Marmara B.	4	11,1
Burada doğdum	6	16,7
Toplam	36	100

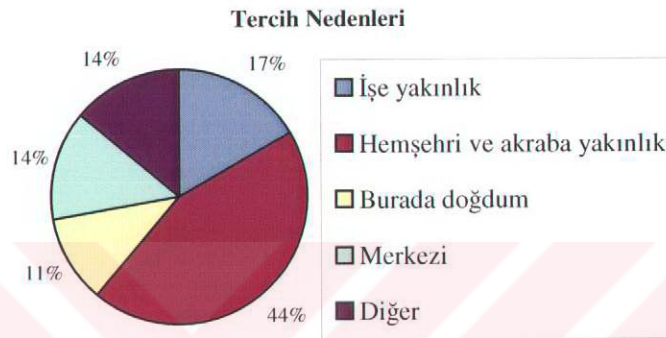
MÜLKİYET DURUMU

	Frekans	Oran
Sahip	12	33,3
Kiracı	24	66,7
Toplam	36	100

Çizelge 5.8 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 2

CEVREYİ TERCİH NEDENLERİ * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
İşe yakınlık	4	2	6
Okula yakınlık	12	4	16
Ucuz konut	3	1	4
Hemşehri ve akrabalara yakınlık	3	2	5
Burada doğdum	2	3	5
Toplam	24	12	36

YAPIDA ÇEKİCİ GELEN MİMARİ ÖZELLİKLER

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Bina cephesi	6	3	9
Binanın bahçesi	9	4	13
İç mekan	3	2	5
Tarihi	6	3	9
Toplam	24	12	36

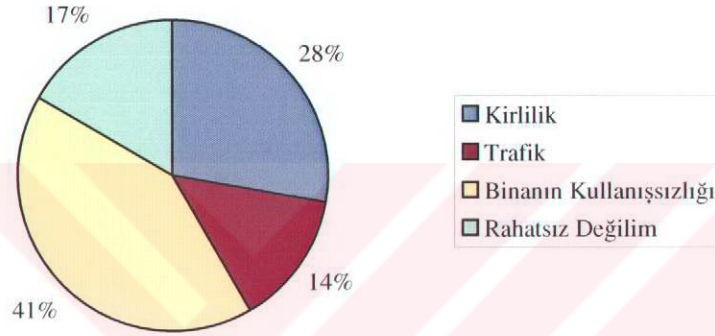
KULLANICILARIN BİNAYI ALGILAMA BİÇİMİ

	1	2	3	
Sıcak				Soğuk
Aydınlık				Karanlık
Küçük				Büyük
İtici				Çekici
Güvenli				Güvensiz
Basit				Karışık
Düzenli				Düzensiz
Hoşnut				Hoşnutsuz
Güzel				Çirkin

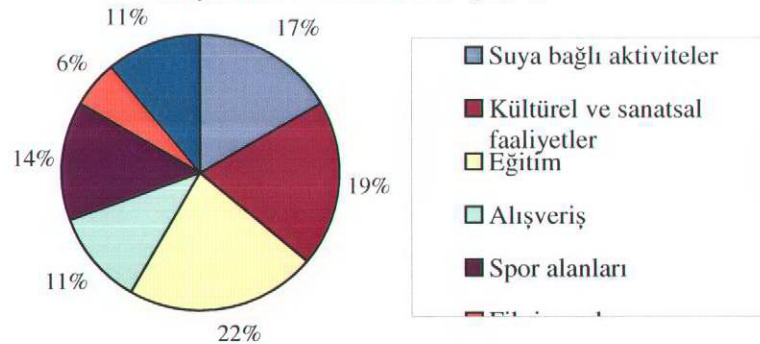
Çizelge 5.9 Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 3

YAPIDA RAHATSIZLIK UNSURLARI * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Kirlilik	8	2	10
Trafik	3	2	5
Binanın Kullanışsızlığı	10	5	15
Rahatsız Değilim	3	3	6
Toplam	24	12	36

Rahatsızlık Unsurları**ÇEVREDE GELİŞTİRİLMESİ İSTENEN FAALİYETLER *****CİNSİYET**

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Suya bağlı aktiviteler	5	1	6
Kültürel ve sanatsal faaliyetler	4	3	7
Eğitim	5	3	8
Alışveriş	2	2	4
Spor alanları	4	1	5
Fikrim yok	1	1	2
Eğlence	3	1	4
Toplam	24	12	36

Geliştirilmesi İstenen Faaliyetler

- Müzecilikte ülkenin geleneksel müze kültürünün eksikliği üzerine geliştirilen ‘müze eğitim paketleri’ ve ‘kardeş okul’ projeleri ile halkın eğitime katkıda bulunulması,
- Uluslararası bir nitelikte müze örneği ile kamuoyunun ilgisini bölgeye çekmesi ve Hasköy bölgesinin beğenisi kazanması,
- Yüksek nitelikli kentsel ve mimari tasarım,
- Önemli toplantı, resepsiyon ve kutlamalar için özel kişiler ve kuruluşlar tarafından kiralanabilmesi önemli noktalar olarak belirtilebilir.

6. SİLAHTARAĞA ELEKTRİK SANTRALİ YENİDEN İŞLEVLENDİRME PROJESİ İÇİN ÖNERİLER

6.1 Tarihçe

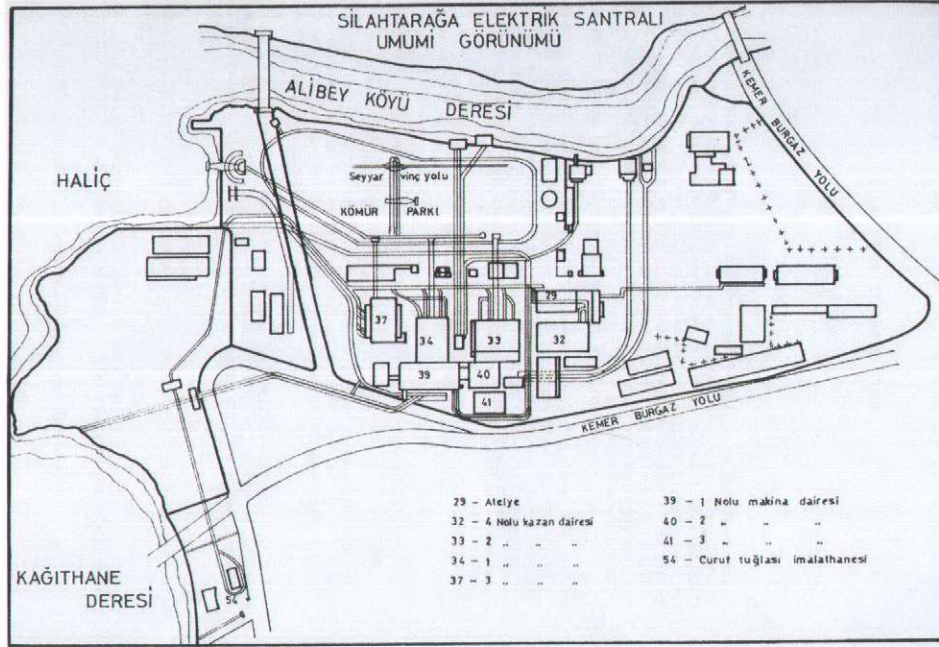
Santralin bulunduğu bölge ise tarihte imparatorların, aristokrat ve padişahların sayfiye yeridir. Şehre yakınlığı ve içinden akarsuyun geçmesi nedeniyle vadi, Bizans ve Osmanlı döneminin en önemli mesire yerlerinden biriydi. Kanuni zamanında sarayın Hassa Bahçelerine dahil edilmiştir ve sarayın ahırları ile otlakları buraya alınmıştır. III.Ahmet, 1972’de dere yatağı kıyısına bir yazlık saray inşa ettirir ve adı ‘uğurlu, mamur yer’ anlamında Saadabad olarak konur. Çok sayıda çeşme ve köprü bulunan, palamut yuvası olarak da bilinen bölgede 20.yüzyılda büyük bir tahribat yaşanır (Akyar, 2002).

Silahtarağa santrali Haliç’in bitiminde Alibeyköy ve Kağıthane dere ağızlarının arasındaki bölgede 120000 m²lik arazi üzerinde, Macar Ganz firması tarafından kurulmuş ilk termik santral olup, 14 Şubat 1914’de işletmeye açılmıştır. Santral 1937 yılına kadar bir Belçika şirketine ait olarak faaliyet göstermiş ve bu yıl içinde millileştirilmiştir. 1956 yılındaki takviyelerle fiili gücü yükselen Silahtarağa Elektrik Santrali 1970’lerde Türkiye Elektrik Kurumu’na devredilmiştir. Santral 1982 yılına kadar enerji üretimine devam etmiştir. Ancak tesislerin çok eskimiş olması ve soğutma suyunun temin edilemez olması sebebiyle 18 Mart 1983 tarihinde santralin üretimi zorunlu olarak durdurulmuştur. Santral geniş bir alanda düşük miktarda elektrik üretmesiyle yer kaybı, yakıt giderleri ile üretilen enerjinin düşük olmasıyla verimsizlik, taşkömürü maliyeti ve nakliyatının zorluğu da yapının diğer kapatma sebepleridir. Yapı son olarak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından müzeye dönüştürülmek üzere İstanbul Bilgi Üniversitesi’ne tahsis edilmiştir (Vatan Gazetesi, 7 Mayıs 2004).

Tarihi santral yapıları, personel ikametgahı olarak kullanılan lojman binaları, camii ve devre dışı kalmış makineleri ile Türkiye’nin ilk termik santrali, toplam 120 MWA etiket gücünde 6 türbo alternatör grubundan oluşmaktadır. Santralde iyi cins Zonguldak taşkömürü 10 adet buhar kazanlarında yakılmaktadır. Ayrıca, üç adet 15, iki adet 18.75 ve iki adet de 25 MWAlık 10/35 kv’luk yükseltici transformatör ve diğer iç ihtiyaç transformatörleri bulunmaktadır.

Santralin Haliç ile olan ilişkilerini başlıca dört başlıkta incelemek gerekir. Günde ortalama 800 ile 1000 ton iyi cins taşkömürü mavnalarla santrale taşınmaktaydı. Santral, I.Dünya Savaş sırasında kömür sıkıntısı çekmeye başlayınca 1914’te Zonguldak’taki kömürü fabrikaya getirmek üzere demiryolu hattı inşa edilir.’Haliç-Karadeniz Sahra Hattı’ isimli demiryolu,

Silahtarağa'dan başlar, Kağıthane, Kemerburgaz üzerinde Zonguldak Ağaçlı'ya ulaşır.

Şekil 6.1 Silahtarağa Elektrik Santrali Plan Şeması

Santral kömür parkının stok kapasitesi 30-40 bin ton kadardır. Santral kazanlarından çıkan cüruf, santralin yanındaki bir cüruf tuğlası imalathanesinde çimento ile karıştırılarak cüruf tuğlası imalinde kullanılmaktaydı. Soğutma suyu ihtiyacını Alibeyköy deresinden sağlayan santral, suyu dinlendirip kullandıktan sonra tekrar ısınmış olarak Alibeyköy deresine verilir. Kömürün yanmasıyla ortaya çıkan baca gazları da doğrudan havaya verilir (Tezcan, 1976).

6.2 Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirme Sonuçları

Silahtarağa bölgesi Haliç'in bitiminde, Alibeyköy ve Kağıthane derelerinin Haliç'e döküldüğü bir vadiye yer almaktadır. Vadinin Alibeyköy tarafında Sakarya mahallesi, Kağıthane tarafında ise Emniyettepe mahallesi bulunur. Eyüp Belediyesi sınırları içinde yer almaktadır.

Bölgede uygulanan anket çalışmaları % 2 örneklemeyle 50 sayıda anket yapılmıştır. Anket ve gözlem sonuçlarına göre; bölge sakinlerinin uzun süredir bu bölgeyi tercih ettiklerini; tercih sebeplerini ise yakın komşuluk ve hemşehrilik ilişkilerine bağladıkları tespit edilmiştir. Son on yılda göç ile bölgedeki kozmopolit durum artmıştır. Bölge insanının özellikle altyapı, güvenlik, çevre temizliği, sosyal ve kültürel hizmetler ile ticari hayatının eksiklikleri tespit edilmiştir. Çevre halk gerek belediye yetkilerinden, gerek Bilgi Üniversitesi ihtiyaçlarının giderilmesi yönünde beklenti içindedir. Uygulana anket sonuçları Çizelge 6.1'de verilmiştir.

Çizelge 6.1 Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 1

EĞİTİM DURUMU

	Frekans	Oran
İlköğretim	26	52,0
Lise	16	32,0
Üniversite	8	16,0
Toplam	50	100

YAŞ

	Frekans	Oran
13-18	5	10,0
18-25	7	14,0
25-35	18	36,0
35-50	12	24,0
50-65	8	16,0
Toplam	50	100,0

GELİR DURUMU

	Frekans	Oran
Asgari Ücretli	10	20,0
500 milyon	19	38,0
500 milyon- 1 milyar	14	28,0
1 - 1,5 milyar	7	14,0
Toplam	50	100

ÇOCUK SAYISI

	Frekans	Oran
Bir çocuk	4	8,0
İki çocuk	15	30,0
Üç çocuk	14	28,0
Dört ve Üstü	9	18,0
Çocuk yok	8	16,0
Toplam	50	100,0

OTURMA SÜRESİ

	Frekans	Oran
0 - 3 yıl	5	10,0
3 yıl - 5 yıl	8	16,0
10 yıl - 15 yıl	12	24,0
15 yıl ve üzeri	25	50,0
Toplam	50	100

OTURDUĞU YER

	Frekans	Oran
Fatih	2	4,0
Fener-Balat	1	2,0
Eyüp	42	84,0
Diğer	5	10,0
Toplam	50	100

NEREDEN GELİNDİĞİ

	Frekans	Oran
Karadeniz B.	29	58,0
İç Anadolu B.	4	8,0
Doğu Anadolu B.	12	24,0
G.Doğu Anadolu B.	2	4,0
Marmara B.	3	6,0
Toplam	50	100

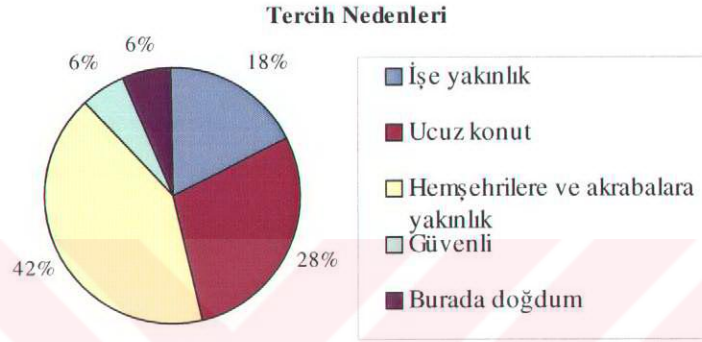
MÜLKİYET DURUMU

	Frekans	Oran
Sahip	41	82,0
Kiracı	9	18,0
Toplam	50	100

Çizelge 6.2 Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 2

ÇEVREYİ TERCİH NEDENLERİ * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
İşe yakınlık	6	3	9
Ucuz konut	8	6	14
Hemşehrilere ve akrabalara yakınlık	13	8	21
Güvenli	1	2	3
Burada doğdum	2	1	3
Toplam	30	20	50

YAPIDA ÇEKİCİ GELEN MİMARİ ÖZELLİKLER

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Bina cephesi	2	1	3
Çekici gelen bir şey yok	28	19	47
Toplam	30	20	50

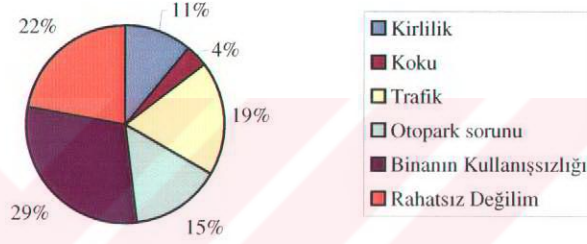
KULLANICILARIN BİNAYI ALGILAMA BİÇİMİ

	1	2	3	
Sıcak				Soğuk
Aydınlık				Karanlık
Küçük				Büyük
İtici				Çekici
Güvenli				Güvensiz
Basit				Karışık
Düzenli				Düzensiz
Hoşnut				Hoşnutsuz
Güzel				Çirkin

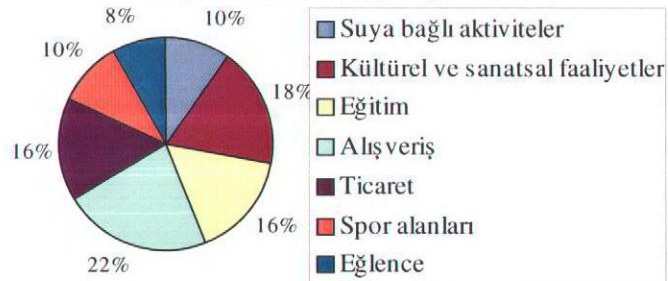
Çizelge 6.3 Silahtarağa Elektrik Santrali ve Çevresi Anket Değerlendirmeleri - 3

YAPIDA RAHATSIZLIK UNSURLARI * CİNSİYET

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Kirlilik	2	7	9
Koku	2	1	3
Binanın Çirkinliği	11	9	20
Otopark Sorunu	1	1	2
Binanın Kullanırsızlığı	13	2	15
Rahatsız Değilim	1	0	1
Toplam	30	20	50

Rahatsızlık Unsurları**CEVREDE GELİŞTİRİLMESİ İSTENEN FAALİYETLER *****CİNSİYET**

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Suya bağlı aktiviteler	4	1	5
Kültürel ve sanatsal faaliyetler	4	5	9
Eğitim	3	5	8
Alışveriş	5	6	11
Ticaret	7	1	8
Spor alanları	4	1	5
Eğlence	3	1	4
Toplam	30	20	50

Geliştirilmesi İstenen Faaliyetler

6.3 Benzer Bir Örnek: Tate Modern, Modern Sanatlar Müzesi, Londra

Silahtarağa Elektrik Santrali dönüşüm önerilerine geçmeden İngiltere'deki benzer bir elektrik santrali örneği olan Tate Modern, Modern Sanatlar Müzesi'ni incelemek gerekir.

Yapı, Londra'da Thames nehrinin güney yakasında yer almaktadır. Şehrin finans merkeziyle en fakir semtinin bağlanması göz önünde bulundurularak 2400 kişiye iş imkanı sağlayacak yeni müzenin semtin gelişmesi için odak noktası olması düşünülmüştür. Çelik konstrüksiyon ve tuğla duvarlı orijinal yapının inşaatı 1947'de başlamış, 1981'e kadar kullanımda kalmıştır (Basatemür, 2000).

Binaya uygulanan değişimler, sanayi yapısı kimliğini bozmadan, en yalın biçimde yapılmıştır. Çatı boyunca oturtulan iki kat, yarı saydam cam kaplı ek, sade bir form olarak yapının dış görünüşünü değiştirmemiştir. Nehre bakan cephesinde yükselen 99 metrelik baca ise seyir kulesine çevrilmiştir. İçeride, eski türbin salonunun döşemesi kaldırılarak 35m yüksekliğinde bir iç sokak yaratılmış ve batı kenarından ikincil bir giriş verilmiştir. Burada binanın dışında başlayan rampa, içerdeki mekanın tüm genişliğince devam etmektedir. Eski kazan dairesi olan kuzey kütesine, 5m yüksekliğinde dört yeni kat yerleştirilmiş; birinci katta kafe ve toplantı salonu, üst katlarda ise yapay ve tabii ışığın kullanıldığı sergi salonları yaratılmıştır. Galeri katları ile iç sokak arasında görsel ilişki sağlayan pencere açıklıkları, arkadan ışıklandırılmış, yarı saydam, uzun dikdörtgen cam çıkmaları içine oturtulmuştur. Bu çıkmalar, balkon katlarında dinlenme mekanları ve okuma odaları oluşturmuştur (Basatemür, 2000).

Şekil 6.2 Tate Modern, Londra ([9])

6.4 Silahtarağa Elektrik Santrali ile İlgili Belediye ve Siyasi İdarenin Planları

Bu konudaki en önemli konulardan biri de yasal ve yönetsel boyuttaki sorunlardır. Yasal boyut ele alındığında; başarılı bir yeniden yapılanma sürecinin yaşanması için yeniden yapılanma ile ilgili özel yasaların olması veya mevcut yasaların birbiriyle uyumlu olması gerekmektedir. Kentin yönetsel yapısının da birbiri ile koordineli çalışan ve denetim mekanizmaları işleyen sistemler olması gerekir. Kentsel dönüşüm uygulamalarında yerel ve merkezi yapı arasındaki yetki paylaşımı ile özel sektörün katılımı ve denetiminin yapılması gerekli gözükmektedir.

İstanbul'da kentsel dönüşüm çalışmalarını yönetmek ve organize etmek üzere bir müdürlük kurulmuştur. Bu kapsamda çalışan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Yerleşmeler Müdürlüğü İstanbul'daki mevcut yapıyı inceleyerek dönüşüm senaryoları üretmeye ve bu konuda projeler hazırlamaya başlamıştır.

Yapı ile ilgili birçok gelecek senaryosu üretilse de Silahtarağa Elektrik Santrali yapısı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na yapılan protokol ile İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne müzeye dönüştürülmek üzere bırakılmıştır (Ek-4).

6.5 Silahtarağa Elektrik Santrali İçin Dönüşüm Önerileri

Silahtarağa'da yapılacak dönüşüm çalışması için Haliç'te uygulanmış dönüşüm örneklerinde uygulanan anketler ve görüşmeler ışığında dünyadan örnekler incelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilen noktalara, Silahtarağa Elektrik Santrali dönüşümü projesinde uygulanacak yöntem ve tasarımında da dikkat edilmesi gerekmektedir.

Silahtarağa Elektrik Santrali için dönüşüm çalışmasında, tasarım kriterlerin tespiti için yapılan incelemelerde, Haliç'teki dönüşümü yapılmış sanayi yapıları ve çevresinde;

- Kadir Has Üniversitesi dönüşümünde halkın fiziksel ve sosyal olarak yapının etki ve faaliyetlerine katılmadığını; ancak yapının, çevre gençlerine sınırlı bir biçimde, spor ve kurs olanakları sağladığı,
- Feshane dönüşümünde, halkın yapının seçilen işleviyle birebir ilişkili olarak, yılın sadece belirli bir döneminde (ramazan ayı) kullanımını ve geri kalan zamanda sadece yapının bahçesi ve otoparkının çevre halkın gereksinimlerini karşıladığı,
- Rahmi Koç Sanayi Müzesi dönüşümünde ise, halkın sadece yapının dönüşümü ile yapılan temel işlevinin dışında herhangi bir hizmetinin olmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan değerlendirmeden sonra öncelikli olarak projenin birçok yönden tartişılıp, farklı mesleki gruplar ve özel kuruluşlar tarafından yapılabilirlik, verimlilik etütlerinin yapılması gerekmektedir. Sadece planlamacıya ait olmayan tasarımın, ortak bir çalışma platformunda ekonomist, sosyolog, psikolog, mimar, şehir plancısı, inşaatçı, idari yönetici ve özel sektör yöneticilerinin de bulunduğu bir ortamda yapılması önerilir. Bu alışma, birçok açıdan ele alınmış projenin gelecekteki durumunu belirleyecektir.

Yapılan anketler ve görüşmeler sonucunda, çevrede etkileşimi incelenen iki farklı durumun, sosyo-ekonomik statüden gelen insanlardan oluştuğu ve aralarında etkili bir iletişim olmadığı tespit edilmiştir. Çevre halk, alt sosyo-ekonomik statüden gelmekte, hayatlarını direkt olarak etkileyecek, ekonomik ve sosyal çalışmalar istemektedir. Bunların başında bölgenin gelir seviyesini attırarak, iş imkanı sağlayacak ekonomik çalışmalar ile sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi beklemektedir. Başka bir ifade ile insan merkezli hedefleri olan yapılar istemektedir.

Karşı tarafta ise, üst sosyo-ekonomik statüden gelen yönetici ve tasarımcıların, etkileri daha uzun süreçte ortaya çıkacak, öncelikli olarak kurum ve ürüne yönelik çalışmaları hedeflediği tespit edilmiştir. Kimi zaman yapının dolaylı olarak ulaşmak istediği hedefe bile ulaşmamaktadır. Bazen de kurumlar, yöneticiler ve tasarımcılar, popülist bir yaklaşımla gereksinimler göz önüne alınmadan, sadece hizmet ediyor olmak için çalışmalar yaptığı da görülmektedir. Sonuçta yapılan hizmetler, çevre halk için çoğunlukla bir anlam ifade etmemektedir. Kısaca bu iki taraf arasında iletişim ve etkileşimin yetersizliği dikkat çekmektedir.

Bu iki farklı sosyal statüden gelen ve bundan dolayı farklı algı, beklenti, ihtiyaç ve görüşleri olan insanların aralarındaki iletişim ve etkileşimi arttırmak için iki grup arasında aracı rolü (mediator) üslenecek mekanizmalar gerekmektedir. Bu mekanizmalar aşağıda belirtilmiştir;

- Kentsel Dönüşüm ve Çevre projelerini yönetecek, ülke çapında çalışan devlet denetiminde özerk bir kurum oluşturulmalıdır (Örneğin Merkez Bankası ve TÜBİTAK gibi). Bu kurum, ülke içindeki gereken kentsel dönüşüm projelerini yönetecek tasarım ekiplerinin organize edilmesini, kaynak yaratılmasını sağlayacaktır.
- Böyle bir kurumun oluşturulması ve faaliyetlerinin düzenlenmesi için gerekli yasal dayanaklar Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından oluşturulmalıdır.
- Konu ile ilgili farklı disiplinlerden gelen insanların çalışacağı tasarım ekiplerinin oluşturulmalıdır. Tasarım ekibi, profesyonel meslek yaşamından, üniversitelerden,

sivil toplum örgütlerinden, yerel ve idari yöneticilerden seçilmiş üyelerden oluşur. Bu üyelerin ekonomist, sosyolog, psikolog, mimar, şehir plancısı, inşaatçı, işletmeci, vb. meslek gruplarından oluşmasına dikkat edilir.

Tasarım ekibinin de çevrede yaşayan insanlar ve bina arasındaki iletişimi sağlayacak mimari çözümleri üretmeleri, etkileşimi arttıracak önerileri başarması beklenmektedir. Karşılıklı olarak kontrol altında gerçekleşecek iletişim ve etkileşim sayesinde farklı seviyelerde bulunun insanların birbirlerini tanınması sağlanacaktır. Bu tek taraflı bir birliktelik değil iki yönlü bir birlikteliktir. Her iki tarafında yararına gelişecek ekonomik, sosyal, kültürel bir gelişmenin temel noktasını oluşturur. İletişim ve etkileşimi destekleyen malzemeler, yeni mekanlar ve organizasyonlar sayesinde çevre halk ile yapının entegrasyonu sağlanmış olacaktır. Bu da o bölgedeki aidiyet hissini gelişmesine yardımcı olarak çevre halkının yaşadığı çevresi ve kentini sahiplenmesini, korumasını, yeni fikirler ile gelişimine yardımcı olmasını sağlayacaktır.

Ayrıca yapılacak dönüşümün uluslararası platformda tanıtılması, kentin ve o bölgenin tanıtımının da sağlayacağı için açılacak uluslararası yarışmayla evrensel ve yerel fikirler bir potada birleştirilip kamu oyuna sunulabilir.

Haliç'te uygulanmış örneklerin yanında, işlevlendirilmesi bekleyen ya da kullanımı oldukça azalmış, gündün güne zarar eden bazı sanayi yapıları da mevcuttur. Bu yapıların ya da yapı gruplarının yenilenen Haliç nazım planında yeni roller üstlenmeleri, uygulanmış örneklerinden sağlanan bilgi birikimi ve deneyimi ile bulunduğu çevreye artı bir değer katması beklenmektedir. Bu yapılardan bazıları Haliç'teki tersane yapılarıdır.

6.5.1 Tasarım Ekibi ve Çalışmaları

Bir bölgenin canlandırılması, yaşanır bir hale getirilmesi için birçok kişi, grup ve kurumun sorumlulukları paylaşması gerekir. Yeniden işlevlendirme ile kullanımı düşünülen yapılar için ilgili birçok meslek grubu (mimar, mühendis, sosyolog, ekonomist), sivil toplum örgütleri, idari mekanizmalar ile çevre halkın ortak bir çalışma yapması daha önceki başarılı örneklerden görülmüştür.

Özellikle çevre halkın oluşturulacak yeni çevrede, aidiyet duygusunun gelişerek yapıyı benimsemesi için katılım son derece önemlidir. Yaşadıkları çevrenin düzenlenmesi çalışmalarına katılma ile, sahiplenme, koruma ve yaşatma gibi konuların dışında, bildiği bir çevrede yaşamının getirdiği bir mutluluk da önemlidir. Beraberce, kendi fikirlerinin de projeye dahil edildiğini gören insanlar artık çevrelerine daha bilinçli bir şekilde yaklaşacaktır.

Öncelikle toplantılar düzenlenerek çevre sakinlerinin nabzı tutulmalı ve bilgi verilmeli, daha sonra küçük ev toplantılarıyla karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmalı, küçük workshoplar düzenlenerek katılım test edilmeli ve insanların düşüncelerini, nasıl eyleme geçirecekleri anlatılmalıdır (Yapı, 2000).

Bu toplantılar, panel, grup tartışması, sözlü ve yazılı iletişim şeklinde olabilmektedir. Yakın çevrede yapılacak workshop, halk forumu ya da toplantılara katılan çevre sakinleri, yerel yönetim, mülk sahipleri, işyeri sahipleri, yatırımcılar çevre için sorun ve potansiyelleri saptar, beklenti ve önerileri değerlendirir. Görüş birliğinin en çok olma durumuna göre öncelikli olarak yerine getirilmesi ve kaynak aktarılması gereken konular ve bu konulardan sorumlu olan kişi ve kurumlar belirlenir. Plancı bu noktada önemli olmaktadır; çevrenin vizyonunun belirlenmesi ve uygun hedeflerin geliştirilmesinde yönlendirici ve eğitici bir rol üstlenmelidir.

Kaynak sorunu bu tip projeler için önemli bir konudur. Çıkarılacak yeni yasalarla oluşturulacak havuzdan sürekli destek sağlanmalı ve sponsorluk anlaşmaları ile özel sektörün ilgisi çekilmelidir.

Çevre halkın planlamanın başından itibaren, anlaşılabilir basit şemalarla büyüklük, şekil, aydınlatma, geçişler gibi konulardaki fikri ve planlanan bölümlerin onayı alınarak projenin her aşamasından haberdar olması sağlanır. Son ürün olarak oluşan seçeneklerden birinin seçimi ise bölgede yapılacak küçük bir seçim ile belirlenmelidir (Mimarist, 2004).

6.5.2 Genel Tasarım Önerileri

Haliç'te dönüşümü gerçekleştirmiş yapılar için uygulanan anketler ve literatür çalışmaları sonunda yeniden işlevlendirilerek kullanım projelerinde mekan tasarımı ve kullanımına yönelik bazı öneriler yapılabilir. Bunlar aşağıdaki;

- Tasarım ekibi oluşturularak projedeki amaç, hedef ve kaynakların belirlenmesi,
- Yapıyı bulunduğu bölgeyle bir bütün içinde ele alıp, yapının yakın çevresi ile birlikte tasarlanması,
- Her türlü ölçekte binanın kullanıcıları ve çevre halk arasındaki iletişim ve etkileşim düşünülerek tasarımın yapılması
- Tasarlanacak yapının kullanıcılarının ve çevre halkın projeye tasarım ve kullanım aşamalarında katılımlarının sağlanması,
- Değişik kullanıcılar düşünülerek çok amaçlı kullanıma izin veren esnek planlamaların yapılması,

- Yapının varolan kentsel imajının bozulmaması,
- Yapının etki ve etkinlik alanlarını oluşturan ön alan, bahçe, avlu, teras, saçak,...vb. gibi açık, yarı açık mekanları ile geçiş noktalarının binanın çevresindeki kullanıcılar düşünülerek de planlanması,
- Yapının belirli bölümlerinin, farklı zamanlarda çevre halkın hizmetinde de kullanılabilmesi (otopark alanının hafta sonları spor alanı olması ya da çok amaçlı salonun hafta sonları sinema, tiyatro, konser amacıyla kullanılması gibi.)
- Yapıların uygun işlevlerle gece kullanımlarının sağlanması,
- Yapılarda yerel malzeme, işgücü ve teknik kullanılması gibi öneriler sıralanabilir.

Yukarıda önerilen tasarım kriterlerin dışında kullanım sürecini ve iletişimi etkileyen bir diğer kriter ise yönetim kararlarıdır.

6.5.3 Yönetim

Yapının fiziksel olarak ortaya konmasından sonra kullanım sürecinde yönetim kadrolarının yönetimi ve işletimi oldukça önemlidir. Yönetimin kalitesi (takım çalışmasının performansı, bilgi iletişimi, bilgi işleme süreçleri vb.), doğrudan ortaya çıkacak ürünün kalitesi üzerinde etkilidir. Bu nedenle, modelin her aşamasında ürüne ilişkin kalite parametrelerine ilave olarak yönetsel kalite parametrelerine de yer verilmiştir. Tasarımın kalitesi içinde proje yönetimi, tasarıma uygunluğun kalitesine yapım yönetimi, bakım-tutum kalitesi başlığı altına da işletme (bakım yönetimi) olarak girmektedir ([12])

Ek olarak tasarlanacak yapının yönetsel olarak üstleneceği bazı rollerden de bahsedilebilir;

- Bölgede yapı ve çevresindeki aidiyet duygusunun gelişmesi için çeşitli yayın, organizasyon, yarışma ve gezi faaliyetlerinde öncü bir rol üstlenmek,
- Çevrede oluşturulacak her türlü çevresel tasarımda kaynak oluşturmak, destek aramak ve sağlamak,
- Yapının faaliyetlerine çevreden katılmak isteyenlere öncelikler tanımak,
- Yapının bünyesinde çalışacak hizmetli ve görevlilerin yakın çevreden seçilmesine öncelik sağlamak,

İşte bütün bu genel çıkarımlardan sonra bazı senaryolarla yapının işlevine yönelik öneriler yapılabilir.

6.5.4 İşlevsel Öneriler

Bütün tasarım ve yönetim önerilerinden sonra yapının yeniden kullanımında sahip olduğu

değerler ve çevre şartları düşünüldüğünde aşağıda belirtilen senaryolarda işlevlendirme çalışmaları yapılabilir;

- Yapının bulunduğu arsada birçok fonksiyonun (sinema, tiyatro, konser,sergi, alışveriş) bütünleşik bir düzende bulunacağı; Silahtarağa Elektrik Santrali'nin sahip olduğu değerler korunarak İletişim, Elektrik ve Işık Müzesine dönüşümü ile birlikte bir Kültür, Eğitim ve Eğlence Parkı,
 - Yapının ve çevresinin sahip olduğu iklim ve topografya özellikleri sebebiyle gelecekteki İstanbul Olimpiyatları adına, Silahtarağa Elektrik Santrali'nin kentsel algısını değiştirmeden, Su Oyunları Merkezi'nin Basın ve Halka İlişkiler Bölümü ve Toplantı Merkezi olarak dönüşümü,
 - Bir üniversitenin açık hava çekim platformları ve stüdyolarının bulunduğu, özel sektöründe kullanabildiği, Sinema, Radyo, Televizyon ve İletişim Fakültesi olarak dönüşümü,
- gibi farklı yaklaşımlar yukarıda bahsedilen öneriler göz önüne alınarak uygulanabilir.

Uygulanacak yapının her şeyden önemlisi ait olduğu toplumun bir değeri olacağı düşünülürse, yakın çevresi tarafından benimsenmesi gerekmektedir. Herhangi bir yapının, bölgede referans noktası olabilmesi için ilgili yapının insanların da kullanıma açık, iş olanağı yaratan ve her türlü katılımı gerçekleştirebilecek nitelikte olabilmesi gerekmektedir.

Şekil 6.3 Silahtarağa Elektrik Santrali-2002

Şekil 6.4 Silahtarağa Elektrik Santrali-2002

Şekil 6.5 Silahtarğa Elektrik Santrali İç Mekan-2002

7. SONUÇ

Sanayi Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada yaşanan hızlı değişim hayatlarımızda fiziksel, sosyal, kültürel ve teknolojik birçok değişikliğe sebep olmaktadır. Yaşamakta olan dönüşümü birbiriyle yakından ilişkili dört farklı senaryoyla kavramak gerekmektedir;

- Sanayi toplumundan - Bilgi toplumuna
- Fordist üretimden – Esnek üretime
- Ulus devletler dünyasından – Küreselleşen dünyaya
- Modernizmden – Postmodernizme geçiş senaryolarıdır.

Modernizmden postmodernizme geçiş üzerinde toplum bilimlerinde, ‘evrensellik’ ve ‘teklik’ kavramlarının karşısına ‘nesnel temsilin olanaklılığı’, kimlik, yer bağlamı ve aidiyet gibi kavramlar tartışılmaktadır. Modernitenin ulus devletler dünyası ve fordist üretim biçimlerinin iki yüz yıldır yerellikleri yok edici, homojenleştirici güçlü mekanizmalara karşı yerellikler yok olmamış ve kendilerini yeniden üretme olanağı bulmuşlardır. Postmodern arayışlar ise, hem temsil krizini aşma hem de insanın seçme olanaklarını artırma arayışları olarak gelişmektedir. Bunu sadece modernizmin karşısında tepki arayışı değil; bilgiyi öznellikler arasındaki uzlaşmalara dayandıran yeni bir eleştirel gerçeklik yaklaşımı olarak tanımlamak gerekir (Tekeli, 2001).

Esnek üretim biçimleri ve postmodernitenin, demokrasiyi farklılıkların korunması ve çeşitliliklerinin artırılması olarak yorumlayan anlayışların içinde, yerelliklerin kendilerini yeniden üreme olanakları daha da genişleyecektir. Esnek üretimi gerçekleştiren bilgi toplumlarının genel özelliği, öğrenen bölge kapasitesine sahip olmalarıdır. Kullanılan bilgi ise küresel olan bilgi değil, gömülü olan, öğrenilmesi yakın bulunmaya bağlı olan, o yerin üretim tarihi, kültürü ve çevresi ile yakından ilişkili olan bilgidir. Ancak bu tür bilgi üreten ve öğrenen yerel, dünyada yarışabilirliğini koruyarak gelişebilir (Tekeli, 2001).

Bu süreçle birlikte insanoğlunun yarattığı hizmetler ve ürünler de evrimleşmektedir. Bunlardan biri yaşadığımız kentlerdir. Kentler yukarıda anlatılan sürece adapte olabilmek için dönüşüm yaşamaktadırlar. Kentsel dönüşüm kentin bütününe kapsadığı gibi kent parçalarında da yaşanmaktadır.

Kentsel dönüşüm, birçok etmene bağlı olarak yaşamın her alanında ve anında gerçekleşen, sürekli değişim özelliğine sahip bir süreç olarak görülebilir. Bu süreçte kent yaşamını paylaşan ve belirli biçimlerde yeniden üreten tüm aktörler önemli roller almaktadır. Bu

açıdan, gerek kentliler gerekse yönetim birimleriyle sağlanacak iletişim ortamları ve ilişkiler önem taşır. İletişim faktörü ise birçok alanda karşımıza çıktığı gibi tasarım alanında da karşımıza çıkmaktadır (İncedayı, 2004).

Özellikle yapılan anket çalışmaları ve gözlemlerden elde edilen sonuçlar ışığında çevre- bina, kullanıcı-bina, çevre halk-kullanıcı, idari yönetim-bina yönetimi gibi birçok karşılıklı alanda iletişimin ve etkileşimin gerçekleşmesi tasarımın hedefleri açısından önemlidir. Bu sebeple gerekli olan ortamların tasarım aşamasında mimari projede, kullanım aşamasında bina yönetimi tarafından oluşturulması tavsiye edilmektedir.

İletişim biçimlerinin geliştirdiği yeni dinamikler farklı tasarım konseptlerinin gelişimini sağlamaktadır. Burada iletişimin en dolaysız biçimi olan katılım olgusu, gerek kuramsal gerekse uygulama alanlarında farklı boyutlarıyla incelenmekte ve tartışılmaktadır (İncedayı, 2004).

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçerken, toplumun üretim araçları büyük ölçüde emekçinin kaslarının uzantısı halindeyken, bilgi toplumunun uzantısı insan beyninin uzantısı haline gelmiştir. Sanayi toplumunun üretim mekanları da işlevsiz kalmış ve yerlerini bilgi mekanlarına bırakmıştır. Sanayi kentleri ve merkezlerinin değişen yeni dünya düzeninde yer alabilmeleri için değişim içinde değişim yaşamaları gerekmektedir.

Bu durumu kapsamlı bir şekilde ilk farkına varan; belki de şartları en belirgin ölçüde yaşadığı için Londra'da İngiltere hükümeti olmuştur. 1976 yılında kurulan Büyük Britanya Konseyi, yeni dünyanın yarattığı tüm istek ve eklentilere cevap verecek 'Yeni Londra'nın oluşum koşullarını belirlemiş ve plan paketlerini yayınlamışlardır.

Deniz ulaşımındaki teknolojik gelişmelerden dolayı liman işlevinin şehirden soyutlanması, liman açısından önemini yitiren sahil kısmına yeni işlev getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Kentlerin eski işlevini yitirmiş tüm sanayi yerleşmeleri, liman ve tersaneleri, kent ekonomisine, sosyal ve fiziksel yaşantıya yeni kaynak oluşturmaları bakımından çok amaçlı yeniden kullanıma ve uluslararası ziyarete açılmaktadır. Bunlar ilgiye açık birer imaj, birer kent içinde kent, birer müze olarak yeniden tasarlanmakta; yenilenmekte ve yaşama döndürülmektedir. En önemlisi kentin yeni gelir kaynakları olarak hayata katılmaktadır.

Yeniden kullanımı düşünülen yapılar, yakın çevre kentsel dönüşümünde öncü ve yol gösterici durumdadır. Yapıların taşınması gereken sosyal yön dolayısıyla bazı tasarım kriterlerinin yapılar tarafından sağlanması, bu tez çalışmasının amaçlarından biridir. İlgili yapılar kendi işlevlerinin yanında buldukları çevre adına bazı rolleri üstlenebilmelidir;

- Bulunduğu çevreye ve kente sosyal, kültürel ve ekonomik hizmetler sunarak kent ve kentli insanı tanımlamak,
- Kentin ya da yakın çevresinin canlanmasını sağlamak ve kente hayat kazandırmak,
- Çevresine verdiği hizmetler ile konut alanlarının iyileştirilmesini sağlamak ve yeni konut alanları yaratmak,
- Kentin bölgeleri arasındaki kopukları gidermek ve kentle insan arasındaki iletişimi kurmak,
- Kamusal alanı ön plana çıkarmak ve arttırmak; insan - insan etkileşimi sağlamak,
- Farklı tip kullanıcılara çok işlevli programlar yaratmak ve katılımı sağlamak,
- Bölgeye ilgiyi artıracak faaliyetler ile kültür turizmine katkıda bulunmak,
- Ulaşım ve alt yapı sistemlerini yeniden kurgulamak,
- Kenti su ile buluşturmak,
- Çevrede yeni iş olanakları sağlamak,
- Ekolojik yaklaşımlar ile çevreye zarar vermemek,
- Yüksek nitelikte mimari tasarım sunmak,
- Çevredeki organizasyonlara öncülük etmek ve bunlarda aktif rol almak,
- Çevrenin değerlerini ön plana kamuoyu önünde ön plana çıkararak ülkenin ve bölgenin reklamını yapmak şeklinde sıralanabilir.

Bugüne kadar bir ticaret ve askeri liman özelliği olan ve sanayileşmenin başladığı Haliç'in tarihte sahip olduğu özelliklerini, şehrin daha uygun bölgelerine bırakması; kendine, kentin tarih bilincini yansıtan, kültürel ve sosyal işlevini sürdüren bir 'kültür limanı' olmasının zamanı gelmiştir. Burada işlevlerini kaybetmiş ya da işlevsel eskime yaşayan sanayi yapılarının rolü önemlidir. Haliç planında değişimin başlayacağı ve biçimlendirileceği yapılar bu yapılar olacaktır. Bu sebeple kullanılmayan ve işlevini kaybetmiş sanayi yapılarının dönüşüm çalışmalarının önemi büyüktür.

Yüksek kalitedeki tasarım, şehrin ve bölgenin yukarıda sayılan beklentilerini sağlayacaktır. Bu sebeple farklı disiplinlerden meslek adamı, akademisyen, yönetici ve idarecilerden oluşturulan geniş bir tasarım ekibi ile çalışmak gerekmektedir.

Hannes Meyer (1928-Bina Yapımı) bina yapımını şöyle tanımlamıştır:

'Bina Yapımı, örgütlenmeden başka bir şey değildir; toplumsal, teknik, ekonomik ve psikolojik örgütlenmedir.'

Arthur Korn ise (1923-Çözümleyici ve Ütopyacı Mimarlık) bina yapımını şöyle tanımlamıştır:

'Bina yapımı, yaşam süreçlerinin düşünülerek düzenlenmesidir'

Böyle bir örgütlenme için devlet denetiminde, kamusal hizmet amacıyla özerk çalışan, yasalar ile maddi ve idari desteklenen, ulusal bir kurum oluşturulmalıdır. Çevre tasarımı kapsamındaki bütün alanlarda çalışması, kentsel dönüşüm projelerinde organizasyonu üstlenerek, ilgili tasarım ekibini oluşturması, destek sağlaması, kamuoyu oluşturması gerekmektedir.

Ülkemizde son yıllarda kentsel dönüşüm ve planlama alanlarında bazı çalışmalar yapılmaktadır. Deprem Master Planı, Kentsel Dönüşüm Yasa Taslağı, Suriçi Planı, Zeytinburnu Pilot Kentsel Dönüşüm Projesi vb. yaklaşımlar izlenmektedir.

Öncelikle, yasal çerçevede çalışmaları yürütecek ya da denetleyecek bir kurum kimliğinin olmaması en büyük problemdir. Konu üzerinde uzman bu kurumun işlevi ise tasarımcı ile halkı; yönetici ile idareciyi, yatırımcı ile tasarımcıyı ve bilimle ilişkide olanlar grupların arasında iletişimi sağlayacak imkanları yaratmaktır. Farklı bir ifade bu kurumlar, iletişimi ve etkileşimi sağlayacak arabulucu rolünde, ara kademe mekanizmaları kurgulamaktadırlar. Ülkemiz, bu konuda eksikliğini hissettiğimiz bir kurumun özlemi içerisinde. İkinci olarak gerekli yasal altyapı oluşturularak kentsel dönüşüm alanında karşılaşılan yetki ve kullanım sorunları çözümlenmelidir.

Ek olarak ülkemizdeki siyasi otoritenin ve yönetim birimlerinin sosyal politikalar yerine farklı kaynaklı politikalar üretmeleri de diğer bir problemdir. Bir başka açıdan, kentsel dönüşüm konusuyla ilgili sorunların kaynağını salt bir hukuk ya da yasa metni hazırlama olarak görmek yeterli değildir. Sorun, geniş ölçüde ekonomiktir; toplum yaşamına ve ekonominin kamuya yapacağı planlı müdahalelere siyasi iktidarların ne ölçüde hazır oldukları sorunudur (Keleş, 2004).

Siyasi iktidarların çevre tasarımı üzerindeki politik etkilerini denetlemek ve dengelemek için sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin, çevresine sahip çıkan bütün insanların çabaları gerekmektedir.

Biz tasarımcıların sahip olduğumuz değerleri ortaya çıkarıp değerlendirmemiz ve yeni değerler yaratıp gelecek nesillere de bu değerleri bırakabilmemiz gerekmektedir. Geçmişin devamı ile kültürel bir süreklilik içinde gelecek nesillerin yaşanan süreci okuyabilmesi gerekmektedir. Bu sorumlulukla konuya yaklaşmak ve çalışmak, yeni çağın tasarımcıların yapması gereken davranışlardır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay Z., (1996), 'Tarihi Çevrede Koruma ve Restorasyon', Yem Yayınları, 1998, İstanbul
- Akalın E. O., (2003), 'Kentsel Dönüşümün Uygulanabilirliğine Yönelik Bir Alan Araştırması, Dolapdere Örneği', İTÜ. Yüksek Lisans Tezi, 2003, İstanbul.
- Akyar Y., (2002), 'Masal Şehrinin Altın Boynuzu Parlamaya Başladı', Haliç Kültür, Sanat ve Haber Dergisi, sayı 1, Haliç Belediyeler Birliği, Aralık 2002-Şubat 2004, İstanbul, s.10-15
- Alioğlu F., Alper B., (2001), 'Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası-Sanayi Yapısından Üniversiteye', İstanbul Dergisi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Nisan 2001, İstanbul, s.41-43
- Alterman R., G.Cars, (1991), 'Neighbourhood Regeneration: An International Perspective', Mansell, 1991, Londra.
- Altınoluk Ü., (1998), 'Binaların Yeniden Kullanımı', Yem Yayınları, 1998, İstanbul
- Ayaz E., (2002), 'Yapılarda Sürdürülebilirlik Kriterinin Uygulanabilirliği', Mimarist Mimarlık Kültürü Dergisi, sayı 6, 2002, İstanbul
- Baştemur B, Baştemur S., (2001), 'Britanya'da Yılın Binası', XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, sayı 6, Ocak-Şubat 2001, İstanbul, s.204-206
- Beisel D., Bredenbrock C., Lötsch B., Lieckfeld P., Randl C., Rühmann I., Schilling R., Spielhagen W., Witt R., Wittchow F., Zimmermann H., (1996), 'Static Dreams-Architecture and ecology', The World Wide Fund For Natura And Pro Futura (WWF), 1996, Münih, Almanya
- Bilgin İ, Korkmaz T., (2000), 'IBA-Geç Kapitalizmin Kamusal Patronaj Modeli', XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, sayı 4, Eylül-Ekim 2000, İstanbul, s.148-159
- Büyük Larousse, (1986), 'Tarih', cilt 22, sayfa no: 11258, İnterpress Basın ve Yayıncılık A.Ş., 1986, İstanbul.
- Carter D., Stea D., (1988), 'New Directions in Environmental Participation', İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Kütüphanesi, 1988, İstanbul
- Claire Wm.H., (1973), 'Handbook On Urban Planning', Van Nostran Reinhold Company, 1973, New York.
- Çakın Ş., (1980), 'Tasarımda Değerlendirme ve Katılma', İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Kütüphanesi, 1980, İstanbul
- Çakın Ş., (1988), 'Mimari Tasarım ve Çevre', Mimari Tasarım, İnsan, Toplum ve Çevre İlişkileri, Özal Matbaası, 1988, İstanbul.
- Dinçer K., (1988), 'Bina Programlama Yöntem ve Teknikleri ile Eski Yapıların Yeniden Kullanımı', 1988, İstanbul.
- Doğruel F., Doğruel S., (1999), 'Osmanlı'dan Günümüze Tekel', Tekel Yayınları, 1999, İstanbul, s.284
- Eraydın A., (1995), 'Değişen Planlama Kuramları Çerçevesinde Ekolojik Planlama Yaklaşımları', Sempozyum Kitabı, MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 1995, İstanbul.
- Eryoldaş A., (2004), 'Kentsel Dönüşüm Projelerinde Uygulama ve Katılımı Konuşan İki

- Kişi', Mimarist Dergisi, sayı 12, TMMOB İstanbul Büyükkent Şubesi, 2004, İstanbul, s.66-68.
- Eşkar F., (1997) , ' Liman Kentlerinin Yenilenmesi', İTÜ. Yüksek Lisan Tezi, Temmuz 1997, İstanbul
- Eyice S., (1975), ' Tarihte Haliç ' , Geoteknik Su ve Çevre Mühendisliği Sorunları Araştırma Birimi Sempozyumları No:1, İTÜ, 1975, İstanbul
- Işıkkaya D., (2002), "Sanayi ve Liman Kentlerinin Yenilenmesi, Haliç Kıyı Bölgesi ve Haliç Tersaneleri için Kentsel Dönüşüm Senaryosu", Yıldız Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2002, İstanbul
- İncedayı D., (2004), 'Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine', Mimarist Dergisi, sayı 12, TMMOB İstanbul Büyükkent Şubesi, 2004, İstanbul, s.60-61.
- İstanbul Sanayi Odası (İSO), (2002), 'Türk Sanayii', İSO, 2002, İstanbul
- İstanbul Dergisi, (1998), 'Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası', Ekim, sayı 27, 1998
- İstanbul Dergisi, (2001), 'Endüstri Yapıları Mirasımız', Ekim, sayı 39, 2001, s.135-139
- Göksu F., (2004), 'Kentsel Dönüşüm: Yeni Yaklaşımlar ve Yenilikçi Modeller', Mimarist Dergisi, sayı 12, TMMOB İstanbul Büyükkent Şubesi, 2004, İstanbul, s.81-86.
- Güzer A., (2001), 'Bir Direnme Aracı Olarak Mimarlık', XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, sayı 6, Ocak-Şubat 2001, İstanbul, s.52-75
- Gürsel Y., (2004), 'Türkiye'de Kent Yenileme Sorunları', Mimarist Dergisi, sayı 12, TMMOB İstanbul Büyükkent Şubesi, 2004, İstanbul, s.69-72
- Irmak H., (2003), 'Osmanlı Su Mimarisinin Eşsiz Örneği: Sadabaad Sarayları', Haliç Kültür, Sanat ve Haber Dergisi, sayı 5, Aralık 2003, İstanbul, s.12-21
- Jacobs B., (1992), 'Fractured Cities: Capitalism, Community And Empowerment In Britain And America', Routledge, 1992, Londra.
- Kayra C., (1990), 'Eski İstanbul'un Eski Haritaları', İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları, 1990, İstanbul.
- Keleş R., (2004), 'Kentsel Dönüşümün Tüzel Alt Yapısı', Mimarist Dergisi, sayı 12, TMMOB İstanbul Büyükkent Şubesi, 2004, İstanbul, s.73-75
- Keskün F., (2000) , ' Valide Sultan Köprüsünün Yeni Konumu (Eski Galata Köprüsü) İle Fonksiyonunun Belirlenmesi ve Haliç Kıyılarındaki Düzenlenmemiş Alanlar İle Haliç Adalarının Peyzaj Projesi' , A12 Haliç Araştırma Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Projeler Daire Başkanlığı Yatırım Planlama Müdürlüğü, İski Yayınları, İstanbul
- Köksal G., (1996), 'Haliç Tersanelerinin Tarihsel Teknolojik Gelişim Süreci ve Koruma Önerileri ' , İTÜ. Yüksek Lisans Tezi, Ocak 1996, İstanbul
- Küçükerman Ö., (1988), 'Türk Giyim Sanayi Tarihindeki Ünlü Fabrika, Feshane Deftardar Fabrikası', Sümerbank Yayını, 1988, İstanbul.

- Markus T.A., Maver T., Morgan J., Canter D., Fleming J., Whitton D., Whyman P., (1972), 'Building Performans', Building Performans Research Unit, School of Architecture, University of Strathclyde, A Halsted Press Book, 1972, New York – Toronto.
- Newman P., Thornley A., (1996), 'Urban Planning İn Europe: İnternational Competition, National Sytems And Planning Projects, Routledge, 1996, Londra.
- Önal Ş., (1994), ' Mimarlık ve Kentsel Tasarımda Halk Katılımı ', Yapı Dergisi, sayı 149, 1994, İstanbul, s.28-32.
- Özkaragöz K., (1990) , ' Tarihsel Sit Alanlarında Koruma–Geliştirme–Yenileştirme Tasarım Programları İçin Bir Yöntem Denemesi-Fener Sit Bölgesi Örneği ' , İTÜ. Yüksek Lisans Tezi, 1990, İstanbul
- Roberts P., Sykes H., (2000), 'Urban Regeneration: A Handbook', Sage, 2000, Londra.
- Roth M.L., (2000), 'Mimarlığın Öyküsü', Öğeleri, Tarihi ve Anlamı, Kabalcı Yayınevi, 2000, İstanbul.
- Sanoff H., (1978), 'Designing With Community Participation', Dowden, Hutchinson & Ross, 1978, Stroudsburg.
- Schmerts F.M., (1982), 'New Life For Old Buildings', An Architectural Record Book, McGraw- Hill, 1982, İstanbul.
- Seçkin E., (2004), 'Mahalle Planlaması ve Katılımın Önemi Üzerine', Mimarist Dergisi, sayı 12, TMMOB İstanbul Büyükşehir Şubesi, 2004, İstanbul, s.87-92.
- Tantan B., (1996), 'Açık Alan Kullanımı İle Kullanıcı İsteklerinin İrdelenmesi Kuruçeşme Cemil Topuzlu Kıyı Parkı Örneği ' , İTÜ. Yüksek Lisans Tezi , 1996, İstanbul.
- Tapan M., (2004), 'Mimarlıkta Değerlendirme', İTÜ. Yayınevi, Mart 2004, İstanbul
- Tasarım Dergisi, (2000), 'Geçmişten Bugüne Feshane', Eyüp Sultan Feshane Binası İşlevsel Dönüşüm Projesi, sayı 103, 2000, İstanbul, s.102-122.
- Tekeli İ., (2001), 'Her Geçen Gün Geleceği Yeniden Yaratıyor ve Yeniden Kavırıyoruz', XXI Mimarlık Kültürü Dergisi, sayı 6, Ocak-Şubat 2001, İstanbul, s.152-157
- Tezcan S., (1976), 'Haliç Sorunları ve Çözüm Yolları' , Ulusal Sempozyum Tebliğleri, 11-13 Şubat 1976, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul
- Tokman Z. O., (1989), ' İşlevsel ve Fiziksel Eskimeye Uğramış Binaların Yeniden Değerlendirilmesi ve Yeni İşlev Seçimi: Bir Bilgisayar Modeli ' , İTÜ.Yüksek Lisans Tezi, 1989, İstanbul
- Tönük S. , (2001) , ' Bina Tasarımında Ekoloji ' , Yıldız Teknik Üniversitesi Basım–Yayın Merkezi , 2001, İstanbul.
- Ürküt S., (1999), 'Yaşanabilir Çevre Oluşumunda Mahalle Kriterinin İncelenmesi', İTÜ. Yüksek Lisans Tezi, 1999, İstanbul.
- Yapıcı M., (004), 'Kentsel Dönüşüm mü ? Kentsel Bölüşüm mü ?', Mimarist Dergisi, sayı 12, TMMOB İstanbul Büyükşehir Şubesi, 2004, İstanbul, s.76-80.

INTERNET KAYNAKLARI

- [1] www.coe.uga.edu/sdpl/rewievs
- [2] www.evkultur.com/mimarlik/konutcevresi/konutcevresi.htm
- [3] www.explore-london.co.uk/tatem.htm
- [4] www.fbe.yildiz.edu.tr
- [5] http://granath.arch.chalmers.se/_private/encyklopedia.htm
- [6] www.greatbuildings.com
- [7] www.sciencedirect.com
- [8] www.rudi.net/bookshelf/classics/lifebetweenbuildings/index.shtml
- [9] www.tate.org.uk/modern/default.htm
- [10] www.ss.mtu.edu/
- [11] www.userdesign.com/index.html
- [12] www.yapitr.com/mimarlık/2y.htm

EKLER

Ek 1	Anket A
Ek 2	Anket B
Ek 3	Anket C
Ek 4	Gazete başlıkları

Ek 1 Anket A

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
MİMARİ TASARIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

- (1) KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
(2) FESHANE
(3) RAHMİ M. KOÇ SANAYİ MÜZESİ
(4) SİLAHARAĞA ELEKTRİK SANTRALİ

- ANKET NO :
BÖLGE : (1) (2) (3) (4) (5)
DÖNEM : (Hafta içi - Hafta sonu)
TARİH :

Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programında öğrenciyim.Yeniden işlevlendirilen/yenilenen sanayi yapılarının sosyal çevre ile etkileşiminin incelenmesi üzerine bir çalışma yapmaktayım. Bu amaçla yaptığım anket çalışmasın eğer sizce bir sakıncası yoksa katılabilir misiniz ?
Teşekkürler; Cem Akbelege

1. ----- nolu yapı ne amaçla kullanılıyor ?
a. Okul (üniversite) b. Müze c. Kültür ve Sanat Merkezi c. Spor Tesisi e. Alışveriş f. Ticaret
g. Bilmiyorum h.Kullanılmıyor. i.Diğer.....
2. ----- nolu yapıyı ya da çevresini hiç kullandınız mı?
a.Evet ,amaçla yada..... için b.Hayır
3. ----- nolu yapıda sizin için ne tür imkanlar sağlanıyor?
a. Eğitim ve kurs b. Kütüphane c.Spor alanı d.Gösteri ve sinema e.Sergi f.Dinlenme ve Eğlence
g.Müze h.Ticaret i.Alıveriş j.Benim için bir imkan sağlamıyor k.Diğer.....
4. ----- nolu yapının en çok hangi özelliklerini kullanıyorsunuz ?
a.Kıyı yürüyüş alanı b.Çocuk oyun alanları c.Otopark d.Aydınlatma e.Oturma grupları f.Yeşil alanlar
g.İç mekan h.Hiç kullanmıyorum i.Diğer.....
5. ----- nolu yapıyı kullanma sıklığınız nedir ?
a.Hergün b. İki günde bir c.Haftada bir d.On beş günde bir e.Ayda bir f.Yılda bir iki kez g.Çok ender
h.Özel zamanlar (ramazan, tatil, bayram) i.Uygun değil
6. ----- nolu yapıyı en çok hangi mevsim ve zamanlarda kullanıyorsunuz ?
a.İlkbahar b.Yaz c.Sonbahar d. Kış e.Okul zamanı f.Özel zamanlar(ramazan, bayram, tatil) g.Uygun değil
h.Hafta içi i.Hafta sonu j. Özel zamanlar (ramazan, bayram, tatil günleri)..... k.Uygun değil
7. ----- nolu yapıyı günün hangi saatlerinde kullanıyorsunuz ?
a.07.00 – 12.00 b.12.00 – 17.00 c.17.00 – 22 .00 d.22.00 – 07.00 e.09.00 - 17.00 h.Uygun değil
8. -----nolu yapı sizce hangi mevsim ve zamanlarda en çok kullanılıyor ?
a.İlkbahar b.Yaz c.Sonbahar d. Kış e.Fikrim yok
f.Hafta içi g. Hafta sonu h. Özel zamanlar (ramazan, bayram, tatil günleri)..... i.Fikrim yok
9. Bu yapıda size çekici gelen mimari özellikler nelerdir ?
a.Bina cephesi b.Aydınlatması c.Binanın bahçesi d.Çekici gelen bir şeyi yok. e.İç mekan f.Tarihi
g.Diğer.....
10. Bu yapının geceleri de kullanılmasını ister misiniz ?
a.Evet b. Hayır c.Fikrim yok.
11. Bu bölgede eğer uygun bir aktivite olursa (sinema, tiyatro, gösteri, festival, ...vs gibi)

- geceleeri bu aktivitelere katılır mısınız ?
a.Evet ise hangi aktivitelere..... b.Hayır
12. Bu yapı ile çevre / mahalle arasında herhangi bir konuda ortak çalışmalar ve organizasyonlar yapıldı mı?
a.Evet ise hangi alanlarda..... b.Hayır
13. ----- nolu yapının eski (yeniden düzenlenmeden önceki) halini hatırlıyor musunuz?
a.Evet b.Hayır c. Fikrim yok
14. Binanın önceki faaliyetlerinin çevreye katkısı ile şimdiki yapının faaliyetlerinin çevreye katkısını karşılaştıra bilir misiniz ?
15. ----- nolu yapı inşa edilmeden önce (yeniden düzenlenirken) sizden fikir alındı mı ?
a. Evet b.Hayır
16. ----- nolu yapının bugünkü hali çevredeki kullanıcılar tarafından nasıl değerlendiriliyor ?
a.Olumlu b.Olumsuz c.Bilmiyorum
17. ----- nolu yapıda ve çevresinde sizi en çok rahatsız eden unsurlar nelerdir ?
a.Gürültü b.Kirlilik c.Koku d.Trafik e.Otopark Sorunu f.Binanın Çirkinliği g.Binanın Kullanışsızlığı h.Beni rahatsız eden bir şey yok i.Diğer.....
18. Bu bölgede ya da yapıda ne tür faaliyet ve çalışmaların geliştirilmesini istersiniz ?
a.Suya bağlı aktiviteler (sörf, kürek, tekne, balıkçılık,...vs) b.Kültürel ve Sanatsal Faaliyetler c.Eğitim d.Yeşil alanlar e.Alışveriş f.Ticaret g.Spor alanları h.Eğlence i.Fikrim yok j.Diğer.....
19. Eğer bu yapının yeniden düzenlenmesinde fikriniz sorulsaydı bu yapıyı ne olarak değiştirdiniz ?
a.Otel b.Okul c.Hastane d. Kültür ve Sanat Merkezi e.Alışveriş merkezi f.Müze g.Dinlenme ve Eğlence Merkezi h.Fikrim yok i.Diğer.....
20. Bu tip bir çalışmada (tasarım ekibine) yardım edebilir misiniz ?
a.Hayır b. Anket doldururum c. Toplantılara katılırım d.Aktif olarak çalışırım

21. Bu binanın sizde yarattığı (imgesel) etkiyi aşağıdaki derecelendirilmiş diyagramda değerlendirir misiniz ?

- Sıcak Etki----1-----2-----3-----Soğuk Etki
- Aydınlık----1-----2-----3-----Karanlık
- Küçük----1-----2-----3-----Büyük
- İtici----1-----2-----3-----Çekici
- Güvenli----1-----2-----3-----Güvensiz
- Basit----1-----2-----3-----Karışık
- Düzenli----1-----2-----3-----Düzensiz
- Hoşnut edici----1-----2-----3-----Hoşnut etmeyen
- Güzel----1-----2-----3-----Çirkin

22. Bu yapı hakkında daha başka neler söylemek istersiniz ?

23. Yaşınız ?
a.7-12 b.12-18 c.18-25 d.25-35 e.35-50 f.50-65 g.65 ve üstü.....
24. Eğitim durumunuz ?
a.İlköğretim (8 yıl) b.Lise c.yüksek okul d.üniversite e.yüksek lisans f.Diğer.....
25. Medeni durumunuz ?
a.Bekar-yalnız b.Bekar-aile ile c.Evli-çocuklu d.Evli-çocuk yok e.Dul
26. Çocuk sayısı ?
a.Bir b.İki c.Üç d.Dört ve üstü e.Çocuk yok
27. Mesleğiniz ?
a.İşçi b.Memur c.Esnaf d.Emekli e.Ev kadını f.Öğrenci g.Serbest Meslek h.Diğer.....
28. İstanbul'da nerede oturuyorsunuz ?
a.Fatih b.Fener-Balat c.Eyüp d.Kağıthane e.Sütlüce f.Kasımpaşa g.Hasköy h.Diğer.....
29. Ne kadar süredir burada oturuyorsunuz ya da çalışıyorsunuz ?
a.0-3 yıl b.3-5 yıl c.5-10 yıl d. 10-15 yıl e.15 yıl ve üstü
30. Bu bölgeye nereden geldiniz ?
a.Akdeniz Bölgesi b.Karadeniz Bölgesi c.İç Anadolu Bölgesi d.Doğu Anadolu Bölgesi e.Güneydoğu Anadolu Bölgesi f.Ege Bölgesi g.Marmara Bölgesi h.Yurt dışı i.Burada doğdum.
31. Bu bölgeyi tercih etme nedeniniz ?
a.İşe yakın b.Okula yakın c.Ucuz konut-Düşük kira d.Hemşehri ve Akrabaya yakın e.Güvenli f.Burada doğdum g.Doğal ve güzel bir çevre h.Merkezi i.Diğer.....
32. Kaldığınız konutun mülkiyet durumu nedir ?
a.Sahip b.Kiracı c.Diğer.....
33. Çalıştığınız yerdeki çalışma durumunuz ?
a.işveren b.ücretli c.Uygulanamaz (öğrenci, ev kadını, emekli,.....vs)
34. Gelir durumunuz ?
a.Asgari ücretli b.500 milyon c.500 milyon-1 milyar arası d.1-1.5 milyar e.2 milyar ve üstü.....
35. Bu bölgede bulunan olumlu çevresel veriler nelerdir ?
a.Yeşil alan b.Suya yakınlık c.Tarihi ve Doğal Çevre d.Güvenlik e.Ulaşım f.Diğer.....
36. Bu bölgede bulunan olumsuz çevresel veriler nelerdir ?
a.Trafik b.Alyapı c.Kirlilik d.Gürültü e.Bakımsız binalar f.Gecekondu g.Güvenlik h.Diğer.....
37. Bu bölgede eksikliğini hissettiğiniz hizmetler nelerdir ?
a.Yeni Bina (okul, spor, sağlık ocağı, rehberlik hizmetleri, kütüphane, kültür ve sanat, resmi daire,...vs.)
b.Yeşil alan c.Spor alanı d.Yol e.Alyapı f.Güvenlik g.Temizlik h.Ulaşım i.Diğer.....

Anket Süresi:

Teşekkürler.....

Ek 2 Anket B

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
MİMARİ TASARIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

- (1) KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
(2) FESHANE
(3) RAHMİ M. KOÇ SANAYİ MÜZESİ
(4) SİLAHARAĞA ELEKTRİK SANTRALI

ANKET NO :
BÖLGE : (1) (2) (3) (4) (5)
DÖNEM : (Hafta içi - Hafta sonu)
TARİH :

Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programında öğrenciyim. Yeniden işlevlendirilen / yenilenen sanayi yapılarının sosyal çevre ile etkileşiminin incelenmesi üzerine bir çalışma yapmaktayım. Bu amaçla yaptığım anket çalışmasın eğer sizce bir sakıncası yoksa katılabilir misiniz ?
Teşekkürler; Cem Akbelege

Sayın Yönetici ,.....

1. nolu yapının dönüştürülmesi projesinde ne amaçlıyordunuz ?

2.nolu yapının dönüşümüyle neye ulaştınız ?

3. Bu amacınızın dışında başka ne gibi hedefleriniz vardır ?

4. Bu projede hangi kesim hedeflenmiştir ?

5. Bu projede projeye katılım hangi ölçülerde olmuştur ve kimlerden gelmiştir ?

6. Bu dönüşüm projesinde ne tür destekler aldınız ?

Anket Süresi :

Teşekkürler.....

Ek 3 Anket C

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
MİMARİ TASARIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

- (1) KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
(2) FESHANE
(3) RAHMİ M. KOÇ SANAYİ MÜZESİ
(4) SİLAHARAĞA ELEKTRİK SANTRALİ

- ANKET NO :
BÖLGE : (1) (2) (3) (4) (5)
DÖNEM : (Hafta içi - Hafta sonu)
TARİH :

Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programında öğrenciyim. Yeniden işlevlendirilen sanayi yapılarının sosyal çevre ile etkileşiminin incelenmesi üzerine bir çalışma yapmaktayım. Bu amaçla yaptığım anket çalışmasını eğer sizce bir sakıncası yoksa katılabilir misiniz ?

Teşekkürler; Cem Akbelege

Sayın

1. Aşağıda kriterleri belirlenmiş değerlendirme formunu nolu yapıyı fotoğraflarını göz önüne alarak değerlendirebilir misiniz ?

- **KONSEPT**
Çözüm programın ihtiyaçlarını karşılıyor mu?
Yaratılan yeni bina yenileme hedeflerini karşılıyor mu ?
- **FİZİKSEL DIŞ ÇEVRE**
Yaratılan dış çevre mevcut çevre ile yeterince ilişkili mi ?
- **FİZİKSEL İÇ MEKAN**
Yaratılan iç mekan gereksinmelere uygun düzenlenmiş mi ?
Yaratılan iç mekan, orijinal yapının genel iç mekan kurgusunu yansıtmış mı ?
- **YAPI**
Sistem seçimi ve birleşim çözümleri uygun mu ?
Yapının sistem seçimi orijinal yapının sistemiyle uyumlu mu?
- **YAPIM**
Yapılabilirlik mümkün mü ? ve malzeme seçimi uygun yapılmış mı ?
- **SERVİSLER**
Servis alanları yerleşimi ve düzenlemesi uygun mu ?
- **BİNA ÖLÇEĞİ**
Bina formu ve oranları yapının bulunduğu mevcut çevre ile uyumlu mu ?
- **YENİLİKÇİLİK (Yaratıcı çözümler)**
Problemlere karşı yaşanan döneme göre orijinal ve yaratıcı çözümler üretilmiş mi?
- **GÖRSEL İLETİŞİM (Açıklık, sadelik, direk olma)**
Yapıda görsel iletişimi sağlayan teknikler ya da malzemeler yeterince kullanılmış mı ?
- **SOSYAL İLETİŞİM (Katılım)**
Yapı çevresi ve kendi içinde sosyal iletişime olanak sağlıyor mu ?

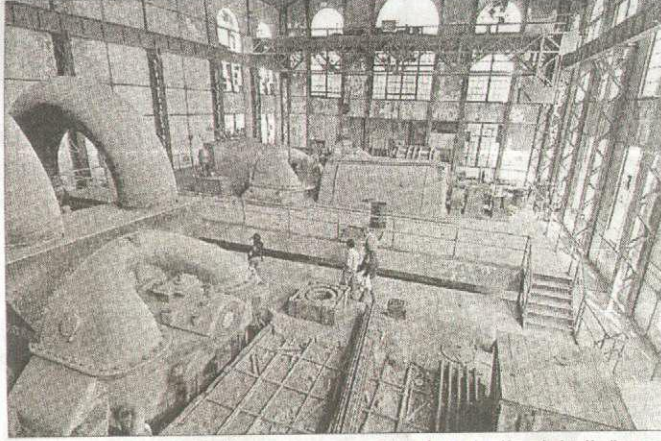
2. Bu değerlendirme dışında nolu yapı ile ilgili söylemek istedikleriniz nelerdir ?

Anket Süresi :

Teşekkürler.....

Ek 4 Gazete başlıkları

fotografilar: AZIZ UZEN

İlk olarak 1913'te faaliyete geçen ve tüm İstanbul'a elektrik üreten 117 dönüme kurulu santral, 1981'den beri kapalı duruyordu.

Bilgi, Silahtarağa Elektrik Santrali'nü müze yapacak

24 PERŞEMBE 8 Temmuz 2004

VATAN 34

Haliç'teki gayrimenkuller Miniaturk'le değeriendi

Sütlüce'deki Miniaturk, Haliç Emlak piyasasını hareketlendirdi. Buraya bakan evlerin fiyatları yüzde 35 ile 50 arasında fırladı

Tarihi Galata Köprüsü üzerinde **FESTİVAL** var!

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 30.08.1976

Doğum yeri İstanbul

Lise 1991 - 1994 Adnan Menderes Anadolu Lisesi

Lisans 1994 - 2000 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2000 - halen Yıldız Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü

Çalıştığı kurumlar

1996 – 1998 F.B.O Mimarlık A.Ş
1998 - halen Türk Hava Yolları.

